

EDUARD BASS

PRAŽSKÉ A JINÉ HISTORIE

OBSAH

Pražské a jiné historie

Příběh vodníka Pabla

Příběh s vodárenskou věží

Tajemný nález profesora Zachariáše

Interval

Nová kariéra

Ženské a mužské historie

Manželství Mamerta Kalivody

Letohrádek Jeho Milosti

Pan učitel *Historika morální*

Podkop

Případ čísla 128

Podnájemník z profese

Duše dítěte

Cosí jaksí nepřirozeného

Veliký dobrodinec

Historiky takřka rodinné

Náš František

Jsem veden v patrnosti

Výtečný berní objekt

Odjezd na letní byt

Psí léto

Zajíc

Čtyřicet jedna a tři desetiny

Starosti

Slučí paštika

Žížaly

Strýček Alexandr

Malíř Kordofán

Pražské a jiné historie

Příběh vodníka Pabla

Když se tak mluví o těch hastrmanech, povím vám o pražském vodníkovi, o kterém ještě nikdo nic neví – to už je Praha takové město, samá podivnost, nenajdeš člověka, který by se všeho tady domák a dověděl. A zvláště teď, když nám to město tak roste pod rukama a všude samý přivandrovalec. Však on ten Pabl taky není pražský starousedlík, a jakkoli se vám to bude zdát silné, ještě mu ze šosu ani kapka vltavské vody neukápla. Ale to je právě ta jeho kuriózní historie. On je Pabl původem horák, ale jaký horák, až tam od Slezských Kamenů, co už lišky dávají dobrou noc. Franc Pabl, půl houžev, půl duchař, pisl bémiš, pisl dajč, no, jak my říkáme, pojizerský granát. Jak tam přišel, ví bůh, taková kopcovina, tu sirá, tu zadivočelá, žádný rybník, žádná řeka, jmenuje se to Jizera, a ono se to žene na jaře hrčkem a v létě crčkem, kdepak na tom vodník – to už nebyl ani vodník, to byl mezi hastrmany zapadlej vlastenec.

Tot' se ví, krušno mu bylo, na dušičku po utopenci aby čekal celý lidský věk, než se někde nějaký ožralý muzikant zvrátí s basou do potoka, nebo nějaký sklář pašerák sklouzne z břehu a nevyhrabe se s nákladem. A jaká živnost, takové i povyražení. Kdepak tam v té drsnotě rusalka!

Takhle meluzína, polednice nebo klekánice, to ano, ty tam byly jako na koni a za Pablem jako divé, to hned pane Pabl sem, pane Pabl tam, pote se projet na Jizerskej hřeben. Ale on nikdá nešel, byl na báby morous; necudy necudný, povídá jim, máme svý leta a tyhle řeči kvíčerou neslyším rád. Dite si prej támhle na Mrtvej vrch pro vohnivýho, esli eště nevyhas, ale France Pabla nechte na pokoji. Dyk mně tu už pomálu ani šos nekape.

Ale když on takhle na ty kolozubé sousedky hudroval, to on tak docela od čistýho božího nebyl. To on kolikrát klekánici od tůňky odehnal, ale pak, když byl sám a kolem ticho, zalez až ke dnu, koukal, jak se měsíc skrz vlny láme, a už si představoval, jak tam někde dole v kraji jsou u vod háječky s měkkou travinou a jak tam touhle dobou tančí rusalky, jedna hezčí než druhá, mladičké, štíhlé, útlé, rozkošné – Franc Pabl div pod vodou neryčel. Ale mám-li pravdu mluvit, tahle tesknota chudáka Pabla víc trápila nežli to, že po tátovi zdědil celý parádní servis pro čtyřiadvacet duší a že pod ním neměl ani jednu. Za poslední léta jednou jedinkrát za války spad nějaký mužský do jarní velké vody a zůstal tam hlavou dolů. Pabl popad hrneček a hnal se tam jako divý, ale co svět nechtěl, on to byl ruský zajatec, co byl v Havírně na práci. Pabl se přihrnuv včas, napřáh koflík, ale kdepak, on měl ty koflíky po tátovi, ještě ze starých časů, na ty ubohý malý český dušičky, a tady před ním ta širokájá ruskájá – dřel se, až se zpotil, ale marná námaha, on tu širokou ruskou duši pod ten český koflíček nedostal, ona bublala, bublala, až mu vybublala k nebesům.

Abych dlouho nevykládal: tak dlouho se tím Franc Pabl trápil, tak dlouho se nuzoval a v té samotě tesknil, až se jednou utrh, sbalil servis a pomalu si to čvachtal Jizerou dolů pod Rokytnici na Vojtěšice, Přívlaka, Sytovou, pořád dál dolů na Semily, na Železný Brod, na Turnov. To byl, panečku, jiný svět, tady řeka už byla řeka, u každé vesnice koupaliště, v Turnově městská plovárna se švimajstrem a s trampulínou – tady už to aspoň se živností vypadalo jináč, tady se musel nějaký obrat za léto udělat. Když se tak pečuje o lidské zdraví, to musí dát za rok hezkých pár mrtvých. Usadil se tedy hastrman Pabl pod Turnovem a líboval si, že se na tak výhodném místě neuhnízdila žádná konkurence. Ale po čase poznal, že Jizera tu není tak docela ideální provozovna. Řeka byla do léta tuze studená, že se koupat chodili jen nejotužilejší plavci. A prudká byla, hrozně prudká, kolikrát se stalo, že plavce stihla křeč, Pabl se vyřítil s koflíkem, ale voda to brala tak prudce, že Pabl nedohonil duši ani kraulem. Jednou se voda zvedla tak divoce, že mu odnesla dva koflíky, a rodinný servis byl pokažen. Tenkrát si Pabl řekl, že bude muset jít ještě níž. Však ono se to tu ani s rusalkami nevyvedlo, ty se prudké vody nedrží, a když se na ně Pabl nenápadně vyptával, prozradil mu světa znalý plivník z podolského textilu, že prý jediný slušný dancing v těch končinách je na Žehrovce pod Vyskeří,

ale slečny prý tam dělají velké drahoty, protože mají denně plno, táhnou se tam za nimi staří zazobaní hastrmani od Cidliny a od Libuňky i vyžlata od Plakánku.

Vzal tedy Franc Pabl znovu nádobičko a ťapkal si to dolů k Bakovu, na Mladou Boleslav a dál do roviny. Bylo mu divně, když už se necítil sevřen srázy, ale najednou věděl: tady, tady je to pravé. Voda už táhla zešíroka a pomalu, co nahoře urvala, to tady na písčité dno klidně uložila, břehy kolem samý borek a březinka a mezi nimi paloučky, nejkrásnější taneční parket. „Tady a nikdež jinde,“ zašeptal si Franc Pabl dojatě a spustil servis na břeh. Tentokrát byl s ním opatrnější, neuložil jej do proudící řeky, ale našel si stranou v lesích mrtvé rameno – zátočin řeky tu všude bylo habaděj – a tam si v tiché a čisté vodě zařídil domácnost. Nu a tady se mu všecky špekulace vyplnily: Jizera dávala tolik kořisti, že brzo měl tučet hrnečků dnem vzhůru, a na březích se objevovaly rusalky tak krásné, že mu z rozčilení šos crčel proudem.

A tak se ta celá odvážná pouť zasmušilého horáka přetvářela v nejslastnější happy end a Pabl na vrbě si spokojeně mnul ruce nad svým rozhodnutím. Chudák, netušil, co ho čeká.

Stalo se to právě při třináctém hrnečku. Dvanáct duší choval v tiché lesní tůni pod poklopenými koflíky, a když i tu třináctou uložil, zachtělo se mu pokochat se pohledem na první tučet. Opatrně zvedl tedy první koflík dnem vzhůru, naklonil se, aby se pod něj podíval, – a vyvalil oči: hrneček byl prázdný! Vzal druhý, z opatrnosti jen pod něj mákl – uvnitř nic! Vzal třetí, vzal čtvrtý – užasle stál nad neuvěřitelnou záhadou: dvanáct dušiček úplně bezpečně poklopených zmizelo. Na koflíky nikdo ani nesáhl, nikde žádný otisk prstů, s ničím nebylo hnuto, hrnečky byly spíš hlouběji zabořeny do dna, takže ani ryba, ani rak je nemohli překlopit; a dušičky byly pryč!

Bezradně stál Pabl nad tím tajemstvím. Marně ťukal na porculán, byla to stará dobrá práce bez trhlinky. Nahoru, skrze dno koflíku, dušičky uniknout nemohly. Že by dolů – proti všem zákonům o nebeské přitažlivosti? Pabl pod vodou poklekl a začal ohledávati dno. Něco tam nebylo v pořádku, písek tam byl nějak neklidný. Vsunul do něho ruce po kotníky, po lokte, začal dno prohrabávat... a najednou...

Najednou mu bylo, jako by ho nějaká přemocná síla popadla za ruce a táhla strašlivou prudkostí dolů. Pabl se chtěl vzepřít, ale nemohl, bylo to mocnější, strhlo mu to dolů trup, než se nadál, už byl hlavou zaryt do písku, už jel žebry do dna, už se mu boky drhly o spodní jílu, už se udeřil do kolena o kus skály, už byl celý vtažen do nějaké temné díry, vtažen, natažen, pomačkán a vlečen dál. Marně se vzpíral a cukal, jel s rukama vztaženýma před hlavou, stlačen mezi stěny, kamení a hlína zmizely a Pabl cítil, že je v hladké rouře, kde se sice o nic neotloukal, ale kde

se také o nic nemohl opřít. A už se šinul spolu s těmi spodními vodami jizerskými dál, pořád dál, hrozně rychle a hrozně dlouho, po nekonečném čase prudce rukama narazil, ale proud ho sám hned otočil vzhůru; Pabl stoupal omámený a užaslý, nestoupá-li to do hastrmanského nebe. A pak najednou, nevěděl jak, nastalo uvolnění, zastavení, světlo. Franc Pabl se zvedl, vynořil a nějakou dírou vylezl. Franc Pabl stál na střeše rezervoáru letenské vodárny, vtažen sem čerpadlem káranského vodovodu jako předtím těch jeho dvanáct dušiček, které se rozloučily se svými těly v Jizeře, aby vzlétly do nebes v Praze VII.

A tu je tedy dnešní a věru melancholická kapitola trudného života France Pabla, hastrmana z Pojizeří. Půjdete-li za velkého deště po Letenské pláni a dáte-li si pozor, možná, že uvidíte zeleného mužíčka nahoře na vrcholu věže, jak se přesune přes zábradlí na římsu a spokojeně čvachtá v dešti. Za sucha ho nebývá vidět, skrčen v některém vlhkém koutě sní o nádherné svobodě pod Jizerským hřebenem a Slezskými Kameny. Co je mu zde vyhlídka po kamenném moři Velké Prahy? Během doby si našel jen několik oken v protějších domech, jež ho lákají. Vídává tam shora kus vany, do níž se řine živá, proudící voda, vídává i lidská těla, jež se do vody vnoří, a Franc Pabl ustrne v napětí, nezačne-li tělo tonout. Ale nestane se nikdy nic a Franc Pabl se žalostně trudí dál. Ještě ho začalo zajímat, že na dva rozlehlé trávníky, na které dolů tak pohodlně vidí, přicházeli odpoledne nějakí lidé v strakatém prádle a pobíhali tam za velkého řevu, kopajíce cosi kulatého mezi sebou. Před lety z toho mnoho neměl, míč poletoval stále při zemi, teprve teď se to ti chlapíci trošku naučili a míč vyletí každou chvíli vysoko k nebesům, pro potěšení France Pabla. Při takových kopech

*nad Slávií, nad SK
zelený mužík zatleská.*

A bezděky mákne po neexistujícím hrnečku. Neboť jako jalová fena hrabe si hnízdo, když přijde čas, kdy by měla mít štěňata, a jako kočka zahrabává po sobě svou stopu podle prastarého pudu, cítí Franc Pabl instinktivně, že v té kulaté kožené věci se mu přiblížila pěkně nafouknutá duše.

Na ruch v ulicích se dívá bez zájmu. Nerozumí tomu hemžení na suchu. Jen jedna jediná osoba tam dole ho dovede vzrušit tajemným rozčilením. Z velkého domu na náměstí vychází denně krásný starý pán vysoké štíhlé postavy, pěkně zdvižené hlavy, křepkého kroku. Na něho jediného se Franc Pabl ze svého zajetí dívá s jakousi láskou a dojetím. Franc Pabl sám si nedovede vysvětlit proč. Franc Pabl hastrman neví, že je to Jaroslav Kvapil, otec Rusalky.

Příběh s vodárenskou věží

Jářku, pánové, že prý budou bourat letenskou vodárnu. A to snad ani není možné, takovou památnost – kolikpak jich Praha má? Zrovna dvě, na Letné, na Vinohradech, však je znáte, jak jsou si podobny. Jenže ta letenská je známější, hic Sparta, hic salta, kolik set tisíc lidí už se úzkostně dívalo k vodárenským hodinám, jak se blíží pětáctýřicátá minuta druhé půle a nepřátelská svatyně je pořád nedotčena!

Ale památná je ta věž i jinak, a nechcete-li tomu věřit, povím vám příběh, nenový nestarý, právě tak asi z naší doby. A tam uvidíte, jak je ta Praha pořád ještě město tajemné a klamavé, magické a kouzelné, jako bývala, dokud nahoře na Letné nestála věž, ale dole skrze tu horu hnali štolu císaře Rudolfa.

Přibyl k nám do úřadu nový kolega, ale co kolega: kolegáček, takový byl malinký, drobounký, hodňoučký, tichoučký. Odněkud z východní Moravy ho zvedli a přeložili sem do ústředí. Jakživ v Praze nebyl, leda zamlada, se školní výpravou, a tak věděl jen, kde je vězení svatého Jana Nepomuckého a že někde za rohem je pokoj, ve kterém se konaly turnaje, při nichž byli místodržící shazováni z okna do Vltavy. Když slyšel poprvé slovo Hlavovka, myslel, že je to věž, kde se Dalibor naučil housti; a že je Daliborka kavárna, o tom neměl ani potuchy. Ale jinak zlatý človíček, uctivý, pracovitý, spravedlivý, no, hned byl náš. Našel si byt někde na svahu od Vinohrad k Vršovicům a odtamtud denně capkal do úřadu k nám dole v Podskalí.

„Poslechněte,“ povídal mi jednou náměstek ředitele, „ten nový kolegáček je taková nějaká hodná duše, s tím bychom se měli trochu seznámit blíž. Já nevidím rád, když jsou si lidé v úřadě úplně cizí. Obejděte pár těch starších kolegů a smluvte s nimi, že bychom si v sobotu mohli zajít na čtvrtičku. A toho nového pozvěte ovšem taky, máknem mu na zoubek.“

Co vám mám povídat: makali jsme mu na ten zoubek v Lobkovické vinárně na Malé Straně do půl druhé, a zoubek vám to byl znamenitý, kolegáček rozvázal, hrál na klavír a zpíval, nakonec si dal klobouk napříč a dělal Napoleona, jak recituje „To gaskoňští kadeti jsou“, náměstek zas jemu na počest zpíval „... a jaké to Gaskoňstvo rodí půda tvoje“ – no, mejdán vám to byl kouzelný. Ale o půl druhé se kolegáček při placení otřepal a prohlásil, že se jde domů. To ovšem náš podšéf nemohl připustit, protože když je v ráži, je mu jeden lokál na tolik radosti málo. A že aspoň na kafe se někam musí, a třeba jen někam vedle, a že se vezme taxík, a co se ušetří na čase, za to že může být ještě koňak. Tak musil i kolegáček do vozu a jel nazdařbůh do tmy. Copak on věděl, kam a kudy se jede. On si myslel, že jsme někde pod Svatým Mikulášem nebo u Tomáše, a my zatím už byli na druhé straně řeky, za jakubským kostelem. „Drondu platím

„já,“ povídá náš starý, „já jsem mezi vámi nejzkušenější taxikolog. A vy, páni, jděte s kolegáčkem napřed.“

Jenže oni tam mají v tom podniku otáčecí dveře, a jak ten kolegáček před námi do nich vstoupil, tak se jimi vytočil zase ven, vypad na vzduch a šups za roh – když jsme se se starým v šatně sešli, kolegáček byl pryč.

A teď vám přišlo to kouzelné, proč vlastně celou tu historii vypravuji. Říkal jsem vám, že ten kolegáček Prahu neznal. Teď se tu octl sám v srdci Starého Města, kouká na Ungelt, kouká na jakubský chrám, všecko krásně měsícem iluminováno, všecko takové tiché, vážné, starobylé – povídá si ten kolegáček dvě stě kroků od Staroměstského rynku: „Inu, tyhle malostranské paláce jsou přece jen pohádka, ale nic naplat, musím hledat most, abych se dostal na Nové Město.“

Ptal se, neptal se, nevím; šněroval to prý těmi starými uličkami, až přišel k nábřeží a k mostu: „Vida, jaký mám orientační smysl,“ zaradoval se kolegáček, „řeknu si někde vprostřed neznámé Malé Strany: půjdeš k mostu – a tu je. Teď je vyhráno. Teď přes vodu a na druhé straně kudykoli a jakkoli podle tramvaje vzhůru. A ptát se už nemusím. Každá tramvaj, která tam jde do kopce, vede na Vinohrady.“

A tak vám přišel pod letenskou stráň a statečně, spokojeně cupital podle tramvaje k Holešovicům. A na křižovatce u Belcrediho třídy si řekl: „Takovéhle nějaké rozcestí už jsem tady viděl. Teď musím podle tramvaje vlevo vzhůru.“

A šlapal si to Belcredkou od Holešovic nahoru na Letnou, rozhlížel se po domech a říkal si spokojeně: „Tahle široká, rovná třída, to už jsou docela určitě Vinohrady. A jestli mne můj orientační smysl nemýlí, tam-hle někde nahoře se musí objevit vodárenská věž.“

A tady máte vrchol toho pražského mámení: mašíruje si to kolegáček čtvrt hodiny do kopce, a najednou se proti ozářeným mrakům vyhoupne vodárenská věž.

„A teď tuhle někde vlevo musí být parčík,“ povídá si kolegáček, zabočí vlevo, a ajta, stromy a keře – parčík. „A za parčíkem to musí jít sadovitě dolů.“

A za parčíkem to opravdu jde sadovitě dolů. Kolegáček jásá, prsa se mu dmou pýchou – poprvé sám v bludišti noční Prahy, a bez ptaní si najde cestu z Malé Strany až do Vršovic. Teď jen seběhne tuto stráň a už je doma. Seběhne osvěžen stráň – a místo zdvižených činžáků Ruské třídy tiše a tajemně se před ním rozevře temná hladina Vltavy.

* * *

„Pánové,“ říkal nám kolegáček v pondělí, „já jsem mnoho o Praze četl. Moc se mi líbil tenhle Josef Jirí Kolár, ale říkal jsem si, že ty jeho pražské magie jsou pro dnešní dobu bohoupustý výmysl. Ale když jsem po půldruhé hodině chůze přesně orientované věděl docela určitě, že jsem ve Vršovicích, a najednou jsem stál nad proudem Vltavy, v tu chvíli se mi zatočila hlava a já byl přesvědčen, že kouzelník Žitko provedl se mnou nějaké mámení.“

No, páni, byla z toho u nás v úřadě velká rozprava, i plán jsme si na to musili přibrat, abychom si to našli, kudy kolegáček vlastně šel. A moc nám dalo práce, než jsme přišli na to, že se všechno začalo v tom taxíku, v němž kolegáček musil starému ještě jednou recitovat „To gaskoňští kadeti jsou“ a následkem toho si nevšiml, že přešel z levého břehu na pravý.

Ale to všechno je jen doklad, že Praha je město tajemné a že i ta vodárenská věž na Letné má svou nezapomenutelnou památku.

Tajemný nález profesora Zachariáše

Profesor Zachariáš, řídící neolitické vykopávky nedaleko bývalé jeskyně svatoprokopské, stál na pokraji pětimetrové jámy, na jejímž dně pracovali dva jeho dělníci. Krumpáče zvonily v taktu a jiskry odletovaly, když ocel udeřila do křemene. Kol jámy složeny byly na hromádkách uhliněné pazourky z hoření vrstvy.

„Jen zvolna, přátelé,“ napomínal Zachariáš své spolupracovníky, otíraje si důstojně skla svých brýlí, „pamatujte prosím pravidla: Rozvážným buď ve svém díle – a tak dojdeš snadno cíle. Vy zvláště, Breburdo, měl byste si uvědomiti, jak často už byla rouška, kterou se věda chystala sejmuti z tajemství dávnověku, rozbita jediným ukvapeným úderem motyčím!“

Kopáč Breburda se jen usmíval. On potřebuje takových rad, on, Breburda, pro něhož začínal svět teprve vrstvami diluviálními a jenž znal holeň mamutí lépe než husího biskupa! Co se mohlo nalézt zde na rozhraní neolitu a paleolitu? Mizerné pazourky, porýpaná kost nebo ještě snad nějaká pitomá trepanovaná lebka, o níž učenci nakonec prohlásí, že byla stížena kostižerem.

Ale profesor Zachariáš postřehl již lehkomyšlnost Breburdovu a jal se, jat úzkostí, sestupovati spěšně po žebříku. „Jak jen možno býti tak neopatrným,“ říkal si v duchu, přelézaje křečovitě na druhý žebřík, „toť jen nedostatek pravé klasické výchovy. Škola by měla každému člověku již v útlém mládí vštípit onu opatrnost, s níž by měl postupovati, kdykoliv se octne v sedmé až

deváté vrstvě neolitické. Bohužel, vzdělání našich jinochů jest po té stránce navýsost kusé, nemluvě ani o průpravě dívek. Ano, ano, žena a paleolit, to je smutná kapitola...“

Zatím však údery motykou ustaly, a když zpocený profesor Zachariáš vstoupil na dno jámy, zastihl oba kopáče skloněné nad zemí a opatrně cosi vyhrabávající.

„Můj ty bože,“ vyhrkl Zachariáš, nakloniv se přes ně, „soška! Soška v neolitu!“

Té chvíle se Breburda vzpřímil a podával vesele panu profesorovi umazanou figurku, olepenou hlínou, tak, jak ji vyloupl ze země. Profesor Zachariáš se zachvěl radostí, jeho bledé, krátkozraké oči hltaly vzácný nález. Ne, nebylo pochyby: vykopal sošku nějakého boha neb démona, sošku krásně pracovanou, na rozhraní vrstev neolitických a paleolitických! Okamžitě přerušil další práci a spěchal se svým pokladem domů. Konečně tedy nález, jenž proslaví jeho jméno, založí kariéru a zajistí slávu nesmrtelnou! Nejen celý národ, ale svět vůbec užasne nad objevem profesora Zachariáše. Nízká starost o denní chléb, šalebnosti politiky, mámivé pozlátko umění, všechny ty falešné zástoje budou naráz zapomenuty pro nepatrnou, zahliněnou sošku, před níž se skloní ve zbožné úctě nejen celé lidstvo, ale i uštěpační páni kolegové z harvardské university.

Jaký div, že Zachariáš, jinak vážný a přísný, luskal si vesele prsty, když postavil doma figurku na stůl a nadšeně prohlížel skvělou svou kořist. Opatrně jal se oškrabovati z ní hlínu, a čím více jeho práce pokračovala, tím větší rozkoš a opojení se ho zmocňovaly. Neboť soška byla z callaisu, ano prosím, z callaisu, z onoho vzácného nerostu, jenž svou zelenou barvou připomíná tyrkys, z callaisu, z něhož dosud žádné sošky nemáme! A profesor Zachariáš, jenž po celý život neznal nic než badání a dalek byl všech pošetilých marností světských, točil se po své světničce a bzučel si na nápěv jakési odrhovačky:

*Nejlepší všech nálezů
je má soška z callaisu...*

Tu tedy stála před ním, zelenavě svítící, lesklá, krásně řezaná a neporušená! Měřila i s podstavcem jen 31 cm, ale v jeho očích byla rozměrů obrovských. Ve výrazné její tváři šklebil se záladný úsměv a potměšilé oči vypadaly jako živé. Veliké nadmuté břicho spočívalo na dvou křivých nožkách, jež pevně stály na nízkém podstavci. Byly na něm jakési rýhy; při prohlídce zjistil Zachariáš, že je to pět písmen, patrně iniciál nějaké průpovídky.

A jak se tak díval na svůj nález, cítil ponenáhlu, že zelený bůžek zírá na něho upřeně. Ano, byla zvláštní síla v tomto pohledu, zpola pošklebném a zpola žertovném. Profesoru Zachariáši bylo,

jako by nezvykle veselá nálada, jež se ho zmocňovala, proudila přímo z těchto dvou očí šikmo seříznutých. Nikoliv, nemohl odolati zvláštnímu úsměvu svého démona: otevřel skříň a vyhrabal ze spousty prádla, rukopisů a nákrčníků láhev vína, jež mu kdysi hospodyně koupila, aby si přilepšil v nemoci. Suchými prsty uchopiv sklenku, připil na zdraví neznámému bohu. Zelená soška usmívala se nepohnutě a Zachariáše zalila náhle taková radost, nevysvětlitelná a nepochopitelná, že se jal žvatlati jako děcko s panenkou. A zase se mu mihly hlavou rozpustilé nějaké verše, nějaká švanda z dávných studentských let prolétla mu mozkem. Bývaly to časy, kdy ještě prováděl sextánská alotria, nedbaje nikterak školního řádu a karceru. Víno zmizelo netušeně rychle a profesoru Zachariáši byl náhle pokojík příliš malý. A zatímco se bůžek potměšile šklebil na pracovním stole, popadl Zachariáš klobouk a vyrazil ven, do pražských ulic. Poprvé ve svém životě se ocitl v nočních kavárnách, kde břinkalo piano a dámy seděly v nápadných kloboucích u mramorových stolků.

Profesor Zachariáš pozdravil uctivě tyto paničky a nepozoroval ani zvláštního pohnutí, s nímž opětovaly jeho pozdrav. Místnost byla nabita hosty, skloněnými nad koflíky kávy, sklenkami lahvového piva a talíři dršťkové polévky. Zachariáš marně se ohlížel, kde by se mohl uvelebiti, jak byl zvyklý, v tichém a zastrčeném koutě. Všechny stoly byly obsazeny mimo jediný uprostřed, kde seděla sama dáma v pestré poněkud toaletě.

„Jest dovoleno, milostivá paní?“ otázal se zdvořile profesor Zachariáš.

Milostivá paní vytřeštila oči, a že byla letory veselé, vypukla v řehot poněkud nevázaný. Zachariáš usedl, sevřev pevně deštník mezi koleny, a otíral si v rozpacích brýle. Milostivá paní si ho chvílku prohlížela s takovou zvědavostí, jako když Aztékové spatřili poprvé bílou tvář. Ubohému profesoru, jenž nikdy si nezvykl na dámskou společnost, bylo jaksi horko a v rozpacích dal se do hovoru, arcit' velmi uctivého a velmi zdvořilého. Naštěstí byla jeho sousedka dámou nesmírně společenskou a rozprádala tenkou pavučinku jeho konverzace s houževnatostí starého hladového pavouka. A starý, počestný archeolog byl nadšen stejně jejími vnadami z doby třetihorní, jako vtipy nejméně diluviálními.

Bylo již světlo, když se profesor Zachariáš vracel k úžasu své hospodyně domů. Sám nechápal, jak se to všechno stalo, že se tak ohavným způsobem vyšinul ze skladu a řádu svého počestného, rozšafného, žádným hýřením neposkvrněného života. Jeho pohled vyčítavě spočinul na zeleném bůžku, ale ten se v prvních paprscích slunce smál tak škodolibě, že profesora Zachariáše až zamrazilo.

* * *

A pak míjel den za dnem. Zachariáš usedal k nařezaným čtvrtkám papíru, aby luštil záhadné zkratky z podstavce sošky, ale tajemná síla rušila všechnu jeho snahu po duševní koncentraci, záhadný úsměv odulého démona rozvracel spořádaný pochod vážného myšlení a tím více lákal nebohého archeologa ven, tam do zakouřené kavárny, do společnosti dam tolik emancipovaných. Chtě nechtě musel Zachariáš odejít z bytu a pracovat venku, na lavičce parku, měla-li záhada sošky dojít svého rozluštění. A když se vracel domů, jsa na stopě pravému řešení, setkal se už ve dveřích s tichým posměchem své mlčící kořisti.

Konečně nastala chvíle, kdy se profesor Zachariáš rozhodl ohromit svět svou grandiózní vykopávkou. Mezinárodní sjezd archeologů sešel se ve Smetanově síni Obecního domu. Zelený bůžek stál již od rána v malé bedničce na stolku předsedově. Shromáždění učenců, jež s vážnou nepozorností sledovalo formální průběh dosavadního jednání, zbystrilo zrak i sluch, když mírně rozčilený Zachariáš vystupoval na řečnickou tribunu. A jak sluha vybaloval vzácný nález, padly mezi přítomnými první pochybovačné poznámky. Francouzští vědci, nemohouce zapřít své krve, hodili do vzduchu několik prudkých vtípů; Němci jali se špičkovati; Američané dali vybuchnouti svému nehoráznému despektu, řehonice se s rukama v kapsách kalhot, a Rusové se usmívali, útrpně shlížejíce na české kolegy. A tak se stupňoval ruch a šum, zatímco sluha vybalil sošku a postavil šklebícího se démona na demonstrační stůl. Za všeobecného napětí ujal se Zachariáš slova. Zmínil se letmo o svých dosavadních pracích, vylíčil podrobně historii vykopávek v jeskyni prokopské, od svrchních nánosů až po spodní vrstvu neolitickou. Nato popisoval velmi přesně sošku, kterou všichni viděli před sebou. Udal její výšku, váhu, tvar, ráz a vryp a přešel pak k tajemným značkám na podstavci. Zkoumal je ze všech hledisek, zavrhl všechny nejapné domněnky, načez s vítěznou tváří dovolává se slavného epigramu Marciálova, odhalil užaslým kolegům geniální řešení záhadných značek klasickou větou:

„Juvenal virginem non delectat absens!“

Ve shromáždění, jež výjimečně zasedalo u stolů, zavládl tichý úžas. Všechno zíralo na šklebící se sošku, když vtom se odkudsi z pozadí ozval posměšný hlas:

„Kde se vzala latina v neolitu?“

Všichni sebou trhli a naráz se ozval Smetanovou síni homérický smích dvě stě šedesáti archeologů, kteří všichni opakovali za neutuchajících výbuchů řehotu:

„Kde se vzala latina v neolitu?“

„Jaký to nápad, latina!“ ozval se mnichovský zástupce dr. Matthäser. „Gott im Himmel! Geben Sie mir lieber noch ein Glas Pilsner!“

„Dejte nám pivo na počest neolitické latiny!“

„Grüner Gott vivat, crescat, floreat!“

„Vive le dieu vert! Il est vert comme un oxygène!“

„Ce n'est pas un dieu vert, c'est un diable vert!“

„Ať žije čert svatého Prokopa!“

Hluk a křik zaplavil sál. Nikdo nikdy ještě neviděl vědecký kongres v takovém stavu. Předseda uchopil zvonek, ale srdce zvonku ulétlo a zakutálelo se pod stoly. Vážení profesori, učenci věhlasných jmen, křičeli jako kluci, posmívali se zelené sošce, připíjeli jí na zdraví. Nějaké opojení zchvátilo všechny. Pivo mizelo v zardělých tvářích, oči svítily a blýskaly se jako ctihodné pleše nad nimi a důstojná Smetanova síň podobala se rázem sálu pustých orgií. Nešťastný Zachariáš stál nad tím vším zdrcen a něm, pak se mu to náhle zdálo jako nějaký vtip a jeho přímá ústa se roztáhla v nesmělý úsměv. Kdosi to zpozoroval a jal se zuřivě tleskati: „Ať žije šťastný nálezce!“ – „Deset procent šťastnému nálezci!“

„Vezměte ho na ramena!“

„Platz für den großen Forscher!“

Dvacet rukou uchopilo profesora Zachariáše, zdvihlo ho do výše a neslo kol sálu za ohromného řevu všech, zatímco Francouzi třískali do stolů a zpívali v rytmu:

„Hol-la, hol-la, hol-la, hol-la...“

Stenografové se váleli smíchy po lavicích, dámy v lóžích mávaly šátky, šampaňské zátky začaly bouchat. Předseda, uslzený smíchem, opustil své místo a celý kongres se skončil toho dne pitkou, jaké zažili jen němečtí učenci za blahých kulérových let v Jeně.

Bylo pozdě k ránu, když drožky rozvezly rozjařené účastníky do hotelů. Ve Smetanově síni zbyl jen zelený bůžek, usmívající se potměšile na demonstračním stole...

Když se kongresisté nazítří probudili, připadalo jim vše jako zlý sen. Pomalu a stydlivě se blížili k Reprezentačnímu domu, aby pokračovali ve svém zasedání. Nebylo přec možno, aby vědci a učenci celého světa chovali se bez nejmenší příčiny jako studenti po maturitě. Dr. Matthäser toho prostě nechápal. Poprvé byla vážnost stavu zničena chlapeckým chováním dvě stě šedesáti

jeho reprezentantů. Nebylo to za normálních okolností možno. Co bylo toho příčinou? Co nabilo zrovna atmosféru v sále bujností a ztřeštěností? Kde hledati důvod a původ tisíce skopičin, které provedli nejvážnější zástupci vědy na svém sjezdu? Dr. Matthäser usilovně přemýšlel o celém průběhu prvního dne. Vše bylo absolutně normální, vše bylo v pořádku až do chvíle, kdy profesor Zachariáš začal vybalovati svůj famózní nález. Bylo to taky k smíchu, s tou neolitickou latinou. Jaký to nápad! A tomu se prosím říká taky věda!

Zamyšlen vstoupil dr. Matthäser do Smetanovy síně. Byla tu již dobrá polovička kolegů, seskupená kol demonstračního stolu a smějící se komickému nálezu. Dr. Matthäser jal se jej opatrně prohlížeti. Dle všech známek byl skutečně z callaisu. Jeho řezba byla podivuhodná; primitivní po těle, dosáhla ve tváři dokonale sugestivního výrazu potměšilosti. A na podstavci bylo skutečně znáti písmena. Všichni jali se je luštiti. Nebylo pochyby, byly to iniciály věty, které se včera tolik smáli. Bylo tu zřetelné J, rozryté V a N, dosti znatelné D a jasné A. Co však s tím vším? Do které doby zařaditi tuto sošku, o jejíž starobylosti nelze pochybovati? A co symbolizuje tento úsměv, poťouchlý a potměšilý?

Dr. Matthäser stál zde v zamyšlení, ale čím déle zíral sošce do očí, tím více se pletly jeho myšlenky, logický pochod ustupoval skákavé asociaci, a když konečně vzhlédl, zpozoroval, že kolegové usedli ke stolům a znamenitě se baví. A touha po vtípném hovoru přemohla i jeho, že postavil bůžka na větší stůl a usedl k ostatním. Ani nevzdechli, že by měl býti denní program zahájen. Známí i neznámí vzpomínali na své mládí, na uličnické kousky gymnasijských let a „ulky“ universitní. A tak přišla noc, než se nadáli. Rozhodně bylo potřebí zajít ještě někam na černou kávu. S hlukem se vydali na cestu do staroměstských uliček. – Šklebící se bůžek opětně osaměl.

Třetího dne značná část kongresistů se nedostavila. Dr. Matthäser sám navrhl, aby se přešlo hned k přátelské zábavě, která se včera všem tolik zalíbila. Zpěv a smích se brzy ozvaly síní. V jedenáct hodin otevřely se dveře a v nich se objevil profesor Zachariáš, cylindr na levém uchu, a za ním chybějící kongresisté. Každý z nich vedl po pravici dámu v nápadném klobouku, nalíčenou, rozjařenou. Všeobecné hurrá je přivítalo. Chladiče se šampaňským ocitly se na stolech. Na zelenou sošku nikdo nevzpomněl...

O druhé hodině ráno vrazila do sálu policie. Anonymní udání o pustých orgiích pod rouškou vědeckého kongresu se ukázalo pravdivým.

Dlouho již neměli na policejní expozituře tolik práce s umístěním zatčených jako tentokrát. Jaký div, že po skončené námaze usedli všichni s radostí ke sklence piva. Zelená soška stála na

stole, budíc pozornost všech. Prohlíželi ji, zkoumali, až detektiv Podrážka objevil písmena na podstavci. Díval se chvíli na otřelé J, U, N, až náhle vykřikl:

„Junda! Bůh Junda! To je nápad, co? Udělat si bůžka jundy – to je přítěžující okolnost, hoši! Tím je zjištěn úmysl!“

„Ať žije bůh Junda, Podrážko! Nalej si ještě jednu!“

A sklenice kolovaly tím rychleji. Když ráno přišla inspekce do vězeňského oddělení, našla je přeplněno staršími pány vážného vzezření. Legitimovavše se jako universitní profesori skoro všech vysokých škol světa, byli ovšem ihned s omluvou propuštěni.

Zato v úřední místnosti nalezeno bylo službu konající mužstvo ve velice vznešené náladě. Držíce se pevně za ruce, tančili kol stolu, na němž stála zelená soška.

Inspektor zíral na ně s netajeným úžasem. Čím déle sledoval jejich počínání, tím více byl přesvědčen, že všichni jsou zachvázeni tajemnou mánií vyváděti co největší skopičiny. Obrátil se, aby přivedl lékaře. Když se však vrátil, našel mužstvo spící, leč po zelené sošce ani památky... Bůh skopičin jako by se do země propadl. Nikdo ho nespátl od těch dob. Ale tajemný jeho vliv nepřestal, a jak tak bloudí, neviděn, Prahou, lze jeho působení občas konstatovati: tu v městské radě, tu v Muzeu, tu v zemském sněmu, tu ve školní radě a tu zas v Elektrických podnicích.

Bloudí Prahou horečně, z místa na místo, z korporace do korporace; a d'as sám ví, kdy se ubohý bůh skopičin dočká konce své bludné pouti.

Interval

„... vozy jezdí zcela nepravidelně a slíbený čtyřminutový interval zdá se, že se ztratil.“

Když pan Peroutka, penzista, přečetl tuto větu ve svém žurnálu, klesla mu ruka, oči se zahleděly na zeď a rty zašeptaly:

„Už zase! Že si ani teď nedají pokoje! Pořád se něco ztrácí. Je to hospodářství! Tedy zas interval se ztratil? – Kupodivu – to se jen tak napíše, a víc se už nikdo nestará...“

Nebylo poctivějšího a lepšího srdce nad pana Peroutku, penzistu. Celý svůj život proseděl v kanceláři kteréhosi městečka a teď, na sklonu života, přestěhoval se do Prahy, máje rovné čtyři stovky korun ročního příjmu. Ale nedbal vlastního strádání; celou duší žil jen pro své okolí,

neustále ochoten těšiti smutné, povzbuzovati nešťastné, konejšiti trpící. Nemohl-li rozdávat svou penzi, rozdával své srdce; a byl to kapitál nevyčerpatelný. Ale nemožno říci, že by svět mu odplácel stejnou měrou. Švec v přízemí zmlátil ženu; sotva zapadl potěh do kouta, otevřely se dvěře a dobrácký pan Peroutka vklouzl do kuchyně.

„Lidičky dobří, copak vy to...! Neplačte, paní mistrová, prosím vás. Co bůh řídí, dobře řídí. Rány jsou koření života. Pan mistr myslel to dobře... Nu, je trošku silný na vás. To jsou svaly, pane! To je z piva. Kdepak deset piv denně! To je síla! Neplačte prosím... Připouštím: je-li muž ochlasta, notorický alkoholik...“

Dobrému srdci páně Peroutkovu nebylo dopřáno dokončiti dílo lásky. Než se nadál, švec ho vynesl za dvěře.

Dcerušce krejčího v prvním patře se narodilo děťátko. Sotva poprvé zavznělo, pan Peroutka, kde se vzal tu se vzal, stál před rozvaděnými rodiči.

„Děťátko přišlo, požehnání přineslo. A co vy, lidičky, jste takoví zasmušilí? Že dcerka ještě není vdána? Nu, když pánbůh dopustí, i motyka spustí. Však se někdo najde, kdo se děvčátka ujme. Jen buďte klidní, lidičky, ale toho jejího ženicha vyhod'te. Pěkné zprávy jsem slyšel: na Malé Straně prý drží s jednou trafikantkou a peníze od ní bere. A to ještě nic – ale večer, večer, to si dá takhle klobouček na stranu, peníze do portmoné a hajdy! Celé noci s šansonetkami defilíruje... Jó, lidičky, dneska aby člověk dával na ženichy pozor jako na falešnou minci. A ne tak jako vy – celé týdny nechat holku toulat. Bůh vás potěš – jste mi to rodiče! Co teď z dcerky máte? Běhnu! A fakana...“

„Dědku rejpvává!“ rozkřikla se krejčová. „Už at' jste venku!“

„Ale, lidičky, vždyť já s dobrým oumyslem...“

„Marš!“

A dobrý pan Peroutka vylítl za dvěře.

„Jací jsou tu urputní lidé v Praze!“ říkal si, tíhna domů po pavlači. „Srdce bys s nimi rozdělil, a oni na tebe: dědku rejpvává! Trošku té lásky chtěl jsem jim přinést, a oni: ne, neprosíme se! Hrdopejškové... Ani ten dobrý skutek už člověk nemůže udělat, ani té radosti mu nepopřejí...“

A doma chodil rozčileně pokojíkem a přemýšlel, jak by mohl vykonati dobrý skutek a nerozčílil lidí.

„Tak, tak... Jinak to musím narafičit. Pěkně potichoučku, anonymně... Aby nikdo nic netušil... A až bude dokonáno, budou se divit, budou se ptát: kterápak dobrá duše...? A já předstoupím a řeknu: Prosím, to já, penzista Peroutka. Neděkujte prosím. To já jen tak, pro potěchu srdce svého...“

Ale bylo těžko anonymně vykonati dobrý skutek. Lidé byli špatní a nedůvěřiví. Celá Praha se zdála panu Peroutkovi semenišťem hříchu a zla. Všude se dály neplechy a zlořádům v novinách nebylo konce. A tu dnes opět s tím čertovským – jak tomu říkají? – s tím intervalem... Pořídí něco za drahé peníze a náhle šups! – už je to v pekle. A duše živá ani mrtvá se pak už nestará, aby se ztracené našlo. „Je nám líto, ale nemáme kdy...“

Vtom se pan Peroutka zastavil. Nemají kdy – a on nemá celý boží den co dělat. Což kdyby...? Šťastný úsměv zahrál mu očima: to by se dalo provésti anonymně!

Premýšlel ještě chvíli, mna si ruce; přečetl ještě jednou zprávu v novinách a byl rozhodnut. Ano, tohle provede.

Když toho večera zalezl do postele, celým tělem jej prochvívalo hřejivé vědomí, že vykoná takový skutek dobrý, že i do novin přijde jeho jméno: pan Peroutka, penzista...

Druhého dne, sotvaže si ohřál hubenou polévku od předvčírka, přešoustl loktem klobouk a hajdy ven. Sluníčko se smálo, tramvaje rachotily a zvonily a zase odbzučely do dálky, a pan Peroutka cupal svým stařeckým, kodrcavým krokem podél kolejí. Za čtvrt hodiny minul poslední známou ulici své čtvrti, a pak to šlo neznámými třídami a náměstími, kde proudilo lidí jako mravenců, nalevo, napravo, rovně, přes most a zase dál. Koleje hladké a vyleštěné zatáčely se a ubíhaly jako nekoneční hadi; výstavné paláce přestaly, vystřídány bloky jednotvárných činžovních domů; pak přišly nižší domky maloměstského rázu a pan Peroutka potkával vozy z venkova, vystlané slámou, které mu připomněly bývalé jeho působiště a celý minulý život; pak přišla čtvrť továren, s rozlehlými, šedivými, ošklivými stavbami, s mladými a smutnými stromky podél chodníků. Panu Peroutkovi začalo být úzko: to je pořád ještě Praha? Ale ošemetné kolejnice se rozběhly ještě dál. Už i budovy přestávaly, čtverce vychudlých polí pronikaly mezi nimi na kraj chodníku, pak i dlažba přestala, ale čas od času se přehnala tramvaj mimo a Peroutka, unaven a zchvácen, vláčel se dále v prachu silnice. Konečně zahlédl před sebou, jak se kolejnice rozběhly ve výhybku, na níž, jako bárka vytažená na písčinu, nehybně stál krátký a nízký vlečňák.

Byl „na vypichu“. Dva zřízenci čekali, až přijede vůz z města a „vypíchne“ je. Pan Peroutka přešel dvakrát nejistě kolem, urovnal si v hlavě pěkně, jak se jich pozeptá. A pak, dodav si odvahy, přistoupil k nim:

„Prosím vás, pánové, jakpak je to s tím intervalem?“

Podívali se na něho nechápavě, až konečně konduktér mrzutě řekl:

„Ach tak – interval. Kdepak dnes! Čert ho vzal. Každý vůz přijede a odjede, jak bůh dá.“

„Tak tedy přece je to pravda,“ pomyslně si pan Peroutka. „Interval je pryč. Je to asi nějaký aparát, kterým se řídí odjezd. Snad telefon. Zeptám se.“

Ale mrzutý průvodčí v tom okamžiku zaklel:

„Vida, teď jedou tři vozy za sebou. To je mi pořádek. Františku, povol brzdu!“ A vida pana Peroutku, optal se ho: „Račte jeti s námi?“

„Ne, děkuji,“ odpověděl spěšně pan Peroutka. Kdepak by mohl dáti jedenáct krejcarů za svezení! Ale vtom se už přihnaly vozy, průvodčí vyskočili, řidiči se vyklonili přes mřížky plošiny, a prudká hádka se strhla. Pan Peroutka polekán ucouvl na chodník a pomalu se obrátil ke zpáteční cestě.

„Je to tak,“ říkal si cestou, „ztratili interval a teď vládne nepořádek. A jak se hádali! Zlí lidé! Ale to všechno ten interval... Až ho najdu, pořádek se vrátí a lidé zas budou dobří k sobě i jiným. Kdepak jej asi ztratili? Aby jej už tak někdo našel... Lidé jsou všelijací: za sklenku kořalky prodají v Židech i drahocenný interval. Bude nutno na přechovávače vyžrát...“

Cesta zpět byla ještě nekonečnější. Úplně vysílen přišel pan Peroutka domů. Obchodníci kradeným zbožím strašili mu v hlavě, ale pan Peroutka se nevzdával naděje. A když večer přitáhl duchnu pod bradu, měl už svůj plán.

Ráno spočítal svoji hotovost a šel do inzertní kanceláře. Vyptal se pěkně co a jak a pak napsal na kus papíru text inzerátu:

INTERVAL

pěkný, zánovní, hledám. – Odp.

pod znač. „J. P.“ do adm. t. l.

„Do Malého oznamovatele prosím!“ řekl slečně v kanceláři.

Přečtla si lístek a podívala se na pana Peroutku.

„To snad patří mezi ‚Dopisy‘, ne?“ zeptala se ho.

„Třebas, slečinko. Aspoň si toho víc všimnou.“ Nedočkavě čekal pak na „své“ noviny. Inzerát tam byl, pěkně otištěn, hned na prvním místě. Pan Peroutka se ještě téhož dne rozběhl do administrace. Nebylo tam nic. Ani nazítří. Až třetí den přišel lístek. Pomačkaný, políty pivem, tužkou počmáraný. Pan Peroutka horečně se jal čísti.

Velectěný pane!

Sděluji Vám zdvořile, že jsem měl pěkný, zánovní interval na čtyři ruce, nově přelakovaný, s elektrickým pohonem a splachováním. Laděn byl v oktávách, dominantní oktáva byla zelená, dvojmo kovaná, s automatickou interpunkcí. Koupil jej však před rokem lord Berybery v Mariánských Lázních k osobnímu použití. Pokud vím, jest stejný exemplář umístěn v sanatoriu MUDr. Zatočila na Santošce. Račte se tam obrátiti o informace.

S úctou Filip Dobrotivý

Pan Peroutka četl znovu a znovu. Zde měl konečně podrobný popis intervalu; je to přece jen přístroj... A pak, tento interval byl už před rokem prodán do Anglie, nemůže to tedy být interval, který se ztratil Elektrickým podnikům!

Možnost, že ztracený aparát jest někde pohozen, zastrčen, zapomenut, povzbudila opět pana Peroutku. Nedovedl si sice jeho podobu představit, ale přece jen aspoň měl v ruce jakýsi doklad. Srdce mu poskočilo radostí a jal se znovu přemýšlet, kde by as mohl interval být. Což kdyby náhodou se dostal do kanceláře pro ztráty a nálezy? Bylo by sice divné, že by pak o ztrátě psali v novinách, – ale, můj bože, není-li dnes všechno možno? Jsou i výpomocní zřízení a úředníci, kdežpak ti se vyznají v aparátech. Najdou věc, vidí: dominantní oktáva zelená... i automatickou interpunkci vidí... ale čerta vědí, že je to interval a k čemu to všechno. To, pane, Peroutka jinší je chlapík. Hned by se koukl, jak je to laděno, – a už by byl doma!

„Bude nutno podívati se do kanceláře. Byl by to dobrý skutek...“

A nazítří pan Peroutka zaťukal na okénko v kanceláři pro ztráty a nálezy.

„Prosím vás, nenašel se tyto dny někde ve voze zapomenutý interval?“

„Cože...?“

„Nu, elektrický interval, se splachováním, s automatickou interpunkcí na čtyři ruce...“

„Moment račte posečkati,“ zvolal úředník a odběhl dozadu. Jiní páni přistoupili k němu a horlivě s ním rozmlouvali. Zraky jich stále se otáčely po panu Peroutkovi, až mu začalo být horko.

„Můj ty bože!“ projelo mu náhle hlavou, „což je-li již zahájeno pátrání po neznámém pachateli? Tito úředníci jistě o tom vědí. Snad už nyní venku shání sluha strážníka. Budu zatčen, vlečen na strážnici, vyslýchán a konfrontován. Strážníci přijdou do domu a budou se ptáti ševce, budou se ptáti krejčové. Na základě jich výpovědí uvalí na mne vyšetřovací vazbu. Můj ty bože!“

Vtom přišlo několik lidí a tlačilo se k okénku. Pan Peroutka ustoupil opatrně ke zdi, šel, jakoby nic, ke dveřím, otevřel je a již seskakoval po schodišti, až se mu staříčká brada klepala. Vyběhl z domu a utíkal za roh, proběhl průchodem, pak druhým, pak se konečně zastavil, s rozbuchaným srdcem a třesoucími se koleny.

„Unikl jsem,“ řekl si, když se vzpamatoval, „hoho, na Peroutku nelze jen tak... A aby věděli, teď zrovna nepovolím, dokud se interval nenajde. Ale opatrně musí člověk postupovat a úřadům lépe se vyhnout. Povedeme pátrání soukromou cestou...“

Od té doby pan Peroutka pátral po prožlукlém intervalu novým způsobem. Obchodníci starým železem brzy znali „bláznivého dědka“, který navštěvoval jejich krámy, sháněje nejnemožnější hlouposti a nikdy ničeho nekupuje. Ve vetešnických obchodech vybíral staré boty nebo rámeček na obraz nebo porculánový koflík; prohrabával se haraburdím, hledaje prý plynový vaříč zvláštní fazóny; nakukoval u instalatérů a v obchodech s technickými potřebami. Ale nikdy si ničeho nevybral a odcupal vždy s prázdnou, ještě ve dveřích se rozhlížeje po stojanech a stropě.

Nebo sedal v parku a dával se do hovoru s přisednuvšími osobami. Opatrně se zmiňoval o ztrátách a nálezích, o hospodářství u obce, o zvláštních strojích, podobných telefonu, ale dvojmo kovaných. Byli to většinou penzisti jako on, staří dědkové, vyhřívající svůj revmatismus celé půldne na vysluněných lavičkách. Bohužel, nebylo s nimi valné řeči. Jeden mluvil stále o svém houseru, druhý věčně tonul ve vzpomínkách na levné živobytí za mladých let, třetí politizoval a čtvrtý toužil po malém domku u říčky a lesíka. Pan Peroutka odcházel od nich nespokojen; když se loučili, podívali se tito známí z parku jeden na druhého a šourali se domů, myslíce si navzájem: „Bože, jaký to divný patron!“

„Nikoli,“ řekl si konečně pan Peroutka, „nebudu ztrácet čas u starců. Každý má fixní ideu a pro ostatní je hluch a slep. Podivno, jací to jsou sobci. Žádný nemá trošky citu; čtou v novinách,

jaká věc se ztratila, a ani se nezamýšlí... Ne, je nutno mluvit s mladšími lidmi, inteligentními. Ti mají spíše zájem o veřejné otázky.“

Netrvalo to dlouho; jednoho dne usedl k panu Peroutkovi na lavici mladý muž. Měl takový milý, měkký pohled, že si pan Peroutka řekl:

„Ten a nikdo jiný.“

„Dovolte, vašnosti,“ začal tedy po chvíli, „četl jste o ztrátě Elektrických podniků?“

„Cože?“ odvětil mladý muž. „Podniky prodělávají?“

„Ne, ne. Ale ztráta se tam stala. Interval se přece ztratil.“

„Co se ztratilo?“

„Interval. Elektrický interval... Stálo to v novinách...“

Mladý muž pohlížel pátravě na pana Peroutku, jenž tu seděl, vyhublé ruce složeny na knoflíku holi a teskné oči upřeny na panoráma Prahy.

„Hm... ani jsem nečetl... Vida, je to hospodářství...“

„Tak, tak, vašnosti... Ale kam to povede? Sám bych chtěl pomoci při hledání. Tolika vozů po Praze jezdí, a to všechno bez intervalu prosím... Rád bych vypomohl... jen tak, víme, pro potěchu srdce svého, ale těžko hledati, těžko býti lidem na pomoc. Lid je dnes špatný, vašnosti. Navštívil jsem šestinedělku a vynadali mi, politoval jsem ztlučené ženy a vyhodili mne; poptal jsem se po intervalu a div mne nezavřeli do žaláře... Smutno je člověku...“

„A co vy tak...“

„Nu, vašnosti, z dobroty srdce. Musíme si přece pomáhat navzájem. Už i inzerátek jsem dal, jedna odpověď přišla...“

„Přišla odpověď?“

„Nu ano, zde ji mám. Je libo si ji přečísti?“

Mladý muž přečetl pomačkaný, užmolený lístek. Mrskl okem po panu Peroutkovi, zadíval se na Prahu a řekl velmi klidně:

„A co, u odvodní komise jste se už ptal?“

„U odvodní...? Ne! A tam že by...?“

„Nu arcit', tam jsou přece soupisy. Jděte a zeptejte se, zda tam nebyl interval. A kdyby nic, zajděte si na Santošku, jak tu psáno. Snad budou mít zprávu...“

Pan Peroutka srdečně poděkoval mladému muži a spokojeně cupkal domů.

„Vida, inteligent! Jen s ním promluvíš, už víš, na čem jsi. To je, pane, jiná než ti dědkové! Copak je mi, k čertu, po jejich houseru? Obecné blaho, pane, to je jiná!“ A mnul si ruce, pln radosti a naděje.

Nazítrí se vypravil k odvodní komisi. Trochu ho tréma přeběhla, když spatřil důstojníky. Stoupl si na chodbě do koutka a čekal.

Konečně si vyhlédl vojáka, který vyvolával jména, přitočil se k němu a zeptal se prosebně:

„Prosím vás, nebyl tu ještě nějaký interval?“

„Kdože...“

„Interval prosím. Je tu soupis...“

Voják užasle podíval se na třesoucího se stařečka, pak se usmál.

„Jaký interval pravíte?“

„Čtyřminutový prosím!“

„Ne, tatíku. Tak krátké intervaly ještě při odvodech nebyly. Ale zeptejte se u některého doktora, někde v sanatoriu...“

„Ano, na Santošce, vím, děkuji. Mám už adresu.“

„Už máte adresu? No, to je dobře, tatíku. Ale pospěšte si, ať se vám neztratí!“

„Cože,“ pomyslel si pan Peroutka, vycházeje z budovy, „že by se i ten ztratil? Zpropadeně, tady nutno zakročit...“

A už se pustil chutě na dalekou cestu na Santošku. Našel ulici, našel i sanatorium ve staré zahradě. MUDr. Zatočil sám ho přivítal.

„Copak nám nesete, tatíku?“

„Výstrahu, pane doktore!“

„Výstrahu?“

„Tak. Ráčíte věděti, že se Podnikům ztratil interval? Úplně nový prosím, čtyřminutový. Sám jej hledám, už drahně času, a najítí nelze. Patrně jej ukradli, zloději bezbožní. A teď mají spadeno na interval páně doktorův.“

„Na můj interval?“

„Ano prosím. Ví se už, že jej máte s automatickou interpunkcí. Jsou velmi hledány. Lord Berybery...“

„Pojďte dál, tatíku...“, přerušil ho vlídně lékař a pan Peroutka, penzista, vstoupil do sanatoria...

* * *

Před čtrnácti dny ho poslal pan doktor na venkov. Chodí po lesích, nadzvedává kapradí, šťouchá holí do mechu, – ale čtyřminutový interval Elektrických podniků je nadobro v pekle.

Nová kariéra

Začínala se právě druhá polovina zápasu Admiry s Meteorem, když se k tribuně AC Sparty hrnul pan Kajetán Pojdál, správce benzínové pumpy v Hrdlořezích, následován paní Leontýnou Pojdálovou, majitelkou prádelny tamže. Byl zrudlý a už od brány se durdil.

„To kafe nemuselo bejt, povídám, kafe nemuselo bejt. Dyž je fóрмаč ve tři hodiny, kafe se mohlo nekonat. To přece musí i ženská nahlédnout, že Hrdlořezy-Letná je pro tramvaj maratón. Taková trať chce svý, a ne bábovku. Že já ti to po obědě neodpískal! Pro mne je Admira jiný kafe než bábovka. Když nastoupí Admira na Spartě, jde veškeren požitek stranou. Pro ukázněné davy klubovních příslušníků vládne jen tvrdá povinnost. Představ si tu vostudu, kdyby se rozkřiklo, že se starej Pojdál pro kafe nedostavil k zápasu. Měl jsem ti to po obědě odpískat, to byla chyba. Koukni na tabuli, ženská, už to stojí tři nula a já nevím pro koho. Doufám, že to nemohl vepsat Meteor, to je přece valná hromada lakýrníků, a ne mančaft. A kam to, pro rány Pilátovy, až polezem? Sedmnáctá řada! To už nás taky mohli posadit na Molochov pod anténu. S dovolením, pánové, abych nikomu neodřel Baťovo sváteční lakování. Slečinko, vemte si tu černou sazi na klín, já bych jí moh botou kupírovat čumáček. Dvaadvacet, třiadvacet, áno, račte to utřít, mladej muži, náš návštěvník, náš pán, ať si na tom nepomažem Neherovu karosérii. Tak, mamino, sedni, pěkný místo, zrovna nad centrlajnou. Máš to i s brankama před sebou jako na míse a Meteor je už nakrojenej.“

„Pro mne a za mne,“ odpovídá konečně paní Pojdálová důrazně, „může být Meteor třeba škrtnutej ze žebříčku. Mne sem netáhne žádněj Meteor, já se jdu podívat na Pepíka a to mám ještě celej poločas fór. Já se ti divím, jakej jsi táta. Kluk ti hraje poprvé v lize a ty se tváříš jako mlha. A jen meleš o kafi a o bábovce. Co mám dělat? Mám vyletět z kůže a posadit se vedle? Náhodou jsem toho názoru, že to bylo velmi dobré opatření, když jsme se napřed nasvačili. Teď aspoň nebude člověku nic chybět a může nepředpojatě fandit.“

„Dyk já taky nic neříkám. Ale když náhodou hraje Admira fôrmač, tak to chci jako starej admirák vidět. Ráno přijde k pumpě kolega Dynalkol, kolega Vacuum, kolega Shell, kolega Mogul, začne se rozprávka a já ani nebudu vědět, čí noha to vsítla.“

„A že Pepík je v mistrovským mužstvu, – to není nic? Já bych ty tvoje bratry Zikmundy hnala!“

„Já ti přece Pepíkovu slávu neberu. Vodkojila jsi křídlo, jaký neběhá na celým kontinentě, to je jednou recht. Ty jeho centry, to jako dyby se anděl boží snášel z nebes před brankou...“

„A co ten start na míč, táto? A co ty kličky v poli? Na pětníčku se sedmkrát votočí a míč mu nevopustí nohu...“

„A to klamání tělem! To je marný, to je křídýlko, po něm by se i Uruguajci oblízli. Ale kde ti takhle vyrost, kde se udělal? Tuhle v tý Admiře. Je to jenom první bé třída, ale kdo je hráček, ten se tam něco naučí. A to mě na tom jedině mrzí, že zrovna můj kluk zradil moje barvy, že se dal přelanařit a vopustil klub svýho táty. Koukej toho nebožáka Frantu Volencovýho, co hraje teď místo něho. Je to pravý křídlo a má vobě nohy levý.“

„Prosím tě, dyk je to jen švec...“

„Copak vo to, vona ševcovská krev je do outoku dobrá, ale jenom kapkou. Tři ševci vedle sebe by se utloukli. Eště tak spojky by mohly být ševcovský, ale nikdy ne křídlo. To máš jako holiče, holič je na křídle dobrej v poli, na kličky a na unikání, to jo, na to von je, ale že by pak měl správnej centr, to mi nikdo nenamluví. Jak přijde ta pravá chvíle, holič to hodí do autu. To je marný, to je stará zkušenost – pro pět ran do břevna, co ten soudce píská ofsajt? Dyk to bylo dobíhaný!“

„A to zas byl ofsajt, táto, to zas byl – levej bek Meteoru šel přece fór, tak levý křídlo Admiry muselo stát ofsajt, to je jednou daný!“

„No, já jenom, aby soudce nebyl na Admiru mrkev. Voni se ti meteoráci nějak sebrali, koukej toho Záhoru, jak zakládá novej útok. To je inteligentní kopáč, ten kluk, jeho táta má v

Holešovičkách zahradnictví a kluk sází góly kedlubny. Prej taky chodil do reálnýho gymnasia, ale ze sexty přestoupil do Meteoru a má to dobrý.“

„To já si taky myslím o našem Pepíkovi, že mu to nemůže škodit, když tu maturitu neudělá. Študovanejch lidí je a je to, jako když bídu máchá v nouzi – jen vidět to jejich prádlo! Ale zahrát správně na křídle, to je dneska pozice, to to má kluk rovnou z první vody načisto, co by se zdržoval maturou. Klub ho chce, klub ho musí mít, klub si ho musí umístit. Jestli to bude v plynárně nebo v těžkém průmyslu, na tom nezáleží, von z něho žádněj Breitfeld-Daněk nebude, ale bude mít svý jistý, a teď ty příjmy, co bude mít jako amatér...“

„Prásk! Dyk jsem povídal, aby dali na toho Záhoru pozor! To byla šupa! No, tak si Meteor dal taky gól. No, tři jedna, to nic není, to má Admira své dva body jistý.“

„Hlavní je, aby se ho nechytly holky. Jsou takový ženský, který mají extra spadeno na křídla. To může být gólman nebo centrhalfbek fešák jako z biografu, ale taková mrcha ne, vona chce pravý křídlo, vona by si s halfbekem nepřišla na svý. Povídala tuhle u nás jedna dáma při prádle, že byla v Kobylisích taková důra, která si vyhlídla pravý křídlo v michelským Unionu a tak ho za jarní sezónu utahala, že ho museli dát do rezervy. A ještě tam za ním lezla a nebyla žádná pomoc proti ní, až ho kapitán zařadil na levou spojku. Teprve pak ho nechala, levá spojka holt nebyl její fébl. A takový coury...“

„Šmarjá, matko, koukej na tabuli, co to tam vyvěsili – čtyry nula! Jaképak čtyry nula, když je to tři jedna? Že vono to bylo vobráceně? No jo, už jo, vona to Admira síří vod začátku. Já se tu troštuj, že je to tři nula, a voni srabaři hrají půlu nula tři! Potěš pánbů, zejtra ten Dynalkol, ten se bude chechtat...“

„Táto, to všecko je vedlejší, povídám ti, že hlavní bude Pepíka včas oženit. Aspoň aby měl řádnou holku. Já furt myslím na tu Mášu Provazníkovu z házené SK Hrdlořezy. Pamatuješ na ni, taková báječná smačkerka to je, její táta je v konzumu skladníkem, slušná rodina, prádlo mají s monogramy, vona Provaznice sloužila u nějakého direktora, já nevím, jestli byl v bance nebo v divadle, ale příjemná ženská to je, musíš ji znát, nosí červenou tašku a trochu kulhá na pravou nohu...“

„Ale co je to všecko platný, když ti admiráci nejsou s to udržet míč, to jsou dnes hotoví žebráci, jakpak já se mám s tímhle skórem zejtra postavit k pumpě. Ten Záhora si dělá na hřišti, co chce, beci jako by nebyli, to není kopaná, to je funus, teď to křídlo... už ho tam veze... já to nechci vidět... co jsem povídal, pět nula...“

„Brankář pozdě vyběh, takhle se to nedalo chytit. Ale co jsem chtěla říct: vona ta Máňa na něho bere, von se jí Pepík líbí už dávno a teď, když hraje v lize, bude do něho blázen. A voni starý mají domek s nájemníkem, to se moc hodí, protože by prostě mohli dát nájemníkovi výpověď a zařídit to pro Pepíka s Máňou. Vona někam chodí do kanceláře, to by ještě mohla i jako vdaná, Pepík by byl úředník a pravý křídlo, byt by měli u starejch zadarmo, já ti povídám, to je partie – tuhle vysokou nohu měl soudce pískat, no to je dost, že si vzpomněl. A vono je to ve velkém čtverci, no pomoz pánbů, to bude šestej gól... no jo, to není brankář, to je kůl v plotě...“

„Že už to soudce neodpíská! Vždyť už musí být každou chvíli konec! Tohle nemělo vůbec začít. Ale já to vejborům povím. To je samej předseda a místopředseda a nakonec postaví do centrahlfbeku knihkupeckého příručího. Pobíhá na hřišti, jako by hledal předminulej rodokaps! Ten kluk je dobrej takhle na pohlednice, ale ne držet takový eso, jako je Záhora! Vodjakživa jsem říkal: do centrahlfbeku patří zámečník, zámečník vydrží všecko. No, konečně odpískáno. Tohle mi byl zápas – jako se sejrem. Jedenáct srágorů, a říká si to Admira! Že jsem já nezůstal doma u kafe! Takový kafe, taková bábovka, a já, moula, se ženu na Letnou, abych nepřišel vo katastrofu!“

„I mlč už, ty blázne, copak jsme sem šli kvůli Admiře? Copak je Pepík jenom na papíře? Počkej, už hlásí mančaft... Slyšels, Pojdál! Jak to zaznělo! A jak to šklublo lidma! To byl šumot, všichni si říkali, že je to to nový zázračný křídlo... a tady už vybíhají, koukej ho, koukej ho... aby mu pánbů ty nožičky pozlatit ráčil... Panenko Maria, drž nad ním ruku, aby se mu nestal žádněj foul... svatej Josefe, patrone jeho, dej mu dneska a vždycky běh a rány... Ježíši, táto, vidíš ho, puč mi kap... kapesník, kou... koukej, náš Pe... náš Pepíček stojí zrovna vedle Bicana!“

Ženské a mužské

historie

Manželství Mamerta Kalivody

Slavný soude!

Položili jste mi právě řadu otázek, z nichž některé se dotýkají zachovalé dámy dosti trapně. Dovolte, abych nyní sama souvisle odpověděla na žalobní spis. Jsem žalována na rozvod, a kdo mě, prosím, na ten rozvod žaluje? Nikoli nějaký zavilý nepřítel, nikoli zarytá sokyně, nýbrž vlastní manžel. Vlastní manžel, slavný soude! A jakou záminku si vzal pro svou žalobu, slavný soude? Že prý jsem vymohla jeho vyloučení ze Vzájemně se podporujícího spolku reumatiků

v zemi České. Ano, nepopírám, učinila jsem to a učinila bych to opět, neboť tak mi kázala čest a spolková povinnost a vůbec můj povšechný charakter. Žaloba tvrdí, že jsem hokynářka, ale to je vyložené ponižování. Naproti tomu nejen naše ulice, ale celá čtvrť mi dosvědčí, že můj potravinářský závod stává v místě už čtyřicet let a že slyne daleko široko jako učiněný delikates. Kdyby slavný soud ke mně zavítal a dal si patnáct deka salámu, jsem si jista, že by si slavný soud olízl všech pět prstů. U mne je všechno zboží prima a stále čerstvé. Je to ovšem jen kvelb, kam se jde dolů po schodech, ale to jsou moc velcí páni, kteří ještě rádi tam lezou, protože se jim dostane solidní obsluhy a mohou si vybrat, co chtějí, na knížku. Ten kvelb si našla už moje nebožka maminka a nahospodařila si v něm pěkné peníze, o kterých pan žalobce bude taky něco vědět. Ale k tomu teprve přijdem.

Bohužel je ten kvelb trochu vlhký, takže maminka v něm dostala revma, a to revma jsem s tím kvelbem a s celou klientelou po ní zdělila já. Já nevím, jestli má slavný soud taky revma a jestli ví, co je to za utrpení, když to tak v těle loupá a člověk vůbec nemůže zvednout ruku. V takových chvílích člověk touží po spřízněné duši, která by s ním jemnými city sdílela jeho bolest. Proto jsem už před lety vstoupila do Vzájemně se podporujícího spolku reumatiků v zemi České a pilně obcovala při všech jeho schůzích. Shledala jsem, že jeho členové jsou vesměs honetní lidé, postižení reumatismem svalovým nebo kloubovým, někdy i podágrou, ischiasem a hexnsúsem neboli ústřelem. Milý byl mi každý pohovor s muži a ženami stejně strádajícími. Vyměňovali jsme si názory o svých bolestech a chorobách, o doktorech a medikamentech, jeden doporučil thé ze sedmera bylinek, jiný přinesl neznámé mazání, ten to, onen ono, každý týden byla na schůzích nějaká vzrušující novinka a člověku při těch čajích a mastech příjemně utekl týden.

Byla jsem tedy ve svém spolku velmi spokojena, zvláště když jsem se tam seznámila s pánem velice šaramantních způsobů, který se mi představil jako inspektor životní pojišťovny ve výslužbě Mamert Kalivoda. Slavnému soudu zajisté nezůstalo utajeno, že tento inspektor Mamert Kalivoda je nyní můj manžel a dneska žalobce. Tak se končí můj životní román prosté ženy trpitelky, která důvěřivě nehledala nic jiného než útěchu ducha a srdce, když tělo bylo zkrušeno tolikerou bolestí. Necht' se slavný soud zeptá mého manžela, pana žalobce, na čestné slovo, jestli jsem mu někdy kladla nějaká osidla, aby v nich uvízl. Na čestné slovo a hlavně pod přísahou bude muset můj manžel, pan žalobce, prohlásit pouze a jedině: „Nikoliv, žádná osidla, nýbrž čestné seznámení staršího inteligentního pána se slečnou v samostatném postavení.“ Ano, slavný soude, a jestli bylo nějaké osidlo, tak to byl nejvyšší Garantamin a s tím přišel, slavný soude, on, a ne já. Já jsem tenkrát držela na mazání Reumatinem a on mi to pohaněl, ačkoli

jsem se dožívala nejlepších výsledků, když jsem užívala toho mazání ráno a večer. Nepříjemné bylo jen to, že Reumatin byl silně cítit po petroleji, a to je v delikatesu závada, klientela začala všechno zboží očichávat a pořád se ptala, jestli ten eidam neležel někde při petroleji. Proto jsem byla nakloněna užít jiného prostředku, a když mně tak vážený pán, jako je inspektor životní pojišťovny ve výslužbě, poradil Garantamin, pocítila jsem k němu vděčnou náklonnost, nic víc, slavný soude, nic víc.

Jestliže však byla někde nějaká jiná náklonnost nebo spíše řekněme zájem, pak to patrně bylo na straně pana inspektora, nyní mého manžela a dnes pana žalobce. Neboť již třetího dne sestoupil ke mně do krámu, stál tam mezi klientelou a já ho ani nepoznala. A když jsem se zeptala, čím mohu pánovi posloužit, prohlásil, že se jde jen pozeptat, jak se mi ten Garantamin zamlouvá. A já teprve: „Božíčku, pan inspektor, já vás nemohla v té tmě tady ani rozpoznat.“ Z toho všeho je zajisté patrné, že já jsem žádné osidlo nekladla, a bylo-li osidlo, bylo u protistrany. Já jsem mu ochotně přisvědčila, že mi ten Garantamin opravdu utiňuje bolesti, a on na to, že bychom si o tak zajímavé věci měli pohovořit. Že prý mě nechce v tak živém závodě zdržovat, a jestli bych tedy večer někam na chvíli nepřišla. Na Žofíně prý se moc hezky sedí, ale to vlhko od vody že prý by nám nedělalo dobře, že tedy navrhuje Riegrovy sady, kde je také příjemné posedění a vzduch už spíše horský. Nato jsem mu já ve své prostotě přislíbila, že tam přijdu v devět hodin, až zavru závod a trochu se upravím. On byl srozuměn, chvíli se ještě díval, jak mi jde obchod, a odešel. V tom tedy také nebylo žádné osidlo.

Večer jsem si vzala božíhodové hedvábné šaty, protože to byl přece jen pan inspektor, a jela jsem tramvají na Vinohrady. Čekal na mne u vchodu, uvítal mě velmi uctivě a zavedl mě ke stolu trochu dál od hudby, abychom si prý mohli povídat. Já se na to moc těšila, protože já měla revma v pravé ruce, on v levé a mimoto gicht, tak to slibovalo poutavý večer. On opravdu začal moc krásně, jaká je ten reumatismus úporná choroba, taková zarputilá a nebezpečná, jak se v těle rozleze, jak přeskočí i na jiné vnitřnosti, na cévy, jestli se nemýlím, a na srdce a tak vůbec, a že je vlastně celý organismus ohrožen a nejdnou skončí předčasnou smrtí. Taková zábava se mi tuze líbila, podotkla jsem tedy, že proti tomu je třeba se chránit správnou životosprávou, žádný alkohol, žádné maso, žádné kouření. On se mnou živě souhlasil a už si nedal pivo, ale černou kávu. A začal opět znovu, jako nějaký profesor, že i tak, při vši opatrnosti, je život revmatiků stále ohrožen. S tím jsem souhlasila, protože to je i můj názor na náš život.

A on mluvil dál, čím dál poutavěji, o smutném údělu, o osudu, o tom, že je nutno pamatovat na zadní kolečka, jaký mám pěkný závod, že si všiml, jak nóbl zákazníci ke mně vlastnoručně chodí, a zase, že smrt je nám v patách, a samé takové poutavé věci, že jsem byla celá unesena.

A když viděl, jak tonu v nadšení, naklonil se ke mně, až se mi hlava zatočila, a pošeptal mi, slavný soude, šeptem mi pošeptal docela důvěrně, že tak rozšafná dáma, jako jsem já, neměla by to nechat jen tak – a měla by se dát pojistit na život. Odpověděla jsem mu jako prostá obchodnice, že takový návrh nepřichází u mne v úvahu, ježto jsem osamělá a žádných příbuzných nestává. A pan inspektor na to, že co není, může být, co kdybych se rozhodla podati někomu srdce a ruku. Mně bylo z toho pomyšlení úzko, i řekla jsem, že tady není místo na takové řeči a že půjdu domů. On, že nemůže dopustit, aby mladá dáma šla v noci domů samotná. A tak mě provázal a už do mne mluvil přímo, jaké by to bylo hezké, kdybychom si my, oba záslužní členové Spolku reumatiků, podali ruce a spojili svůj osud a své léčení, on že má penzi a ještě si přivydělá, jinak že je volný a může za mne zaskočit v kvelbu nebo obstarat nákupy. Zkrátka, slavný soude, mluvil do mne tak mohutně, že než jsem došla domů, byla jsem zasnoubena a taky pojištěna na život.

Říkala jsem si, že z toho je vidět, jakého zdatného manžela jsem si vybrala a jak se bude mít k obchodu. Zdatný on byl, ale na co, slavný soude, na co. Za týden po svatbě mi začal naříkat, že ten kvelb bude jeho smrt, s pravou rukou že se tam vydrží, ale s levou ne, ta že vede rovnou k srdci. A já že jsem na ten kvelb už dědičně aklimatizována, kdežto on byl dosud zvyklý na zdravé povětří přesně podle životosprávy. Já blázen mu to věřila. Zdravé povětří! Kafirny s rajdama, to bylo to jeho zdravé povětří! Zkrátka, já byla nevinná novomanželka v prvních líbánkách, on byl můj milovaný Mamertek, a Mamertek přišel s plánem, že než se v tom kvelbu natrvalo usadí, musí napřed do lázní, aby se mu to nějak nevyrazilo. Já souhlasila, a protože Mamertek nevládl žádnou hotovostí, vybrala jsem ze záložny dvě tisícovky po mamince a Mamertek si odjel do Píšť'an. Z našeho spolku tam získal nějaké slevy, ale brzy psal, že jeho případ je mnohem těžší, než doktoři mysleli, a že tam bude musit zůstat déle a že je tam strašná drahota, abych poslala ještě tři tisíce. Pak psal, že se mu to náramně lepší, že tam budu muset taky jet a škoda, že tam nejsem s ním, ale zatím že potřebuje ještě dodatečnou kůru někde na horském slunci. Poslala jsem mu zase tři tisíce a on si odjel do hor. Odtamtud poslal naříkající dopis, že je mu zle, že místo slunce přišly mlhy a deště a že je zas celý zkroucený a musí se léčit znovu. Teď že už do Píšť'an nepojede, když je tam tak draho, ale do Slatiny, tam že je taky rašelina. Poslala jsem mu nové tři tisícovky, litovala jsem ho, jaký ho stihl malér, ale napsala jsem mu, aby s tím hleděl vyjít, úspory po mamince že jsou už vyčerpány. Mamertek odpověděl, že už nic nechce, že mě přece nebude okrádat o mé věno a že naopak ze Slatiny přijede domů. A přijel a já koukala jako blázen: jako řimbuch přijel, slavný soude, jak řimbuch, vypasený,

opálený, v očích mu to jen hrálo. „Inu rašelina, Emilko,“ povídal, „rašelina je pro nás reumatiky největší zázrak. Až se to bude hodit, musíš tam taky.“

No dobrá, proč ne. Jenomže když se vrátil, nechtěl o mém obchodu ani slyšet. „Koukej, Emilko,“ hučel do mne, „to přece nemůžeš po mně chtít, abych teď, když se mi to trochu spravilo, lez do toho vlhkého kvelbu a zase si to přitáh. Měj to uznání, že si konečně jednou za život zasloužím, abych se potěšil ze svého zdraví a užil trochu pobytu na světě.“ A začal si užívat, semhle tamhle pivečko, semhle tamhle doutníček, a na procházky, prý s kamarády. Ale do spolku ne a do kvelbu taky ne. Ovšem, když byl takhle čas na přesnídávku, to tam seběhl jako čamrda a už si uříz kus salámu nebo sýra a namazal si k tomu chleba máslem. Tak jsem se na to hospodářství koukala tři čtvrti roku a konečně povídám: „Koukej, Mamerte, obchod by šel, pár tisícovek jsem za sezónu vydělala. Oč by to však bylo lepší, kdybys i ty trochu zabral. Já už nevím, co s bolestmi v těle, a ty se ani nezeptáš, jak mi je.“

„Ó můj drahoušku, má Emilko,“ odpověděl on, „já o tom nemluví, protože ti nechci ztrpčovat tvůj osud. Já ti mám od zimy takové bolesti, že někdy zrovna skřípám zuby. Ale proč tě mám tím ještě otravovat?“

„Ale to přece není žádná otrava, Mamerte, já po ničem jiném netoužím než po takovém pohovoru. Tak ručička zase bolí?“

„Ruka a nohy, hlavně nohy. Přestěhovalo se mi to do nohou. Já nevím, holka, já budu muset zase jet do lázní.“

A tak si jel podruhé a já chodila do spolku a radila se tam, čím tu ruku mazat a jak ulevit i mému Mamertovi. Ale on se mi vrátil, klobouček na stranu, a hned na mne, co dělá moje revma a co říkají ve spolku a že tam musíme pilně chodit, aby nepřišel o ty výhody, až zase pojede do lázní. Já už po něm koukala úkosem, to je pravda, ale on mě zas na rok ukonejšil, že si se mnou každý den hezky o tom reumatismu povídal. A někdy přinesl od svých kamarádů recept, obyčejně když se s nimi zdržel. Byly to takové divné věci, že jsem si věru někdy myslela, jestli je v tom vůbec něco léčivého. Třebas naložit kaprlata s cibulí v lihu a tím lihem to místo pomazat. To přines jednou od Fleků, ale ono mi to ulevilo, tak jsem mlčela. Za půl roku jel Mamert do Velichovek. To už jsem dostala podezření. Podezření a vztek. Já tu pořád v tom kvelbu zkouším, trpím a dřu, a manžilek si bastantí po lázních. A tak se celý vykřesal, růžovoučký byl, břicho se mu kulatilo, v papání si začal poroučet, prý víc masa, nějakou pečení nebo kuře. Já spráskla rukama. Reumatik a pečeně! Reumatik a kuře! A on si Mamertek dokonce začal chodit do vinárny. Reumatik a víno! To už jsem byla celá bez sebe.

„Mamerte,“ povídám, „jak to tedy vlastně s tebou je? Máš revma, nebo nemáš revma? Piješ, flámuješ, kouříš, bastantíš, hubičku máš naladěnou na samé pikanterie, delikates bys mi s odpuštěním vyžral, břicho máš jako soudek – co to tedy je?“

„Víš, Emilko, já jsem vlastně zdravý, ale ještě musím chodit do spolku. Já bych rád do Mariánek, trochu shodit to břicho...“

„A tak – do Mariánek, to ano, a do obchodu, to ne? A to ti, Mamerte, zarazím!“

A šla jsem a dala jsem návrh, aby můj manžel Mamert Kalivoda, inspektor ve výslužbě, byl vyloučen ze Vzájemně se podporujícího spolku reumatiků v zemi České, protože je podle svého vlastního doznání úplně zdravý a slevy v lázních už nepotřebuje. To je můj případ, slavný soudek, a jestliže mám být za to, že hájím pořádek a zájem dobročinného spolku, potrestána rozvodem, s pomocí Páně i to snesu. Ale Mamert Kalivoda si nebude jezdit se slevou po lázních, dokud si na to neopatří v mém kvelbu řádný reumatismus.

Letohrádek Jeho Milosti

Malý, přitloustlý stařeček, usmívající se stále jako u fotografa, přijížděl denně navštěvovati nemocné. Nepřístupnou vznešenost své biskupské hodnosti přenechával kočímu a lokajovi, kteří – jako by si byli vědomi, že jim zbývá jen tato vnější uzavřená forma – vypracovali ji důsledně a neúprosně do nejmenšího, chladného mrknutí okem. Kočí a lokaj zůstali však před vraty a do nemocnice vstupoval pouze usměvavý stařeček, těšící nemocné. Konal svou pochůzku těsně za židovským primářem. Rozdíl své sladké jedy nebeské jako onen pozemské, jenže nikdo mu úředně nestanovil toxickou dozi. Bylo to na počátku války; všechny nemocnice byly přeplněny, ani ne tak raněnými, jako spíše těmi, jichž konstrukce podlehla prvnímu nárazu útrap a hrůz. Revmatikové, srdeční vady, chycené plíce; diagnózy se opakovaly postel za postelí.

Ale všechna ta vzedmutá vlna lásky, která zaplavovala odjíždějící do pole i vracející se do nemocnic, zdála se slabá a nedostatečná. Již museli ležeti tři vojáci na dvou postelích a biskup stařeček strávil ve špitále celé dopoledne. Nejhorší bylo, že se ani duchovní útěchou, ani dotýkanými obrázky, ani svěcenými růženci nelepšil zdravotní stav mužstva. Lanšturnáci, kteří přibyli z pole, trpěli zřejmě nemocemi neobyčejně těžkými a komplikovanými. Měsíc za měsícem míjel a nikdo se necítil zdravý, spíše mu bolestí přibývalo. A že transporty z pole

chodily stále, nebylo už ve špitále ani hnutí. A tu viděla Jeho biskupská Milost, že se musí něco učiniti.

Druhého dne seděl v lenošce u velitele.

„Tak a tak, pane vrchní štábní. Mám vilku ve vsi, dvě hodiny odtud. Ne velkou, ne malou. Nemohu se na tu hromadu neštěstí tady dívat, a proto vám dávám vilku k dispozici. Dvacet vojínů tam můžete ubytovat a já je dám stravovati na svoje útraty. Je to sice málo, co mohu učiniti, ale kdyby každý vykonal, co může...“

Komandant děkoval v pohnutí a J. M. biskup vybatolil se do chodby a cupital vesele ke kočáru.

Nazítří byla již transferace dvaceti nemocných nařízena. Případ nebyl lehký. Vila byla vzdálena, takže lékař nemohl dojížděti; proto muselo se vybrati dvacet lidí tak těžce nemocných, že si této zvláštní milosti zasloužili, a přitom zase tak lehce nemocných, aby mohli tu cestu denně vykonati. Primář si s tím nevěděl rady, komandant v duchu sakroval, jaké to budou zas „sviňské starosti“, a vojáci byli všichni poplašeni. Konečně zvítězilo u nich přesvědčení, že není dobře hýbati se odněkud, kde se člověku dobře daří, a od té chvíle jali se nařikati na takovou spoustu bolestí, že se primář neodvážil je přeložiti z postele na postel, natožpak na dvě hodiny cesty. Šikovatel Mařánek zkusil to s nemocnými zostra, ale bylo z toho křiku, pláče, nářku a rámusu, že raději utekl z pokoje a venku si jenom odplivl. Nezbylo než zavolati kaprála Moučku, diplomata. Po dlouhém hledání, řvaní a sakrování stáhli ho ve třetím patře z kavalce, který měl dezinfikovati po erysipelu. Přišel rozvážně do kanceláře, zasalutoval fajfkou a vyslechl rozkaz. Že jako má po dobrém pohnouti dvacet nemocných k transferování do vily Jeho Milosti, a když to provede bez rámusu, že padne viržinko. Vyslechl rozkaz bez hnutí, jen zamrkal okem na viržinko. Pak si dal čepici do týla a rovnou na číslo 55.

Pětapadesátka – největší pokoj. Před dveřmi jako by Moučku přešla všechna čilost. Pomalu je otevřel, pomalu šoural se pokojem ke stolu. Sedl na lavici, fajfku natáhl přes stůl, čepici stáhl na levé oko, odplivl a zaklel.

„Co je, kaprále?“ ozvalo se z postelí.

„Ale – hrom už aby to všecko vzal. Ani chvilky není klidné. Zase už přijde nějaká přehlídka.“

„Přehlídka? A kdy?“

„Koncem týdne. Nu, mne se to netýká, tentokrát to jde na pacienty, ale nějaký malér je při tom vždycky.“ Mezi nemocnými vznikl poplach. Těžké případy zdvíhaly se z postele a přisedaly ke stolu.

„Přehlídka pacientů? Jak to?“

„Jak to! Přijede komise, nějaký vrchní obrštába s generálem, a budou prohlížet. Kdo je tu přes tři měsíce, musí být představen. A u koho nic nenajdou, poplave ke kádru.“

Plívl daleko přes stůl a zpod štítku čepice mrskl okem po nemocných. Už byli všichni kolem něho.

„Tamhle ve druhém patře to pár hochů vyhrálo. Půjdou zítra k biskupovi do vily – to je, pane, štísisko! Tam přijdou s novým datem a pak ta volnost! Žádný doktor, žádný dohled, žádná přehlídka...“

„Hm... pane kaprál... je už všech dvacet vybráno?“

„Nu, ještě není. Povídal mi dole felák, abych se odpoledne po tom koukl.“

Zas mrskl okem po okolí. Vzadu se dva moníci radili. Potom šli, vytáhli kufírky a šťourali se v nich. V pokoji kolem se debatovalo. Pak se ti dva promáčkli až k Moučkovi.

„Povídám, pane desátníku, není libo kousek buchty? Maminka mi poslala...“

„Ukaž, jestli je bílá. Černou já nejím!“

Vzal bílou buchtičku, posypanou cukrem, rozloupł a půlku dal do úst.

„Povídám, pane desátníku, tento... napište mne tam k tomu biskupovi!“

Moučka se dal do smíchu.

„Kamaráde, takových by bylo! Tamhle na dvaapadesátce mi nabízí jeden už pět korun, abych ho tam vzal!“

„Co na tom, desátníku! Dám třeba deset!“

„Deset? Ale to hned vyplatit!“

Moník vytáhl toboleku a vylovil pětku. To hnulo ostatními.

„Kaprále! Já dám taky! Já bych taky jel! Já přidám uzené!“

Moučka nestačil shrabovat. Nacpal si pětky do notesu, cigarety za čepici, maso a buchty do kapes a šel poslušně hlásit, že je dvacet mužů pro transport pohromadě. A pak si zapálil slíbenou viržinku a natáhl se ve třetím patře zas na kavalec po erysipelu.

Druhého dne transport odešel. Ubytovali je ve vile s přísným rozkazem, aby každého dne přišli v devět hodin ráno k vizitě. Jeho biskupská Milost se rozplývala rozkoší. Navštěvoval dvakrát týdně své vojáčky, nařizoval, aby se jim dobře vařilo, i sklep dal pro ně otevřít a všichni měli jen jim sloužit. Vojáci táhli vždy ráno k vizitě, ale za týden už je to začalo mrzet. Jednou vynechal ten, podruhé onen, a když se lékaři v návalu práce po nich nesháněli, usnesli se, že vyšlou do špitálu vždy jenom tříčlennou deputaci. Pak jednoho dne nepřišla ani ta, a když lanšturnáci ve vile zjistili, že se svět nezbořil, nešli už k vizitě vůbec.

Kde by si taky v nemocnici na ně vzpomněli! Venku v poli se postupovalo a zas ustupovalo, transport šel v patách za transportem, přišly nové odvody a s nimi přehlídky, komise sypaly se jako z rukávu, přehlížecké komise, posádková komise, ministerská komise, letací komise, jednou byl odkomandován ten a podruhé onen, odešli šikovatelé, četaři, desátníci i svobodníci, vyměnili se lékaři i důstojníci. Jeho biskupská Milost churavěla, komandant byl povýšen a přeložen, v kancelářích byl všude zmatek, a tak po čtyřech měsících věděl o dvaceti revmaticích nejvýš jen kaprál Moučka, který tu jediný zbyl se svou fajfkou a plival a klel, kudy chodil.

Bylo tedy nemalým překvapením, když se jednoho dne zastavil před nemocnicí krásný kočár s černými hřebci, z kozlíku seskočil lokaj a pomohl z vozu stařečku s červeným kolárkem. Velitel nemocnice sám spěchal Jeho biskupské Milosti vstříc. A když stařeček usedl do lenošky, dověděl se velitel zajímavých věcí.

Že prý před dávným a dávným časem nabídl biskup svůj letohrádek pro osvěžení dvaceti těžce nemocných vojínů zdejší nemocnice. Ještě za ctěného pana bývalého komandanta.

„Z čisté lásky křesťanské jsem tak učinil, pro dobré srdce Pána našeho Ježíše Krista i z hluboké lásky k vlasti a nebohým vojáčkům. Ale pak se to nějak potočilo, sám nevím jak. Dobře jsem to mínil, ale – hm – dočkal jsem se – hm – ne, nevděku neřeknu. Ale těžká zkouška je to pro ubohého starce! Letohrádek byl slohu gotického, pěkně zařízený, všechno se tam jen svítlo. Ve sklepech měl jsem víno, ve chlívech dobyteček. Ale ti... páni nemocní... jaksi nedobře hospodařili... Sám jsem tam pro kvíčalky nemohl... ale zprávy odtamtud mám... skorem bych řekl... hrozně. Všecko prý naruby, víno ze sklepů vypili, o dobytečku ani nevím. A co toho snědí... celý jeden dvůr nestačí je zásobovat. Skorem bych neřekl, že jsou to těžce nemocní... A pak... i pohoršení v obci dělají... jeden si tam i ženu nastěhoval... a ti ostatní... hm... byla

tam kuchařka, mladšíka, služky, myčky a podruhyňě... hm... všechno je... bůh odpusť!... v jiném stavu... A tak bych prosil, možno-li, to trápení ze mne sejmouti...“

Za pět minut nato ujížděl kočár s biskupem i velitelem k vile. Na kozlíku seděl místo lokaje kaprál Moučka. Po cestě se velitel ještě dověděl, že páni pacienti kus zdíva vybourali, ježto jim zahradní dvířka byla již příliš úzká.

Když dojeli, bylo boží dopuštění.

První, co spatřili, byli čtyři tlustí páni, rozložení na trávniku a mastící mariáš. V besídce hověl si jiný se ženou a dětmi a všichni si pochutnávali na bílé kávě. Dva seděli nad bazénem se zlatými rybičkami a koupali si v něm nohy. Tři velmi tlustí páni vyhřívali se na zápraží na sluníčku a bavili se vzpomínkami, o čtyřech se dověděl, že jsou někde v hospodě, jiné čtyři našli v kuchyni a čeledníku objímající ženský personál, jeden byl v prvním patře a spouštěl na gramofonu v otevřeném okně „Šup sem, šup tam, nám už je to všechno jedno“ a posledního, o kterém se výsledkem zjistilo, že kdesi vospává po včerejší opičce, vytáhl z hromady sena kaprál Moučka, který měl pro takové „úkryty“ náramně vyvinutý smysl.

Pan učitel

Historika morální

Nelze říci, že by měl kurát Matoušek na ministranty štěstí. Od té doby, co ztratil pěšáka Kieswetra, nevydržel mu ministrant déle než soudek mešního. Infanterist Škvára kradl šikovateli Binningrovi „přesčasý“; pobožný infanterist Nevěřil nakazil čtyři ošetřovatelky; dragoun Vaca to přetáh o velkonocích o tři dny; infanterist Kameník se jakžtakž držel, ale uprostřed mše dostal tercianu a klepal se obden v posteli; a nejhorší ze všech byl ta sviňa Sliwinski, který uštipoval z mináže pečeni, olizoval dorty a nakonec vychlastal celou zásobu mešního. Kurát Matoušek už si nevěděl rady; na komandovaného ministranta se nevzmohl, a co mohlo ve špitále choditi, to byl samý nevěrec a darebák. Ležel jednou na pětáosmdesátce jeden ze zásobáren, náramně pozorně poslouchal kurátovy proslovy, za svaté obrázky vlídně děkoval a i jinak byl milý a uctivý. Ale když na něj kurát udeřil, zda by mu nešel ministrovat, ukázalo se, že je to – s odpuštěním – žid. Tot' se ví – ze zásobáren! Kuráta Matouška div tehdy neranila mrtvice, když se ten Polický přiznal. Takové spousty svatých obrázků, a on všecky

posílal ženě do obchodu, aby je rozdávala dětem jako reklamu, s vytlačeným vzadu razítkem firmy!

Pak už nebyla s kurátem žádná řeč. Vypomáhal si, jak to šlo, klení a sakrování ministrantům dávno odpustil i na nějaké to víno sem tam nekoukal, ale pořádku v bohoslužbě nedosáhl. A to ho rmoutilo, protože byl sice tlustý a takto veselý, ale před oltářem si připadal jako před nepřitelem a dbal nesmírně na vážnost situace.

Jednou se přihnal do nemocnice rozezlen, protože mu ministrant zase nepřinesl kabát a čepici a on musel s biretkem a v rochetce od pohřbu do města. V koutě u schodou čekala na něho sestřička Herethusa.

„Velebný otče,“ zašveholila na něho, když viděla, že se mračí, „velebný otče, na dvaapadesátce máme přírůstek, ischias, z toho by mohl být ministrant.“

„Zas takové dřevo, sestřičko?“

„Nikoliv, velebný otče, je to prý inteligent, učitel.“ Kurát Matoušek se rázem vzchopil. Učitel! To byla jeho touha a sen! Učitel – to je přec něco jiného. Ten už má přísluhování v krvi!

Hrnul se tedy na dvaapadesátku, třetí postel vlevo. Tu ležel, trochu zkroucený, ale s očima měkkýma jako beránek. Kurát se hned dal do řeči. Učitel Chramosta se bránil, ukazoval na bolesti v noze a potíže při chůzi. Ale čím déle mu kurát vysvětloval výhody ministrantství, tím více ochabovalo jeho zdráhání. A když pak velebný pán promluvil mezi čtyřma očima s primářem a vrchním štábním, ukázalo se, že ischias učitele Chramosty je zatvrzelý případ, který sice okamžitě nepřekáží ve vykonávání lehčích služeb, ale přesto musí být delší dobu svěřen lékařskému ošetřování v nemocnici.

Tento nález působil na zdravotní stav učitele Chramosty přímo zázračně. Odpůldne vybelhal se z postele, kvečeru šoural se po chodbách a ráno již provázel kuráta do kostela.

Jakživ neměl kurát Matoušek takové asistence, jako když se zapracoval učitel Chramosta. Latinář sice nebyl, a to mu dělalo trochu potíží, ale vojenský pánbů se na latinu neohlíží. Zato to ostatní! To bylo vidět inteligenci! Vína vyšetřil na kapku a naléval ho vždy spíše víc nežli míň. Z jeho tváří při obřadu zářila důstojnost sama, a kráčel-li za kurátem při pohřbu, byl vtělený zármutek i oddanost ve vůli Páně. Jeho hlas vznášel se ke kostelní klenbě s vroucností žalmistů a do jeho pohledu dostala se i při raportu taková tklivost a křesťanská pokora, že mu dovolili nejen spát doma, ale i nosit večer civilní mundúr.

„Nic platno,“ říkával kurát Matoušek v kasině, „učitel je učitel. To je přec vidět inteligenci!“

Tak míjel měsíc za měsícem, regiment se po panu učiteli nesháněl, a čím déle to trvalo, tím více stoupala jeho zbožnost, že byl hotov dáti bohu, i co bylo císařovo.

Občas arci snesla se nad ním bouře náhlých přehlídek, ale to vždy navštívil pobožný kurát židovského primáře, a protože si ti dva náramně rozuměli, ischias učitelovo se zhoršilo a žádná komise s ním nemohla hnout. Po čase ovšem přišly chvíle těžší a horší.

„Učiteláčku, učiteláčku,“ poklepal mu jednou kurát starostlivě na rameno, „jestlipak četli už dnešní rozkaz?“

„Nečetl, důstojnosti! Kde bych já měl kdy na takové zábavy. Monstranci jsem vyleštil a teď tuhle kaprálovi Dezortovi domlouvám, aby zanechal hýření...“

„Nu, to se tedy podívají, učiteláčku!“

A kurát Matoušek ukázal mu ve velké knize na jeden odstavec. Začínal se jako všechny ostatní: MKBef. Nr. 14.208/16 v. 21. 8. 1916 ad KM Erl. Nr. 27.513 Abt. XII. v. 12. 8. 1916...

Ale pak se tam cosi mluvilo o tom, že mnozí lehce nemocní zůstávají příliš dlouho v nemocnicích, a že se tedy nejpřísněji nařizuje, aby po čtyřech měsících léčby byli buď předáni do oddělení pro rekonvalescenty, nebo posláni k superarbitraci. A hned nato se vypočítávaly tresty a hrozilo soudním stíháním.

„Mravnost ve vojště poklesla,“ zakýval hlavou pan učitel, „měly by se uspořádati exercicie ve velkém.“

„Jak jsou tu dlouho, učiteláčku?“

„Čtrnáct měsíců, důstojnosti. A tak si myslím, že už dlouho nešli vojáci ke svaté zpovědi. Měl byste, důstojnosti, zase něco podniknouti pro povznesení mravnosti. Já sám na to nestačím! Kaprál Dezort například...“

Výsledek jeho úvah byl, že se pro mužstvo nařídila duchovní cvičení. Od rána do noci byl na nohou a o jeho propuštění z nemocnice nemohlo být ani řeči. Pak se zas nějak nahromadily pohřby, potom přišla všeobecná zpověď, pak se jali zřizovat nemocniční půjčovnu křesťanských knih a časopisů.

Čekala se nějaká inspekce, velitel byl poněkud nervózní, když si vzpomněl na učitelův případ, který se zatím protáhl na šestnáct měsíců; ale pan učitel měl pořád plné ruce umravňovací práce,

že s ním nebylo možno hnout. A když už všechno zas bylo v normálních kolejích, mimořádné pobožnosti odbyty a nic nového už nešlo vymyslet, stihla kuráta Matouška bolestná rána; pan učitel Chramosta se v kostele nachladil a ischias se mu obnovila.

Zrovna když přišla excelence na přehlídku, ležel tu Chramosta jako mučedník, nohu ne a ne ohnout! Slzy bolesti tekly mu z nábožných očí a ke všem svatým vzlykal, když ho primář stiskl v kloubu. Ještě tak kurát Matoušek dovedl mu vlít trochu útěchy, jinak neměl smyslu ani pro všetečné otázky excelence, ani pro to, že mu na tabulku namalovali S a v kanceláři psali vysvědčení k superarbitraci.

S odevzdaností snášel nevýslovné bolesti. Kurát Matoušek vasedával u svého učiteláčka, jemuž nestačil odpovídati na dotazy, co dělá jeho kostelíček a jakže ten nový ministrant...

Po šesti nedělích přišlo vyřízení, pana učitele snesli v nosítkách k automobilu a odvezli k superarbitrační komisi. Kurát Matoušek rozběhl se do arcibiskupského sekretariátu urgovati záslužný kříž Pro ecclesia, který byl zbožnému učiteli vyprosil.

K polednímu přivezli Chramostu zpět, odpoledne přišly jeho dokumenty a druhého dne odvážela si ho plačící žena jako invalidu s rentičkou domů, na Žižkov.

„Učiteláčku,“ povídal mu kurát Matoušek, když se loučili, „říká se, že jsou učitelé nevěrci. Ale vy jste pravý poklad. Uchovejte si zbožnou víru našich předků a vštěpujte ji dítkám ve škole. Učitel a kněz mají jít ruku v ruce; kdyby všichni učitelé byli jako vy, jak vysoko by stála naše mravnost!“

Pan učitel Chramosta vypukl v slzy. Sestřičky se s ním loučily i páni doktoři přišli mu stisknouti ruku.

Auto ho odváželo z nemocnice, kde devatenáct měsíců sloužil bohu a pomáhal upevňovati morálku.

V sobotu nato se kurát Matoušek dověděl, že církevní vyznamenání je už na cestě. Našel si tedy v kanceláři Chramostovu adresu a v neděli se rozejel na Žižkov, aby ho potěšil.

Našel ulici, našel i dům. V přízemí byla restaurace, jejíž okna byla polepena velkými plakáty. Za jedním oknem byly i nějaké fotografie. V místnosti břinkalo piano.

Zamyšlený kurát mimoděk pohlédl na fotografie a zůstal jako přimražen. Podíval se zblízka – ne, nebylo pochyby! Byla to celá série podobenek učiteláčka Chramosty, ale s načesanou patkou, ve fraku a v bílé vestě! A k tomu ještě nebyl sám, nýbrž na každé fotografii objímal

jakousi naporáděnou ženštinu s nápadnou frizúrou a strašlivým výstřihem! A to jí ještě nestačilo, ještě měla sukni po pravé straně prostríženou, že bylo vidět baculaté lýtko až skoro k podvazkům! Zaražený kurát nechápal. Pomalu zvedl oči až k plakátům, ale jakmile přelétl tři řádky, odplivl si, otočil se a rovnou zpátky k tramvaji.

Ale ať pospíchal seberychleji, do uší mu stále dorážel houpavý rytmus klavíru a před očima skákaly mu řvavé litery plakátů:

DNES ZAHÁJENÍ!

FERDA CHRAMOSTA,

první pražský učitel tanga a bostonu

Podkop

Skaliskatá stráň pod hradbami vyhřívala se v květnovém slunci a tři hoši, rozvalení na samém úpatí hradeb, cítili se jedinými pány celého svahu od zdiva až dolů k potoku. Jen málo chodců přešlo zaprášenou silnicí, po níž tehdy ještě nejezdila elektrická tramvaj; z polí za vilou Bělkou svítily prořídilými okraji obilí střepiny skla a smály se máky a chrpy.

Jindřich Hozák, nejmenší z hochů, ležel na břiše a pozoroval tajemný život v malém úseku trávníku: jakási mšice pobíhala zděšeně ze stvolu na stvol a mravenec hmoždil se se strašlivými překážkami, jež mu hoch z kamenů a větviček kladl do cesty. A trávník takto zblízka pozorovaný vyrůstal v očích Hozákových v tajuplný prales předpotopních obrů rostlinných a byl pln podivného a záhadného života.

„Je to zvláštní,“ řekl konečně, „že se mravenec nedá odvrátiti od své cesty. Čím víc má překážek, tím více se s nimi pere.“

Druhý hoch, ležící opodál s kloboukem přiklopeným na oči a žvýkající sladké stéblo mladé trávy, mrskl po Hozákovi zlenivělým pohledem a řekl:

„Kdyby tě viděl Kanděra, jak trápíš nebeský hmyz! Jindřichu Hozáku, řekl by, jest mi vás prohlásiti za nevyléčitelného tyrana. Vaše duše jest již v útlém mládí tak černá nepravostí, že by ani mikroskop neobjevil na ní světelného místečka!“

„Mýlíš se. Praotec blech nebrání volnému badání v přírodě. A pak miluje z hmyzu pouze druh Aphaniptera. Pro ostatní nemá zájmu.“

„Praotec blech už se dlouho tak nerozčilil jako včera v respiriu. Cos mu řekl, Minkusi?“

Vytáhlý hlavatý hoch, sedící nahoře opřen o hradby, podíval se pomalu na oba kamarády. Jmenoval se Svoboda, Karel Svoboda, ale odjakživa se mu říkalo, bůhvíproč, Minkus. Jen profesori měli proň jiné jméno, když mezi sebou hovořili o mravném chování kvinty B. Pak slul Karel Svoboda pouze „tajný zloduch celé třídy“.

„Neřekl jsem nic zlého, Kvíčalko. Nerad rozčiluji staré pány. Ale někdo pustil salamandry do akvária s americkými losůsky a salamandři je sežrali. Praotec blech byl dost sprostý, že začal vyšetřování u mne. Co je mně po amerických losůscích?“

„A co jsi mu řekl?“ ptal se dychtivě Josef Junger, přezdíváný Kvíčalka, a obrátil se na bok.

„Požádal jsem ho, aby klidně uvážil morální důsledky, jestliže nařkne hodného studenta beze všech důkazů. A pak přišla velká debata; Praotec byl pln záłudné ironie a neobyčejně chladnokrevný. Věděl jsem, že mi nedá celou hodinu pokoj, a já si chtěl přecísti Sport a hry. Tož jsem Praotce vyprovokoval: projevil jsem velmi klidně svůj soukromý názor, že blechy jsou svinstvo a mimoto že nepatří do učebné soustavy v kvintě. Praotec se chytil jak čolek na žízalu; soplil celou hodinu a já moh klidně pod lavicí číst.“

„Je to hrůza: Kanděra je profesor přírodopisu na střední škole a pro samé odborné studium blech nerozeznal by snad psa od čuby.“

Hozák kopl dvakráte do trávy a řekl zvolna:

„Minkusi, dej si pozor. Kanděra má něco za lubem. Když jsem si kupoval párek, litoval tě školník nesmírně a mluvil cosi o tajemném usnesení sboru podle návrhu Kanděrova.“

Minkus se protáhl.

„Vím o tom. Ještě návrhu nepodal. Chce to učiniti ve středu... Psa od čuby nerozezná...“

Minkus zmlkl a zadíval se dolů, kde z uličky od Karlova vyrazila urousaná, ušpiněná fenka s vyplazeným jazykem a za ní osm psů, špinavých, rozježených, porvaných. Fenka ubíhala znaveně silnicí a psi průvod supě a hekaje klusal za ní. Nějaký kluk v zatáčce cesty hodil po nich kamenem; ale byli slepí a hlouší a zmizeli za rohem jeden za druhým tak, jak byli přiběhli.

Minkus hvízdal naprázdno a přimhouřil levé oko. Kvíčalka se naň podíval: činil tak pokaždé, kdykoliv se mu rodil v hlavě nějaký nápad.

„Jindro, nekopej tak do země! Minkus má nápad! Myslím, že Praotec blech bude něčím překvapen.“

Hozák opustil svého mravence a zadíval se na Minkusa, jenž se tajuplně usmíval.

„Hej, Minko, zlatá Minko, řekla, co ji napadlo?“

A Minkus spustil se od zdi, o niž se dosud opíral, skočil mezi oba kamarády, přitáhl je k sobě a řekl hlasem neobyčejně sladkým:

„Milovaný Praotec blech ohlásil, že ve středu podá v konferenci návrh na exemplární potrestání tajného zloducha celé třídy Karla Svobody, zvaného Minkus. Kanděra není oblíben a po straně se mu ostatní profesori pošklebují. Kdyby tedy,“ a tu se stal hlas Minkusův možno-li ještě sladším, „kdyby tedy se mu přihodila nějaká nepříjemná historka, jež by ho docela zesměšnila, nemohlo by se ani mluvit o hlasování. Vím to od suplenta Řeřichy.“

„A máš už plán?“

„Dá se vaše Minka překvapiti? Dnes je čtvrtek. Času je dost, ale nutno už začít. Především je nutno, aby se po škole rozkřiklo, že Praotec blech nerozezná psa od čuby.“

„Psa od čuby...?“

„Ano, děťátka. A nechte starou Minkusovou pracovati dál. Tohle je vaše starost: Praotec blech nerozezná psa od čuby – rozumíte?“

Oba hoši opakovali po něm záhadnou formuli.

„Dobrá. A teď, kluci, pojďme dolů, chce se mi kouřit.“

A už se hrnuli všichni tři skákající ze skaliska na skalisko, kopající do pampelišek a zpívající ve všech tóninách:

„Praotec blech nerozezná psa od čuby! Praotec blech nerozezná psa od čuby!“

A skutečně, tato věta, záhadná a nesrozumitelná nezasvěcencům, ovládla magickou silou celou reálku od pátku až do pondělka.

Začalo to tím, že třídní profesor zachytil v druhé lavici neobratně vržené psaníčko, jež obsahovalo jen tuto větu a jehož pisatel nemohl býti vypátrán. Stejně heslo objevilo se před hodinou deskriptivy napsáno na školní tabuli palcovými literami. Profesor Sudaplocha dal je sice smazati, ale již historik Jiroutka našel podivné tvrzení o Praotci blech vytetováno na pijáku

v třídní knize. Drobné papírky s poznámkou o psu a čubě byly neznámým padouchem nalepeny na všechna okna prvního patra a již v sobotu dostal každý člen sboru profesorského anonymní pohlednici s tajemným heslem. Čtyři nevinní primáni byli dopadeni v respiriu zahloubání nad touto větou; ukázalo se, že ji považovali za přesmyčku. Kvarta a sexta řvaly ji odpoledne při matči a v neděli po kostele dostavil se do ředitelny pan Masárek s anonymním dopisem a hájil svého syna, terciána Masárka, před obviněním, že si snad on vymyslel urážlivý výrok o panu profesoru Kanděrovi.

Nuže, v celém ústavě věděli sice, že Praotec blech je žákovská přezdívka profesora Kanděry, ale jaký účel mělo toto tažení, kdo je vyvolal a řídil, to zůstalo záhadou. Suplent Řeřicha přinesl dokonce dlouhou baladu, jež začínala:

*Slyšte, lidé, hroznou věc,
co sved Bleší praotec,
zpráva je to přehrozná:
psa od čuby nepozná...*

ale všechno pátrání minulo se s cílem. Stopa vedla tu do septimy, tu do kvarty, tu dokonce do mléčné primy, ale viník zůstal nevytápán. Vyčouhlý Minkus chodil stále nevinně, Kvíčalka pohlavkoval primány jako dřív a Hozák pozoroval stejně čolky pozřevší americké losůsky, takže i tučný školník Janeba nechoval tentokrát podezření. Jen suplent Řeřicha díval se po očku na naši trojici; znal Minkusa dosti dobře a tohle vše mu připadalo jako příprava k vyhození pekelného podkopu.

Když se v úterý odpoledne profesor Kanděra doma usadil u mikroskopu, táhlé zvonění vyrušilo ho z práce. Paní profesorová nebyla doma, a tak spěchal udivený Kanděra sám otevřít. Za dveřmi stál neznámý muž se psem přivázaným na řetízku.

„Ráčíte si přát?“ zeptal se zdvořile Kanděra.

„Jsem tu s čubičkou, pane profesore!“

Profesor Kanděra zadíval se na cizince udiveně, pošnul brýle na nose a chystal se k dotazu, když na schodišti ozval se mnohohlasý štěkot, křik a láteření a ze zatačky vyběhla slečinka nesoucí malého psíka a následovaná asi tuctem řvoucích a peroucích se hafanů.

„Pane profesore, račte mi dáti přednost!“ volala na udešeného Kanděru, vidouc cizího člověka státi se psem u dveří.

„Jedete, potvory!“ ozval se mezitím hluboký bas na schodišti a jakýsi tlustý pán se psem na šňůře odháněl zoufale rozdivočelé psy, jichž stále a stále přibývalo. Řev, kvikot, štěkot, vrčení a nadávky mísily se v ohlušující směsici. Nájemníci vybíhali z bytů a viděli profesora Kanděru v županu, zmítaného dvěma cizinci a neznámou dámou uprostřed smečky psů, jež byla jako pominutá.

Ubohý profesor potácel se bezradně ve vsí té spoušti, nechápaje ničeho a nedoveda si celý ten psí babylón vysvětliti. Jeho rozrušení stupňovalo se již k zoufalství, když noví cizinci přicházeli a štěkající bestie naplnily schodiště až k půdě, řvouce a dělajíce nečistotu na každém stupni.

Jako anděl spásy objevila se tu paní profesorová. Ani ona netušila, co způsobilo tento nepochopitelný výjev. Ale vrozený smysl pro čistotu a pořádek v domě probudil se u rozené Romováčkové: bila kol sebe deštníkem po hřbetech psích netvorů, křičela a kopala po nich, honila je po schodech, přerazila deštník o novofundláka, rukojetí praštila hedvábného špicla, zase podnikla útok na pomateného buldoga a neustávala ve svém boji, že celá ta nehorázná smečka pocítila náhle úctu k její autoritě a ubíhala se schlíplými ohony dolů a ven na ulici. A když paní profesorová vytrhla ještě svého zmámeného chotě z rukou těch neznámých „raubířů“, vrazila s ním do bytu tak rychle, že ani nezpozorovala, jak v zatáčce schodů omdlévá smíchy suplent Řeřicha, přivedený zcela náhodou k této podívané nevinným kvintánem Karlem Svobodou, řečeným Minkus.

A zatímco polomrtvý Praotec blech ležel v horečce na pohovce ošetřován manželkou a nemohl se vzpamatovati z děsivého vidění, suplent Řeřicha ukazoval v plzeňské restauraci několika kolegům inzerát v Malém oznamovateli.

PŘIPUSTÍ SE čistokrevný foxteriér s Ima rodokmenem za mírný poplatek. Prof. Kanděra, Král. Vin., Budeusova ul. 125, III. patro.

Toho dne tři mladí studenti upozorňovali kdejakého chovatele foxteriérů na výhodnou příležitost k založení nové psí rodiny a fenky, přiváděné svými majiteli, táhly za sebou po celém městě průvody psů zmatených jarem a láskou. A když se profesor Kanděra ve středu ráno probudil, uvítal ho před domem štěkot nepřehledné smečky psů všech odrůd, uběhaných, unavených, porvaných psů, kteří protoulali celou noc v okolních ulicích, kteří se však znovu vraceli před vrata profesorova domu, protože od sedmi hodin se tam již zase trousili chovatelé s běhajícími se fenkami.

Nebylo vyhnutí: profesor Kanděra zaplatil rozvzteklé domovnici za pateronásobný úklid schodů, a sebrav milovanou ženu, opustil poprvé v životě svoje blechy a odstěhoval se na dva dny k vzdálené příbuzné, omluviv se písemně řediteli, že pro nervový šok nelze mu po dva dny dostavit se do ústavu.

A tak nebylo nikoho, kdo by řehotajícimu se sboru podal v odpolední konferenci návrh na exemplární potrestání kvintána Karla Svobody, přezvaného Minkus, vpravdě však tajného zloducha celé třídy...

Případ čísla 128

Strážník stojící na rohu Jindřišské ulice pozoroval delší dobu špatně oblečené individuum, které se choulilo u vrat barokního domu a tupě zíralo na mimojdoucí. V okamžiku, kdy se chystal vyzvat je k rozchodu, individuum se zachvělo, smeklo se po zdi a zůstalo ležeti ve mdlobách na zemi. Pokusy o vzkříšení v průjezdě byly marny. Strážník telefonoval pro ochrannou stanici. Za necelých šest hodin se vskutku dostavila. Neznámý byl stále ještě bez vědomí k velikému překvapení ochranných zřízenců, kteří byli zvyklí, když konečně někam přijeli, shledati se s lidmi uzdravenými neb najíti jen chladnoucí mrtvolu. Zde však byl skutečně nemocný. Věc byla neslýchaná. Nevěděli si rady.

Konečně si jeden z nich vzpomněl, že slýchal vyprávěti staříckého vysloužilého zřízence, že kdysi, za dávných a dávných let, kdy ochranná stanice došla jednou včas, odvezli omdlelého na kliniku. Ptali se tedy strážníka, kde je česká klinika.

„Tam ani nejezděte,“ pravil rozšafný posluha, který po celou tu dobu chodil nemocnému pro koňak. Podivným řízením osudu koňak na omdlelého nepůsobil, kdežto posluha už byl v ráži. „Tam ani nejezděte! Tam je nával jako u pekaře. Vezměte ho na německou, tam je místa pro půl Prahy.“

Zřízenci se s košatinkou rozejeli, posluha se strážníkem zírali za nimi.

„Otrava alkoholem,“ prohodil strážník, „znám to z vlastní zkušenosti!“

„Tak, tak,“ přikyvoval posluha. „Je to teď pořádek ve světě. Ožrat se ve středu! Ve středu!! Od čeho je sobota?“

Načež melancholicky dopil zbytek koňaku a potácel se domů.

Zřízenci ochranné stanice odevzdali zatím muže na klinice pro nervové nemoci. Opatrovnice připevnila mu nad hlavu číslo 128 a vzkázala pro lékaře. Ale pan doktor „pakloval“ zrovna skvělou partii taroků. Místo něho přišel nejstarší medik, zkoumal neobyčejně vážně pacientovi tepnu, pak si vzpomněl, že včera zastavil hodinky, pustil tedy stejně vážně ruku nemocného, dal mu aspirin a šel.

Po chvíli přišel druhý medik, proklepal číslo 128 a tvářil se přitom napjatě jako Indián kmene Buduri, hádající hloubku brodu po žbluňkání vhozených kaménků. Pacient se zvolna probíral ze mdlob. Medik ukončil klepání, tvářil se neobyčejně spokojeně, dal mu aspirin a šel.

Třetí přišel vzápětí. Číslo 128 se probudilo a ptalo se zmateně, kde je. Medik mu dal vysvětlení a aspirin a šel.

Pak měl pacient pokoj až do druhého dne, kdy přišel profesor. Leč všechno vyptávání bylo marno: nemocný se na nic nepamatoval. Ztráta paměti byla u něho tak veliká, že nevěděl ani, jak se jmenuje. Medikové kupíci se kol profesora vzpomínali mimoděk na chvíle, kdy dělali zkoušky. Leč tento případ byl mnohem, mnohem těžší. Profesor to uznával, předepsal aspirin a šel.

Dny mýjely. Nemocný den ke dni zapomínal, co se dalo včera, polykal své aspiriny a klidně snášel, když ho medikové bodali kružítkem do zad, pátrající po neurastenii. Jablka kolenní měl celá otlučena od zjišťování patelárních reflexů. Ale přesto se nemohl upamatovati, jak se jmenuje. Profesor se vzdal veškeré naděje, že by se dověděl jeho jména, neboť policie sama se ujala pátrání.

Po čtrnácti dnech diktoval profesor písáři v kanceláři „nález“:

„Pacient trpí naprostou ztrátou paměti, pravidelnými závratěmi a náklonností k mdlobám. Patelární reflexe zvýšené, tep srdce slabý, v prvním momentu šelest; extrasystolická arytmie. Temp. 37,4 – 39,6.“

Večer si písář spletl akta a připsal: „Diagnóza: Obstipatio“ a transferoval číslo 128 na druhé oddělení pro vnitřní nemoci.

Té doby bylo druhé oddělení ve znamení sedmi hubených krav. Medikové, lačníci po vědě jako sibiřský vlk po tučné pekingské kachně, byli by ohledali jeden druhého, kdyby se nebáli

navzájem svých diagnóz. Lékař mající deník číhal v kanceláři na příchod pacientův jako mravkolev v doupěti.

Konečně se objevilo číslo 128.

Život se vlil usínajícímu oddělení do žil. Nahlédnutím v akta zjistili diagnózu a už se chopil tento litrové láhve ricínového oleje, onen klystýrové stříkačky a onen láhve šaratice. A tak vrhli se horečně k pacientovi, aby ho zbavili zla, o němž soucitně praví inzerát Hunyadi János, že každý postižený povzdychne si s Lenauem: „Celý svět je zoufale smutný...“

Bohužel, číslo 128 při své nevysvětlitelné ztrátě paměti zapomnělo krátce předtím požádati o mísu. Když horliví zástupcové lékařské vědy vstoupili, neštěstí bylo dokonáno. Vedoucí lékař zíral chvíli v rozpacích na diagnózu prvního oddělení a prádlo pacientovo. Konečně se vzpamatoval a řekl hrdě:

„Zde opět vidíte, mladí přátelé, jak rychlého účinku dosáhneme, užijeme-li vhodné terapie!“

Profesor, jenž zatím přišel, prohlížel záznamy o dosavadní léčbě.

„Terapie prvního oddělení byla přirozeně zcela falešná. Jiného se konečně po těch pánech nelze dožadovati. Aspirin. Na všechno aspirin! Pak jsou arcit' výsledky podle toho. Kdepak aspirin – pyramidonu má zapotřebí!“

A předešav třikrát pyramidon odešel.

Zatím pacient, jak se zdálo, chtěl se zalíbiti druhému oddělení tím, že rapidně usvědčoval diagnózu prvního oddělení ze lži. Lékaři byli zoufalí. Nic nebylo na něm znáti, jen břicho měl trochu zduřené a stěžoval si na bolesti v krajině žaludeční. Přikročeno tudíž k prohlídce žaludku. Tři medikové zavedli pumpičku. Do večera vypumpovali 38 dozi aspirinu a kotletku od oběda, kterou vrátili.

Bolesti nepřestávaly. Profesor předešal tudíž opiové kapky a lihové mazání zevně. Podle sdělení ošetřovatelčina se večer pacientu značně ulehčilo; seděl na posteli, mazal si na břicho opiové kapky a popíjel vesele lihové mazání.

Nazítří vypumpovali již jen 20 dozí aspirinu. Bolesti žaludeční se změnily v bolesti hlavy. Profesor kýval spokojeně hlavou:

„Zcela podle mého předpokladu. Dejte mu devět pyramidonů!“

Číslo 128 mělo blahé časy. Lékaři i medikové obléhali od rána do noci jeho postel, prudce se prouce o hypotézy a diagnózy. Stav nemocného se proto stále horšil. Bolesti v hlavě neustávaly, ač pumpička vydala již jen osm aspirinů. Zapomnětlivost stoupala do nemožností; desáté noci se zapomněl s ošetřovatelkou.

Tím vzrostla jeho obliba u ošetřovatelek tak, že profesor byl nucen přeložiti ho na třetí, chirurgické oddělení.

Zatím policie pátrala všemi směry po identitě čísla 128. Detektivové slídili po předměstích a v noclehárnách periférie, četníci brousili krajem s podobenkou neznámého v kapse, vídeňské obrázkové listy ptaly se nad jeho fotografií, zda někdo něco ví, dotazníkové šimly s otisky prstů splašeně přeběhly hranice a pobíhaly marně kanceláři policejních presidií všech hlavních měst Evropy.

Celý obrovský aparát pracoval bez výsledku; číslo 128 bylo policii záhadou.

A zatímco tisíce úřadů lámaly si s ním hlavu, opatrovník Nejedlý na chirurgické klinice spráskl ruce překvapením: vždyť přírůstek číslo 128 byl dobrý jeho známý, Josef Roubal, notorický zloděj ze staré kapsářské rodiny, bydlící od let v Konviktské ulici proti policejnímu ředitelství!

Nesporně bylo toto zjištění identity prvním úspěchem chirurgické kliniky. Primář dr. Kohn se jen usmíval, hovoře o tom se svými kolegy, a chystal se provésti jednu ze svých pověstných diagnóz, které budily podiv, závist i posměch v kruzích lékařských. Bylot' jeho koníčkem přenechávati běžné diagnózy sekundářům a zabývati se pouze případy neobvyklými. Nade vše pak šlo mu o to, aby diagnóza byla překvapující, duchaplná, paradoxní. Měl z pekla štěstí; jen zřídka se stalo, aby pacient, jak říkal sekundární lékař dr. Taubeles, zemřel na „paradox primáře Kohna“.

Číslo 128 bylo takovým nadějným oříškem. Profesor se ihned informoval o zvláštlostech v rodině Roubalů. Jediné, co podle soudních akt všechny charakterizovalo, byla vlastnost, že se při žádném deliktu nepamatovali ani na okolnosti krádeže, ani na počet trestů předchozích. Povětšinou koupili kradené zboží od neznámého pána; ale opět nemohli se upamatovati, jak vlastně vypadal. Profesoru Kohnovi bylo jasno: dědičná zapomnětlivost v rodině Roubalů byla tím prokázána. Jal se tedy pátrati po její příčině.

A tu již prvá zkouška rentgenem přinesla neočekávané překvapení: lebka vykazovala nad mozkem, právě kde jsou uloženy závity obstarávající paměť, značný výrůstek spirálovitého tvaru. Nebylo pochyby, že tlakem tohoto výrůstku rušeny byly příslušné závity ve své funkci a

paměť selhávala. Dědičná zapomnětlivost pak svědčila o dědičnosti výrůstku, který nebyl tedy náhodným novotvarem, nýbrž ustálenou, chorobnou vadou.

Nadšeně zíral profesor Kohn, když dospěl k logickému konci tohoto řetězce. To byl konečně objev, jenž zajistí mu slávu nehynoucí! Ano, první jeho povinností ke svaté vědě jest opatřiti nově objevenou chorobu jménem slovuťného objevitele. Profesor Kohn dlouho přemítal, prohlížeje rentgeny, o vhodnosti jména. Přívlastek Kohni byl samozřejmý; konečně se vzhledem k zvláštnímu tvaru výrůstku rozhodl: *Minotaurus Kohni*.

Ano, nebylo vhodnějšího pojmenování. A ježto článek v odborném listě a dvě brožurky způsobily obecný poplach, rozhodl se profesor, že předvede číslo 128 nejen svým studentům, ale i mezinárodnímu sjezdu lékařů v Berlíně.

Toho dne, kdy byla v Praze ohlášena demonstrace čísla 128, byl přednáškový sál přeplněn k udušení. Největší síň university hučela a hlučela jako malá Niagara. Ale hluk přestal, jakmile vstoupil profesor, následován asistentem a tupě zírajícím pacientem.

Profesor Kohn se ujal slova.

Zmíniv se stručně o lékařství starých Babyloňanů za vlády rodu Chammuragasova a starých Asyřanů pod Assurnassirpalem, probral vývoj chirurgie pod různými dynastiemi Egypta (přičemž zvláště vyzvedl rozdíl rodu Amenemhů a dynastie Ramsesů), přes Peršany, Řeky a Římany dostal se k terapii starých Germánů, k nimž vhodným obratem připojil konečně případ Josefa Roubala, známého pod číslem 128.

Po tomto úvodě pokynul, aby rentgen byl připraven, a pokračoval:

„Dámy a pánové, muž, ježž mám čest vám představit, jest celkem normálního vzrůstu. Pozorujme ho však rentgenem a shledáme některé zajímavé vnitřní úchytky. Započněmež metodicky od nohou. Na projekci těchto končetin vidíme řadu tmavých skvrn, jimiž se marně snaží paprsky X proniknouti. Jest to následek zvyku velice rozšířeného mezi zloději, k nimž nevnikly dosud moderní zásady o tělesné čistotě. Přes několikadenní úsilovné a namáhavé drhnutí nepodařilo se nám dosud tyto skvrny odstraniti.

Pokročíme-li dále k trupu, zříme opět množství tmavých, menších stínů, které pocházejí od aspirinů a pyramidonů, jež nestráveny leží mu v žaludku. Patrně vyloupil nějakou lékárnu a jsa laik nahltal se medikamentů takové spousty, že by to zabilo koně.

O něco výše vidíme pět zlomených žeber, pět překrásně zlomených žeber. Tyto fraktury jsou z nejpůvabnějších případů, jež znám. Srdce se směje při pohledu na ně a každý opravdový chirurg musí pacientovi tyto rozkošné zlomeniny věru závidět. Tmavý pruh, jenž se táhne mezi nimi, nemusí vás znepokojovati; jest to pouze stříbrná pumpička, kterou tam zapomnělo druhé oddělení.

A nyní přicházíme, dámy a pánové, k hlavnímu problému, totiž k hlavě. Z mých referátů víte již, čím pacient trpí. Jest to obrovská ztráta paměti, provázená porušením smyslu pro rovnováhu, jak to Rombergův fenomén jasně dokazuje. Tato ztráta paměti není však naprostá; nemocný mívá občas jasné chvílky, v nichž si vzpomene i na své zlodějské řemeslo. Tyto okamžiky dají se zjistiti podle zvýšeného tepu. V této chvíli...“

A tu profesor mechanicky uchopil ruku čísla 128 v zápěstí a pravíci zajel do vestové kapsičky. Zděšeně však vykřikl:

„Kde je můj zlatý chronometr?“

Vskutku, drahocenné jeho ženevské hodinky byly pryč. Veškero hledání bylo marno. Značně roztržit konstatoval profesor tep 138.

Pacient měl jasnou chvíli...

Další výklady profesora Kohna zřejmě trpěly příhodou s hodinkami. Skvělý jeho sloh byl porušen a závěr nevyzněl tak efektně, jak jej původně zamýšlel.

Cítil to sám a tím více se připravoval k blížícímu se kongresu. Den před odjezdem měl Josef Roubal opět jasnou chvíli. Dovolil se na odpoledne domů, aby se převlékl a upravil pro sjezd. Profesor v rozčilení a starostech o výsledek své práce propustil ho na dvě hodiny. Leč ty minuly a pacient se nevracel.

Na třetím oddělení zavládlo horečné zděšení. Sluhové, opatrovníci, maséři, medicí, asistenti, vše se rozběhlo po městě hledati číslo 128. Jeden po druhém se vraceli s prázdnou.

O šesté hodině telefonovala záchranná stanice, že veze těžce zraněného muže. Nevysvětlitelnou náhodou dostal se pod vlečňák rozjeté tramvaje.

Trpké tušení pojalo profesora Kohna. Nemýlil se...

Přivezli číslo 128, přivezli je mrtvé. Lebka byla příšerně rozmačkána. Primář si odlehčil jen tichým zaklením, když spatřil, že rám vozu úplně rozdrtil jeho chloubu a radost, kostěný

výrůstek Minotaurus Kohni. Stěží se udržel, aby mu jen v duchu vynadal „trepanovaných idiotů“; a vzhledem k ztracenému triumfu bylo mu jen malou útěchou, že v kapsách čísla 128 nalezen byl zástavní lístek na zlatý chronometr.

Akta případu čísla 128 byla uzavřena.

A když vyjížděli s černou truhlou ze vrat, zakýval profesor Kohn v okně hlavou a prohodil k sekundáři Taubelesovi:

„Mluvte si co chcete, jsem přesvědčen, že spáchal sebevraždu. Ze zlomyslnosti. Je to podivně zarputilý lid! Nežli by pomohl naší vědě k triumfu, raději si dá rozbítí lebku!“

Ale ať už tomu bylo jakkoliv, fakt je, že profesor Kohn nemohl jeti na kongres se svým „trepanovaným idiotem“; místo něho musel se spokojiti pouze sekundářem Taubelesem, aby mu dosvědčil existenci výrůstku Minotaurus Kohni.

Podnájemník z profese

Když jsem vstoupil do nádražní umývárny, spatřil jsem něčí nohy škubati se nad mou hlavou. V téže chvíli něco prasklo a lidské tělo mi padlo do náručí. Byl to vychrtlý muž, jemuž uvolněná smyčka visela kolem krku jako primátorský řetěz. Podíval se na mě pokorně a lítostivě. „Odpusťte,“ zašeptal, „málem bych vás byl zabil.“

„Ledaže byste zabil sebe,“ odpověděl jsem mu. „Co vás to, člověče, napadlo, vzít si na to papírový motouz?“

„Zase se to nepovedlo. Mám smůlu.“

„Dejte si tu ozdobu s krku a pojd'te se mnou.“

Podíval se lítostivě nade dvěře, kde se na klice větracího okénka houpal konec motouzu. Pak sňal smyčku s krku a šel za mnou jako beránek. Posadil jsem ho v restauraci na pohovku, sedl si proti němu a objednal dva grogy.

„A teď, člověče nešťastná, povídejte.“

Pozoroval mlčky číšníka, jak staví dýmající sklenice na stůl, a prohodil:

„Nemáte náhodou arzenik? To je škoda. Někteří lidé jej nosívají v kapsičce u vesty. Pro strýčka Příhodu. A já bych byl takový strýček Příhoda.“

„Napijte se a povězte, jak jste přišel k tomuto jménu. Snad lze něco pro vás udělat.“

Napil se a díval se do sklenice.

„Arzenik je těžko dostat. Spíše snad strychnin na myši. Ale to bych musel bydlet, abych mohl mít myši. Ani byste neřekl, jak je těžko spáchat sebevraždu, když je člověk bez bytu!“

„O tom skutečně nemám zkušeností. Ale domníval bych se...“

„Vidíte, to si myslí každý. Ano, kdyby bylo léto! Přehoupl bych se přes zábradlí mostu a bylo by to. Ale teď v zimě? Vysekávat díru do ledu? Kde bych vzal sekyru? Už jsem se rozhodl, že zmrznu. Svlékl jsem se v parku donaha...“

„Nu a?“

„To je to, pane. Bylo mi zima.“

„Kupodivu!“

„Ano, pane. Já vím, je to hanba. Ale věřte, je těžko najít šťastnou smrt. Jednou jsem se položil na koleje, pěkně hlavu na železo, a čekal jsem na rychlík. Místo něho přijel nákladní vlak, který na tři kroky ode mne zastavil. Strojvůdce, sprosták, mi dal políček. Jednou jsem se přivázal k spuštěné železniční závoře v polích. Vytahoval ji hlídač na kilometr daleko. Těšil jsem se, jak mě vytáhne a nevědomky oběsí. Ale ta závora se v noci vůbec nezvedala. Stál jsem podle ní, až jsem usnul. Lidé mě tam ráno našli přivázaného. Ještě mně, pane, vynadali.“

„A proč to všechno, pane Příhodo...?“

„Nejmenuji se Příhoda. Jmenuji se Kornout. Adolf Kornout. Před válkou jsem vyráběl orientálské cukrovinky. A přírodní limonády. Kdybych tak ještě měl ty prášky! To by byla smrt!“

„Ale pořád ještě nevím proč...“

„Ano, hned k tomu přijdu. Byl jste tak laskav a chytl mě. Představte si, kdybych se byl utrhł o vteřinu později. Vy mrtev, já naživu! Jaká tragika! Ošídili mě s motouzem. Jsem nešťastná povaha. A k tomu bez bytu. Moje žena...“

„Vy jste ženat?“

„A jak! Víte, ona měla ty cukrovinky a já limonády. Dali jsme to tedy dohromady. Byly to hořké sladkosti. Ona bývala krásná žena, jako vytesaná. Ale ze žlučových kamínek. Nikdy bych neřekl, že je možno tolik toho za čtyřadvacet hodin namluvit. Snad je to nemoc, pane. Já se divím, že se nenaučila ještě břichomluvectví, aby mohla mluvit dvojhlasně. To by toho přec namluvila ještě víc. Či ne?“

„A vy si tedy kvůli ní chcete vzít život?“

„Ne. Hlavně pro ten byt. Kdybych měl byt, zavřel bych ji. Ale takhle? Víte vy něco o tom, co je to nemít byt? Spát ve křoví? Spát v boudě? Spát ve stohu? Spát v sudě? A ona přitom pořád vykládá!“

Objednal jsem znovu grog. Pan Kornout se snivě díval do okna a po chvíli řekl:

„Kdybych měl nějaký byteček! Docela malý, pokojík s kuchyňkou! Jak pohodlně by se mohlo tam zemřít! Otevřeš plyn a jenom dýcháš. Nebo zvrhneš lampu do peřin. Nebo si v noci spleteš lahvičky. Je možno i z okna skočiti. Všechno je možno. Jen mít byt.“

„Zadržte, pane Kornoute. Kdybyste měl byt, nemusel byste se přece zabíjet?“

Odtrhl oči od okna, zamrkal prudce a díval se na mě nechápavě.

„Vaše bída jde přece z toho, že nemáte bytu. Kdybyste jej měl, bylo by vám dobře, a nač tedy pak ty hlouposti?“

Přejel si rukou čelo, napil se a zamračil se.

„Vida. Na to jsem nepomyslel. Kdybych měl byt... Ano. Je to vlastně docela správné. Vskutku. To je škoda. Tak jsem se již do toho vžil. Ale třeba by přišla zase nějaká jiná bída. Dejme tomu nezhojitelná nemoc.“

„Žádná nemoc nepřijde. Budete-li mít byt, bude vám najednou krásně u srdce.“

„To by bylo.“

„Opatříte si trochu nábytku, na zeď pověsíte nějaký obrázek, sem tam nějaká dečka, pokrývečka, vyšíváníčko. To dělá byt útulným.“

„To dělá.“

„Šaty budete mít pěkně v šatníku, v předsíni věšák, v kuchyni umývadlo, budete mít svůj stůl, svoje židle, pohovku, lampu, koberec.“

„Taky zouvák?“

„I zouvák. Veselý rohatý zouvák, který vystrkuje zpod postele růžky, aby nebylo člověku smutno. A taky kanárka můžete mít, i rybičky v akváriu.“

Visel očima na mých rtech a všecek ožil. Sám si začal vypočítávat, co všecko by měl a jak by si to zařídil. Najednou se přerušil a úzkostně mě chytil za ruku.

„A co žena?“

„Tu chcete přece zavřít?“

Horlivě začal přikyvovat.

„Zavru ji. Docela jistě ji zavru. Ať si vykládá.“

Zaplátil jsem grogy a pozval jsem ho na večeři. Po večeři jsme šli do vinárny. Rozplýval se ve svých představách. O půlnoci jsem mu udělal generální kázání, při němž jsem citoval Sira Johna Lubbocka i Mardena.

„Nikdy nesmíte ztráceti hlavu, pane Kornoute. Z každé situace možno něco vytlouci, z každé bídy se můžete vytáhnouti. Jenom přemýšlet o tom musíte a pak s pevnou vůlí přikročiti k činu.“

Přikývl mi a nakonec se mi zapřísáhl, že od té chvíle na sebevraždu nepomyslí. Děkoval mi za má slova tak dojemně a omlouval se za překvapení, jež mi svým spadnutím způsobil, tak pokorně, že jsem se rozhodl ještě s ním poseděti, abych ho utvrdil.

Byla to chyba, neboť on měkl čím dále tím více. Když nám ve tři hodiny hlásili, že se zavírá, Adolf Kornout tiše plakal, objal mě, políbil a pak mi pošeptal:

„Co byste říkal dýmavé kyselině dusičné? Vypít jí takhle litříček – to by byla krásná smrt!“

* * *

Půldruhého roku od oné noci jsem vychrtlého Adolfa Kornouta neviděl. Už jsem docela zapomněl na nevyléčitelného sebevraha a zoufalce.

Jednou jsem šel po Národní třídě a najednou mě něco ťukne do ramene. Ohlédnu se; byla to rákosková hůlčička, kterou teď v obou rukách ohýbal tlustý pán, bujaře rozkročený a vesele se na mě smějíci.

„Nu...! Tak...! Ještě nic? Ještě mne nepoznáváte? Co?“

„Promiňte, pane...“

„Nu! Nádraží! Co? Umývárna, nohy, bums, co? Grogy, večere, mordy, přísaha, co?“

„Adolfe Kornoute – jste to vy?“

„Konečně! Změna, pane, co? Cheche, to věřím. Sto dvanáct kilo, pane! Představte si, kdybych teď umřel! To by byl andělíček, co? Čtyři křídla by mi museli dát, aby to tu váhu utáhlo! Čtyři křídla a ještě vrtuli!“

Pokochal se pohledem na můj protáhlý obličej, švihl třikrát rákoskou po kalhotách, pak se mi zavěsil pod paži a táhl mě k Národnímu divadlu.

„A to jste prosím všechno způsobil vy. Zázrak, pane, hotový zázrak! Nemohu vám ani být dosti vděčen. Ráčil byste se mnou popítí skleničku vína?“

Nečekaje na můj souhlas, zabočil do Pačovy vinárny, ukázal mi rákoskou na prázdnou židli, a stále se usmívaje, usedl proti mně. Nemohl jsem déle utajiti svou zvědavost.

„Prosím vás, pane Kornoute, co vlastně děláte?“

„Bydlím!“

Pronesl to vítězně jako největší triumf.

„Dobrá, o tom nepochybuji. Ale co děláte?“

„Bydlím!“

Tvářil jsem se asi trochu netrpělivě, neboť mi rychle stiskl ruku a prohodil:

„Jen se nezlobte! Prosím, to ne! Všechno vám vypovím. Jste přece dobrodinec, ne? Nu tož tedy! Všechno jste ráčil spískati sám. Pamatujete se na tu noc? ‚Z každé situace možno něco vytlouci.‘ Řekl jste to nebo ne? Řekl. Jak povídám: dobrodinec. Začal jsem vytloukat situaci. Vytloukl jsem sto dvanáct kilo živé váhy. Dost, co? Přitukneme si, pane. To je přírodní víno, pane, žádná přírodní limonáda. Tedy abych snad začal, co? Neměl jsem bytu. Jiní měli. A veliké. Větší, než zákon dovozoval. Řekl jste, abych přemýšlel. Dobrá. Myslím. Myslím den, myslím dva. Paní Kornoutová přitom mluví. Ale já myslím. Zákon. Byty. Zabírání. Měl jsem přece známé, ne? A zámožné známé. Býval jsem přece továrník. Třebas jen limonád. Navštěvoval jsem je. Podporovali starého známého. Ten deset korun a ten padesát. Viděl jsem byty. Veliké. Tři lidi, šest pokojů. A teď zákon o zabírání. Choulostivá věc, pane, co? Přijdou, nastěhují. Třebas provazolezce s dětmi. Představte si to. Natáhne v salóne provaz a prochází se u stropu, aby

nezapomněl svoje řemeslo. A dole milostivá paní přijímá návštěvy. Dámy se sejdou na kafičko a nahoře se učí dětičky balancovat. Holčičce uklouzne nožička, a báb – rovnou do krémového dortíku. Ošklivá věc, co? Ptám se: Co je lepší, provazolezec nebo továrník limonád? Aha! Tu to máme! Jenomže továrník limonád nejde jen tak. Tichý, jemný, vzdělaný a skromný podnájemník je vzácná věc, co? Lidé se přeplácejí. Našinec diktuje. Byt, stravu, odložené šaty. A něco do kapsy. Idea, co? Využil jsem zkrátka dobrodiní zákona. Podnájemník profesionál.“

„Ale vaše paní choť! Řeční ještě?“

„To si myslím, pane. Na to se ještě nenašla operace!“

„A co tomu říká váš hostitel?“

„Nic! Můj hostitel o tom neví! V tom je vtip. Výsledek dlouhého myšlení. Já jsem placen za to, že bydlím. Žena, že nebydlí.“

„Vaše paní choť nebydlí?“

„Většinou ne. Hraje dočasnou podnájemnici. Najdeme spolu byt. Pokoj pro starší dámu. Sám všechno vyjednám. Sám ji nastěhuji. Bytná se rozplývá. Žena přijde a začne mluvit. Bytná se těší, že má hovornou společnici. Uplyne den. Žena mluví pořád. Bytná je nervózní. V noci má děsivé sny. Probudí se. U postele stojí žena a okamžitě spustí. V poledne se dá bytná do hysterického pláče. Žena ji ošetřuje a domlouvá. Spolubydlící si rvou vlasy a večer dávají výpověď. Vítané téma pro ženu. Rozebírá je do půlnoci. Bytná se omluví, jde do kuchyně a pokusí se o sebevraždu. Žena přivolá příbuzné a vykládá do rána, co bylo. Příbuzní jsou lidé rozumní. Začnou vyjednávat. Bohatý švagr řekne: Dohovoříme se. Komická věc, co? Dohovořit se s mou ženou! Pokoušejí se o to tři dny, ale pořád hovoří jen ona. Co učiní bohatý švagr? Obrátí se na pana manžela. Manžel, tichý, jemný, vzdělaný a skromný, má smysl pro situaci. Jsou tu nepřijemnosti se ztrátou bytu. Výlohy se stěhováním. Hotel je drahá věc. Bohatý švagr chápe a nabízí odstupné. Jde o život nebohé bytné. Pět tisíc není mnoho, co? Manžel svolí. Najde nový byt. A historika se, checheche, opakuje.“

„Vy jste se tedy s paní chotí rozešel?“

„Obchod toho žádá, vážený dobrodinče. Pracujeme každý svým způsobem. Vytloukáme ze situace, co jen je možno. Nikdy bych nemyslel, že jde vyřídilka tak zpeněžit. Máme již malý kapitálek. A to všechno jste způsobil vy. Potrvá-li konjunktura dva roky, mohu jít na odpočinek. Bohužel, nikoli její jazyk. Ten, pane, nezarazím ani za milión.“

Pan Adolf Kornout poposedl trochu neklidně a objednal nové víno.

* * *

Vzpomněl jsem si na něho, když se projednávaly zákony o stavebním ruchu. Boj proti bytové nouzi musel ho přece připravit o živobytí. Zašel jsem si tedy jednoho dne k Pačovi, a vskutku. Adolf Kornout tu seděl se dvěma pány. Jak mě spatřil, vyskočil od stolu a tiskl mi ruce.

„Jako na zavalanou, příteli dobrodinče! Prosím, řekněte rovnou: Jste spokojen se svým bytem? Máte dosti místností? A kolik?“

Vzpomněl jsem si na nebezpečí dočasné nájemnice, a začal jsem tedy líčiti, jak bídňě bydlím. Poslouchal mne pozorně, pokyvoval hlavou a najednou mi vskočil do řeči:

„Ne, pane. Takhle dál bydlet nesmíte. Muž vašich zásluh! Máte přece nároky, co? Dobrá, dostanete byt. Velký byt. Pěkný byt. Adolf Kornout splatí svůj dluh.“

„Chtěl jsem se vás spíše zeptati, jak to bude teď s vámi? Nový zákon...“

„Výtečný zákon, pane! Znamení zákon! Lepší než kterýkoli starý! Jsem přívrženec nového zákona. Dobrý křesťan, co? Checheche!“

„Ale dovolte, vždyť pak pomine zabírání bytů!“

„Tím líp, pane, tím líp! Abyste totiž věděl: budu stavět!“

„Cože – stavět?“

„Ano, dobrodinče. Ten pán se zelenou kravatou je stavitel. Návrhy, plány, rozpočty – všechno hotovo. Postavíme vilu. Rodinný dům. Mnohorodinný dům. Dostanete byt o šesti pokojích.“

„A budu po celý den poslouchat paní domácí?“

„Ó, prosím, pamatuji na všechno. Nemusíte se bát. Víte, mezi námi: postavím dva domy. Jeden pro sebe a druhý pro ni. Jeden ve Střešovicích a druhý ve Strašnicích.“

„To jste se již tak rozmohl?“

„Jen vaší zásluhou. Něco mám a něco ještě dostanu. Vidíte toho druhého, usouzeného pána? To je můj hostitel. Zaplatí, co chci. Ona se totiž má žena přistěhovala ke mně.“

Dále se však pan Kornout nezdržoval. Popadl mne za rukáv, přitáhl ke stolu a představil oběma pánům jako budoucího nájemníka, který musí dostat šest pokojů.

Jeho hostitel sklonil hlavu a tiše zavzdychl.

Pan Adolf Kornout však ulil vína na dubový stůl a prstem mi mokkými čarami rýsoval stavební plán.

Sešli jsme se ještě asi čtyřikrát a konečně jsem začal věřit, že přece jen dostanu byt. Pan Adolf Kornout mě ústně i písemně informoval o postupu jednání. V létě započal hostitel se stavbou. Na podzim byl pod střechou a v zimě se mohlo zahájit stěhování. Ale krátce předtím jsem dostal od pana Kornouta dopis. Otevřel jsem jej a četl:

Vážený pane dobrodinče!

Svět není vděčnosti nakloněn. I přítel dovede zraditi. Jak had. A nejstarší přítel – největší zmije. Můj dům už je hotov. Jaká hanebnost! Příští týden se tam stěhuje – můj hostitel! Pěkná zrada, co? Svůj byt ponechává mně. Grandseigneur – odstupného prý nežádá. Ale kdo mne bude pak živit?

Moje žena mě od včerejška přemlouvá, abych byt nabídl vám. Nám by stačil jen malý pokojíček. Znáte mě: tichý, skromný, jemný a vzdělaný člověk. Bývalý továrník. Za odstoupení se spokojím se stravou. Bojím se však, že nemáte rád hovorné dámy. Je to těžká věc. Chápu vás. Chápejte i mne. Se mnou je asi konec.

Váš zcela oddaný a do smrti vděčný

Adolf Kornout

Douška. *Nevíte náhodou něco o výbušnosti kyseliny pikrinové? Prodává se prý v lékárnách. Jeden voják mi vyprávěl, že prý se po ní dostane žloutenka. Ale kdyby prý se člověk uhodil do žaludku, rozfouklo by ho to prý na všechny strany. Myslím, že by to byla nejkrásnější smrt. Pro ten případ odkáži vám byt. Ale ženy se musíte zbavit sám.*

Duše dítěte

„Víte,“ povídal kontrolor Doubravník, „nejtruchlivější na světě je, že se tak málo lidí dovede přiblížit k útlé duši dítěte. Muž k muži se dovede přiblížit, žena k ženě se dovede přiblížit, muž k ženě se teprve dovede přiblížit, ale když je z toho přiblížení dítě, nepřiblíží se k němu nikdo. Vezměme například pohádky. Povídate takovému špuntovi o Červené karkulce a o princezně

na hrachu, a čert mne vem, ví-li takové děcko, co je to vlk a co je to princezna a co je to hrách. Táta třeba nesmí hrách jíst, nedělá mu to v noci dobře, a tak jeho vlastní dítě ani hrách nevidí. A řekněte mu, že je hrách luštěnina! Princezna na luštěnině! Je to nějaká představa? Máme zrovna v příbuzenstvu takový případ. Synovec, jako od mé ženy nejstaršího bratra kluk, má holčičku. Bydlí zrovna v činžáku vedle nás, jenomže ještě za starou činži. Jednou jsem byl u nich a oni zrovna vyprávěli holčičce pohádku. A když byli u konce, holčička povídá: ‚A tatíčku, co je to ta skleněná hora?‘ On jí povídá: ‚No, takový kopec a ten je celý skleněný.‘ A ona povídá: ‚A tatíčku, co je to kopec?‘ A on povídá: ‚No přece... takový vrch.‘ A ona: ‚A co je to vrch?‘ A on: ‚Ježíšmarjá, holka, ty se natrápíš. Vrch je... no holt, vrch je vrch. Když to není ani rovné, ani dolík, tak je to kopec nebo vrch nebo hora. A vůbec, tamhle máš nádobičko a už mě nezlob!‘ A holčička poslušně jde a hraje si s nádobičkem a pak přijde: ‚Tati, já se tě chci zeptat!‘ ‚No, co zas chceš?‘ ‚Je naše paní domácí hora nebo kopec?‘ ‚Co to blábolíš?‘ vytřeští na ni táta oči. A ona povídá: ‚No když jsi včera povídal, že nám není rovná...‘ A takhle, pánové, to je s dětskou duší. Je mezi námi rozumnými lidmi jako prodaná, protože se k ní nikdo nechce přiblížit. Ale to já mám na to jinší metodu. Já hezky všechno názorně. To je zas můj recept. Včera přišla ke mně ta holka a povídá: ‚Dědečku!‘ Víme, já vlastně nejsem její dědeček, ale protože všichni dědečkové u nás pomřeli, dělám jí dědečka a žena babičku, aby jako dítě mělo celou rodinu v rychtyku. Tak tedy ona přijde, no, žába pětiletá, a povídá: ‚Dědečku, co je to ves?‘ Pánové, jářku, to je otázka! To dá pohled! Co tomu ubohému dítěti na to říci? Mám já jí vykládat, že jako vesnice je, když... Vždyť já bych to, namouduši, ani poctivě vyložit nedovedl! Ne, pánové, já nevedu žádné plané řeči, ze kterých děcko nezmoudří. Já hezky názorně. ‚Počkej, Miluško,‘ povídám jí, ‚v neděli je u tetičky Týny pouť. Já tam pojedu a vezmu tě s sebou a uvidíš ves!‘ Tak, pánové, to je cesta k duši dítěte! V neděli seberu sakypaky, holku za ruku – a koukej! Panečku, u nás pouť, to je ještě slávy! Ta bude čubrnět! Týna – to je jako moje sestra, víme, vdova, ale má to pěkně spořádané, jako klíčku – ona na pouť drží, to bude dlabenes! Ale hlavně – holka bude mít názorné poučení!“

* * *

„Pánové,“ spustil kontrolor Doubravník po týdnu, „to vám bylo báječné. Kde se to vaření v té Týně nabralo, to sám bůh ví. To už je hotové umění! Už ta polívčička, ani ne moc mastná, ani ne moc řídká – a ta vůně, ta chuť! A pak hovězi s koprovkou, krásný kus, od žebra, jako dort křehoučké. A nadívaná holoubata! Zrovna, co já nejradši! No hody, hody, hody. Ale to všechno nic nebylo. Já bych vám přál jen vidět oči toho malého vyžlete. Když jsme vylezli z vlaku, šeptá mi: ‚Dědečku, tak tohle je ves?‘ Řekl jsem: ‚Ano, Miluško, tohle je ta tvoje ves, o níž sis

nedovedla učinit žádnou představu, kdybych ti ji názorně neukázal.‘ A ona se mne chytla za ruku a oči vám mohla na těch chalupách a stodolách nechat. Prosím vás – dítě z města! Co tady na tom Žižkově může poznat! Činžák, činžák, a za činžákem fabrika. A když vyleze před dům, aby byla přivázána za nožičku, aby nevletěla někam pod automobil. A tam, u nás, o pouti! Všecko jsme to prolezli! Na kolotoči jsem s ní projezdil dvě koruny, panenku z marcipánu jsem jí koupil, na papouška jsme čuměli půl hodiny, jak tahal lidem planety, na houpačku jsem se ji bál posadit, aby se jí neudělalo špatně, ale v cirkuse jsme byli. To bylo k popukání. Víme, takový venkovský cirkus – to víte, žádný Kludský nebo ‚a já sám Sarrasán‘, ne, tak jak jezdí po vesnicích. Dva hubené koníčky, čtyři psy a opici. A půl tuctu ufrněných dětí, které už musejí dělat produkci. Máma sedí venku u pokladny, táta troubí na trumpetu, jeden kluk mu sekunduje, druhý tluče činely, holka má bubínek a to nejmenší, ještě chodit neumí, a už musí bouchat do velkého bubnu. A zrovna když jsme tam přišli, tak jim ti cvičení psi utekli za čubkou k starostovi do statku – no, legrace na legraci! Ale nechte to být, všechna čest stranou, ta produkce stála za kouknutí! To by člověk neřekl, jaké umění takový chudý, ale příčinlivý cirkusák svede! Koně chodili po zadních nohách, klekli si, převalili se, chytali děti za cumel – no, já jsem starý člověk, ale tam jsem se nasmál, až jsem nestačil utírat slze. A naše Miluška, toť se ví, pořád se mnou a jako u vyjevení. Ale pak už toho bylo na ni moc. Když jsme přišli k Týně na kafe, usnula nám na kanapi a nebyla k probuzení. Prosím vás – tolik dojmů a toho chození! Tak jsem ji zabalil do šátku a nesl na rukou do vlaku a z vlaku domů. Ani se po cestě neprobudila. Tak jsem ji odevzdal synovci a teď mám vám takový blahý pocit, že jsem pro dítě vykonal kus pěkné práce. Dostalo se jí poučení, na které do smrti nezapomene. Teď už holka ví, co je to statek, co chalupa, má o všem svou vlastní představu a šlo to bez vykládání, bez zlobení, bez ptaní. Zkrátka, jak to říkám: člověk se musí umět k dítěti přiblížit. A názorné poučení, to je nad všechny výklady.“

* * *

„Tak, pane kontrolore, co říká vaše Miluška nedělnímu výletu?“

„Ale... nechme to být.“

„Copak, copak, snad není nemocná?“

„Jo, ta, a nemocná. Čerti s ní šijí.“

„Ale poslechněte – copak se vám s ní stalo? Vždyť jste byl tak nadšen!“

„No, byl, byl. Ale to máte tak. Člověk si řekne: přiblížíš se k tomu dítěti a poskytneš mu názorného poučení. Všichni mu jenom všechno vykládají strašně učeně a dítě z toho nic nemá. Ukážeš mu věc a dítě poznala, co je ves... a co z toho je? Koukám dnes život. To si tak člověk představuje. A zatím? Vleču se já s ní ven, vleču se zpátky, peníze s ní utratím, aby poznala, co je ves... a co z toho je? Koukám dnes z okna a holka si dole hraje s Jiříčkem. To je o něco větší prcek vedle od soustružníka Charvátů. To víte, já rád poslouchám, co si děcka povídají, člověk se má umět vžít do jejich myšlení. A poslouchám a koukám, a ona se vám ta holka na kluka vytahuje.

„Ty chytráku,“ povídá mu, „ty myslíš, že Praha je něco? Kdybys viděl ves, to bys teprve čučel, co tam je lidu na ulicích! To není jako tady, aby sis moh na chodníku hrát a vztekat se, – na vsi je tolik lidstva, že tam není ani hnutí. Tam ti je vesničanů, že se skrz ně vůbec prodrat nemůžeš a nic nevidíš než jen sukně a kolena. A vesničané nejsou jako v Praze, aby jen šli z domova do práce a z práce domů. Vesničané jsou všichni pohromadě a pořád si něco kupují, limonádu nebo prstýnky nebo frkačky nebo marcipán. Náš dědeček býval taky vesničan, a tak mi taky koupil panenku z marcipánu, ale prstýnek a limonádu mi nekoupil, ani frkačku, ale kdyby byl ještě vesničan, tak by mi to všecko koupil.“

Jáříku, koukáte, co? Ale to není všecko.

„A dětičky na vsi se mají docela jinak,“ vykládá mu holka dál, „než my ve městě. Všude na vsi jsou kolotoče a houpačky a vesničané dávají malým dětičkám peníze, aby se vozily. Nebo mají vesnické dětičky muziku a hrajou s tatíčkem na trumpety a na bubny. A heč, smějí dělat kotrmelce a skákat, a když se vyskáčou, tak vezmou talíř a vesničani jim dávají na něj peníze, aby měly na bonbóny. A ptáci na vsi jsou také jinší než v Praze. Vesničani chovají papoušky, a když mají dostat nějaké psaní, tak jim je papoušek vytáhne.“

„To není pravda,“ vyhrkl kluk, „od toho jsou listonoši.“

„Jo, ty hloupej,“ odsekla mu, „to tady ve městě, ale na vsi mají na to papoušky. Já viděla dva a oba dávali vesničanům psaní.“

„A co koníčky?“ povídá ten kluk Charvátů. On je totiž po koních celý divý.

„Jé, to bys teprve koukal,“ vytahuje se holka, „tam jsou koníčky! To nejsou jako v Praze, aby tahali vozy! Na vsi jsou koníčky pěkně volně, a když na ně vesničan zavolá, tak přijdou a chodí po zadních nohách a tancují.“

„A ani policajti na nich nejezdí jako v Praze?“

„Ne. Na vsi nejezdí na koních policajti, jenom opice. A když si chce vesničan sednout, práskne bičem a koníček mu přinese v hubě židli...“

Tak, pánové, takhle to dopadá, když si dá člověk práci s názorným vyučováním!“

Cosi jaksi nepřirozeného

Říkejte si, co chcete, pánové, ale sen je cosi jaksi nepřirozeného. Já, Felix Vejtruba, dím, že je dokonce cosi jaksi nezdravého. Já mívám všechny druhy snů, živé sny, hloupé sny, těžké sny, příšerné sny, rozkošné sny, tak podle toho, co člověk zrovna jed a o čem se přes den mluvilo. Ale tuhle jsem vám měl sen, ten přesahoval všechny meze. Musím vám říci, že jsem-li rozčilen, piji černou kávu. A silnou. Jenže kofein, jak známo, působí nespavost. Takto se však znamenitě pojí s alkoholem. Ty dva jedy se tak říkajíc ruší. I dávám si tedy po černé kávě navrch koňáček. I dva, i tři, je-li káva silnější. To už mám tak pro to oko. Ale to se právě zběhlo tak, že jsem se v kanceláři tak rozčilil a na stavbě taky, čímž vším jsem nějak ztratil tu mírku a dal si koňáčku patero. Ihned jsem zpozoroval, že je to cosi jaksi vyšínutého, a abych paralyzoval ty dva přebytečné koňáčky, dal jsem si ještě jednu černou. Ale ta byla tak silná, že vydala za čtyři koňáčky. Následkem čehož jsem si co muž cifer sestavil bilanci a shledal, že teprve připojím-li k oněm pěti koňáčkům dva další, vytvoří se v mém nitru správná a blahá rovnováha kofeinu s alkoholem a já budu, jako bych nic nepil. Učinil jsem podle svého výpočtu a jeho správný výsledek se vskutku prokázal: bylo mi po sedmém koňáčku, jako bych nic nepil, alebrž měl teprve pít. I srovnal jsem to další dávkou tří koňáčků a jedné černé, a to bylo vskutku cosi jaksi tak vyrovnaného, že jsem doma usnul dříve, než mi manželka vtiskla polibek na dobrou noc.

A najednou vám vidím zrovna pod městskou vodárnou překrásné stvoření. Byla taková vysoká, štíhlá a šla si vám jako koníček na louce. Moje manželka Amálie bývala taky moc hezká, ještě teď je to na ní vidět – člověk nemá zbůhdarma stavební vkus –, ale přece jen je už cosi jaksi korpulentního, nedím-li přímo otlá. Manželka se víceméně batolí – ale hlavně dech, dech, dech! Ale tamta – – – víme... učiněné jaro. Měla na sobě takový rozkošný úboreček, takové nějaké oranžové pavučinky s velkými a žlutými květy, sluníčko skrz ně svítilo, že bylo vidět jakousi červenou košilku... no, kupodivu, kupodivu. A člověk má přece v sobě cosi jaksi estetického. A pak a vůbec – hlavně, když foukl vítr, objevilo se na levé nožce vysoko nad kolínkem nahé masíčko. Když vítr zafoukl potřetí, nemohl jsem už zadržeti své estetické pocity.

„Promiňte, slečno,“ řekl jsem jí, „promiňte, ale já jsem stavitel Vej-truba a v tom směru mám velice vyvinutý smysl estetický.“

Ona se plaše ohlédla řkouc:

„Probůh, Felixi, nezůstávejte tady stát, je tu mnoho lidí. Pojd'me někam do ústraní.“

Jak to přišlo, ani nevím, neboť sen je cosi jaksi nepřírozeného. Pokojíček měla nevelký, ale takový milý a něžný, jako byla sama. Nad lůžkem svítila modrá ampule a na nočním stolku malá lampička s růžovým stínítkem. Než zhasla ampuli, přivinula se ke mně a zašeptala:

„Felixi, přísahaj mi, že jsem tvoje první a jediná láska!“

„Přisahám, Lucie,“ zvolal jsem odhodlaně a ona zhasla ampuli.

Pánové, co bych vám povídal, hlava mi šla kolem. A pak jsem usnul. Člověk přece není žádný mladík. Abyste mi dobře rozuměli: v tom snu jsem zase usnul. A v tomto druhém snu jsem se octl na palubě nějaké lodi. Byla překrásná noc, milióny hvězd se nám třpytilo nad hlavami, moře šumělo kolem lodi. My seděli na zádi, drželi jsme se za ruce a byli jsme blaženi. Kdo myslíte, že jsme byli ti my? Neuhodnete: já a Andulka Ptáčková z Vonoklas, moje první láska. Povídám, že sen je cosi jaksi nepřírozeného. Snad ten výkřik Luciin to způsobil, že se mi zjevila moje skutečná první láska. Musím vám říci, že to bylo moc hodné děvče, takové tiché, oddané, a, co takové se mi objevilo po letech tady na té lodi. Nic po mně nechtěla, jen když směla držeti mou ruku ve své. A tak jsme tam seděli téměř beze slova až k půlnoci. Zatím se zvedl vítr a moře se všelijak rozčeřilo.

„Pojd'me spát,“ řekl jsem, „ten vítr se mi nelíbí. Možná, že dostaneme bouři, a to je nejlépe ležet v posteli.“

Andulka Ptáčková nikdy neodporovala. I šli jsme si lehnout. Loď se už hodně kolébala, ale já jsem okamžitě usnul. Ale tenhle třetí sen nebyl už tak klidný jako ty předchozí. Slyšel jsem v něm divoký hukot i hromové údery vln a šplouchání, jako když odněkud stéká voda a lidé se v ní čvachtají. Ale to jenom občas a jako z veliké dálky. A nemohl jsem se nijak donutit, abych se přesvědčil, co to je. Naopak jsem ponenáhlu poznal, že stojím na nesmírné travnaté louce, takořka prérii. Nikde nebylo človíčka, ale co hůře, z oblak se linul nepřetržitý déšť. Šel jsem jím nazdařbůh, až se zablesklo a já rozpoznal nedaleko se pasoucí stádo. Obrátil jsem se tedy tím směrem, neboť kde je dobytek, musí být také lidé. Ale neviděl jsem nikoho, a když jsem docházel až k stádu, zablesklo se strašlivě, a co čert nechtěl, jedna kráva se splášila a rovnou se skloněnými rohy na mne. Polekal jsem se náramně a honem se dal na útěk. Ona za mnou.

Pánové, bylo to strašné. Ta prémie byla dočista bez konce a já po ní uháněl za blesku a deště a kráva za mnou. A uháním a uháním a její dusot se přibližuje. Už slyším za sebou děsné funění. Už cítím její dech. Zoufale vyrazím vpřed a vykřiknu:

„Andulko, ta kráva! Ta kráva!“

„Felixi, to se to houpá... mně je špatně!“

Bylo to tak překvapující, že jsem se probudil. Ale ne docela, z celé té motanice snů, nýbrž – a to činí, pánové, můj příběh tak zvláštním –, já jsem se probudil jen z těch posledních dvou snů a ušel jsem Lucii, jak rozsvítila modrou ampuli. Ale to probuzení nebylo úplné, naopak se mně ty dva poslední sny popletly s tím prvním. Slyšel jsem, kterak Lucie řekla:

„Bobečku, ty jsi nějak neklidný...“

Načež jsem zašeptal:

„Lásko moje, hodláš snad zvracet?“

Ale hned se mi zavřely zas oči, já zahlédl kolébající se kabinu, oči se mi zavřely podruhé a kráva strašlivě funěla za mými zády. Vykřikl jsem zoufale:

„Lucie, zbav mne té krávy!“

Ale už jsem dostal děsnou ránu do zad a moje manželka Amálie seděla rozezlena na posteli a křičela:

„Cože jsem? A jaká Lucie?“

Ale mně klesla hlava rovnou až zase do druhého snu. Plačící Andulka se ke mně přimkla a vzlykala:

„Miláčku, my toneme a ty máš nějakou Lucii?“ Objal jsem ji pevně a prohlásil:

„Nevěř nic, je to šílenství, já chci zemřít tady u tebe.“ Načež jsem zahlédl modrou ampuli a slyšel hlas Lucie:

„To bych se pěkně poděkovala! Ještě mít na krku policii!“

Pánové, bylo to ohavné. Nic jinak, ta černá káva bojovala ve mně s těmi koňáčky a oba jedy mne prohazovaly čtverým dějstvím tak rychle, že jsem si to ve své rozespalosti nemohl nijak uvědomit. V zoufalství jsem stále volal ze spaní, ze snu do snu a ze snu také do skutečna. Zařval-li jsem na krávu, odpověděla mi uplakaná Andulka Ptáčková. Chtěl jsem ji ukonejšit něžností,

ale šeptal jsem toto vyznání lásky své rozezlené manželce a místo Amálie jsem jí říkal Lucie. A když jsem okřikl manželku, Lucie mne vyhazovala ze svého bytu. Bylo to hrozné. Topil jsem se na svém manželském loži a kráva mne honila po postýlce Luciině. A bouře rostla, až se konečně kabina zapotácela a proud studené vody mne zavalil. Nade mnou stála manželka Amálie a kladla mi na čelo studený obkladek. Místo modré ampule poznal jsem zase náš domácí lustr. Není zrovna pro ložnici nejvhodnější a manželka už dávno si přeje ampuli. Ale do ložnice se hosté nevodí, a tak s tím člověk nespěchá. Ale to je vedlejší. Hlavní věc je to, co jsem vám chtěl říci, že sen je namouduši cosi jaksi nepřirozeného.

Veliký dobrodinec

Vyprávím příběh o velikém poctivci a dobroději z časů rakouské monarchie.

Když se tehdy ten sanktusáček usedavě rozbimbal a ženské vyběhly, kdože je v Pánu, vracely se domů nevzrušeně: to pan Hejhal umřel, ten starý mládenec na radnici. Přes šedesát mu bylo, o ženskou nikdy nezavadil, tož mu to ženské oplatily společnou lhostejností k jeho promarněnému životu. Ale jinak chlapi, těmi to šklublo a večer se po hospodských kvelbech usedalo k stolům jen s tím těžkým slovem: „Tak teda Hejhal...“ A nějaká myšlenka se motala kouřem a trudně zápasila o výraz. Dlouho trvalo mlčení, než se jeden vzmohl, rozkýval hlavu a pomalu vypověděl: „Velikej dobrodinec!“ A po tomto osvobození to šlo jako litanie kolem stolu:

„Namouduši, dobrodinec.“

„A velikej.“

„Dobroděj celého kraje.“

„To je to slovo: dobroděj.“

„A celého kraje. Není obce, aby... tento...“

„Tak, tak. Co bychom si povídali!“

A když tak v nevalném bohatství slov vyzněla jedna sloka, intonoval předzpěvák druhou: „Ale poctivej!“ A už chór vpadl osměleně, to že byl charakter, zlato a křišťál, jeho slovo bylo víc než císařské. A už se hovor hnul a pivo přitékalo k tryzně; cizímu by na podiv bylo jen to, že

nikdo ani slovem neřek, čím byl nebožtík takový dobrodinec a jak to, že se posmrtný chvalozpěv začal tím divným *ale*: „Veliký dobrodinec – *alepactivej*.“

Pak byl funus a sláva větší, než kdy ženské v městě tušily. Nejenže věnce musili navěsit na oflórovaný žebříňák, oč jich bylo víc, než funebráci stačili pobrat; nejenže nad rakví mluvil sám primátor, oslavuje nehynoucí zásluhy městského tajemníka, který se zářně skvěl co vzorný úředník, obětavý spoluobčan a uvědomělý národovec; nejenže přišel i starosta okresu, aby poděkoval nezapomenutelnému rodáku; nejenže se dostavil i slovutný pan zemský poslanec, aby mu zahlaholil „věčnaja paměť“, nad to vše se k pohřbu sešlo tolik mužů a starců z celého kraje, jako by kladli do země nejslavnějšího velikána. A všude v popředí truchlících stáli denní hosté z hotelu Na Panském, staří bytelní měšťané, hrdě se vyznamenávající tím, že po třicet let den za dnem sedávali s drahým mrtvým při slze plzeňského.

Den za dnem, kromě letní dovolené, kdy tento tichý pracovník opouštěl své město, aby poznal zase kousek světa. Po celou zimu si pak pochvalovali měšťané, jak pěkně umí pan tajemník vykládat o cizích krajích, jak se s těmi zkušenostmi nevtírá a nechlubí, přijde s tím jen tak, když je o tom řeč, a kde on, pane, všude byl, v Amstrdámě, v Parýzu, v Netálii, kdo to kdy tehdy viděl, kdopak se z našinců tenkrát na takové dobrodružství odvážil, on i do Turecka a do Španěl, ba i přes moře se plavil, až někam do Afriky!

Jen to jedno nikdo z nich nevěděl: že tenhle skromný občánek, tento svědomitý úředník krajinského města dovede tam v cizině odhodit všechno tichošlápství a dopřává si věci, nad kterými by jeho krajanům zůstal rozum stát: kaviár a langusty a šampaňské a likéry, a pokaždé u toho nějaká taková... no, koketa. Pan Hejhal, kterému Francouzi nemohli přijít na jméno, jak nevyslovitelně jim znělo, pan Hejhal jako by se přerodil, jako když motýl z kukly vyleze, šup sem, šup tam, na Riviére a v Paříži po nočních lokálech, a bastantí jako kobytkář nebo strejček z Ameriky, bankocetli primášovi, bankocetli vrchnímu, dámy, prosím do fiakru. A někdy to bylo utrácení už nepřičetné, jakoby zuřivý zápas s penězi, jak se jich zbavit, jak je promrhat a rozházet, už aby byly pryč, neřádi, aby drahocenný motýl mohl vlézt zase zpět v šedivou kuklu městského tajemníka a vrátit se skromně a nenápadně domů.

Ne, nikdo to o něm netušil, a komu by to bylo také napadlo, když ho tak léta letoucí znali, klidného, spořádaného, počestného! Zkuste říci na Panském, že jste viděli Václava Hejhala tančit v Bal Bullier nebo pod Montmartrem kankán, a odsednou si od vás jako od blázna. Václav Hejhal a hýření! Takový charakter! Takový pactivec! Dobrodinec okresu! Do kapsy mu všichni

vidí, haléř nechybí, kdekoli jsou mu svěřeny peníze, našinec každým coulem, a on že by, jak se to jmenuje, kankán?

Tak, tak. Jenže nejkrásnější na tom je, že to všechno bylo pravda. A že by se ta povídka měla vlastně jmenovat „S poctivostí nejdál dojdeš“.

Jak to vlastně vzniklo, v čem to vzalo původ, to tajemství leží dnes v rakvi Václava Hejhala. Snad to byla zprvu náhoda, které se pan tajemník v náhlém osvětlení ujal, aby z ní vypěstoval systém. Pokud však paměť současníků sahá, bylo to všechno jako hotovo a dáno. Jednou za rok se špitalo jméno Václava Hejhala mezi muži na okrese jako sdělení zvlášť důvěrné a cenné. To na jaře, kdy se po všech vsích tátové dorostlých synů táhli vpozdvečer za starostou: „Heleď, starosto, náš Toník jde letos k odvodu – nemohl bys to nějak zaonačit?“ A starostové odpovídali: „I propána, copak zmůžu já u těch pánů... ale kdybych ti, Rudolfe, mohl poradit... ale ne abys mě prozradil, to je pod hromemzabitím. Koukej, zajdi si ve městě k tomu Hejhalovi. Nějakých dvě stě tři sta zlatých to bude stát, to on je dražší než nějakí židi, ale on tě neošidí. Všichni mi říkají, jaký je v těch věcech poctivec. Ale musíš vědět, jak s ním mluvit!“

A do týdne byl pantáta u městského tajemníka.

„... a tak mám tu starost se synem. Prvorozenej, dědic, že ano, a teď má jít pod míru. A vy račte být u té komise, s panem regimencarctem jedna ruka, slovíčko stačí...“

„Soused, sousede,“ zvedal oči k nebesům městský tajemník, „copak vás to napadá, že bych já mohl vykonávat nějaký vliv, – já přece do toho nesmím promluvit. Kdyby se jen vyneslo, že jste byl tady, už bych měl, člověče nešťastná, polízení, a vy taky!“

„Já vím, pane tajemníku, rozumím, nic se neračte strachovat, já nic neříkám, já nic nechci, jen tuhle si račte poznamenat Němeček Anton z Horní Březinky, číslo popisné 21, že ano, tím jsme ještě nic nespáchali, že ano, a tuhle je dvě stě zlatých...“

„Pane Němečku, pamatujte si, že vám výslovně říkám, že žádné nezákonnosti nedělám. Já nejsem proti tomu, kdybych vám mohl nějak prospět, jak my říkáme, legální cestou, proč ne, jsme přece našinci, že ano, ale kdyby to nešlo, mně vinu nedávejte – já nic neslibuji a žádný závazek nepřijímám. Zákon je zákon, to si musíme říci.“

To byla první poctivost Václava Hejhala, tajemníka, poctivost v úřadě. Pověděl každému otevřeně a neomylně, že na odvody žádný vliv nemá a že nic proti zákonu neudělá.

Druhá poctivost Václava Hejhala byla v tom, že to taky dodržel. To byla poctivost tak říkajíc v přenesené působnosti: císař pán netrpěl, aby se mu do odvodů mluvilo, a Václav Hejhal taky do nich nepromluvil. Ať se řeklo tauglich, nebo untauglich, městský tajemník Hejhal seděl u toho s vážnou tváří a nepohnul brvou. Jeho císařskokrálovské svědomí bylo jako lilium.

A třetí povinnost Václava Hejhala byla ryze občanská. Uznali Němečka Antona z Horní Březinky schopným, vzali ho na vojnu a do mundúru, máma plakala, táta spínal ruce a pil na vztek, ale v tu chvíli si ho pozval pan tajemník: „Pane Němečku, vidíte, říkal jsem vám, že nic nemohu zaručit. Nepovedlo se to. No, jaká pomoc. Ale když se to nepovedlo, – tady máte ty dva stováky nazpět!“

A v tom byla jeho sláva nejslavnější. Co byl okres okresem, podmazávali sedláci pány, ale ještě se jim nestalo, aby někdy dostali peníze zpět. To byl Václav Hejhal první a jediný, a proto tu rostl za obecného mlčení jako zářný vzor nezištného, počestného vlastence, dobrodinec celého kraje – *ale* poctivý.

A nebylo to nic, než že nechal sedláky na okrese hrát s císařskou armádou hlava-vorel a sázky odvádět jemu. Vyšel-li vorel, vrátil sázku. Padla-li hlava, nechal stováky v šuplíku a přijal ještě poděkování. Z dvou set branců jistě polovina měla takhle u něho vsazeno. Tenkrát v míru se odvádělo málo, třicet čtyřicet mladíků ze sta. Šedesát sedmdesát jich bylo zproštěno. Jen si to spočítejte: po dvou stech zlatých rakouského čísla. To byl pak v létě výkon, utratit dvanáct tisíc zlatých za čtyři neděle, aby se doma nikdo nedivil, odkud má pan tajemník takové peníze! Chudák Hejhal musel hýřit, až se potil. Kolikrát se po flámu v dálné cizině probouzel s trpkou výčitkou, že neutratil dost a že ho mohou doma považovat za lumpa! Kolikrát už se mu všechny ty neřesti přičily, ale on se vnutil ještě do nové zhýralosti, jen aby si uchoval své dobré, poctivé jméno neposkvřeno!

Třicet let vydržel tento zápas o poctivost na všechny strany. Právem pronesl pan zemský poslanec nad jeho rovem: „Věčná paměť!“

Nebylo většího hrdiny a trpitele než tento veliký dobrodinec kraje.

Historky takřka rodinné

Náš František

Kdo nás zná, nikdy nechápe, že by mezi mnou a naším Františkem mohlo existovati vážné napětí. Každý, kdo k nám přijde a seznámí se s Františkem, rozplývá se nadšením, jaké je to roztomilé stvořeníčko.

„Podívejte se na jeho něžnou hlavičku! A ta chytrá očička! A jak se má k světu! Pámbů požehnej – takový František v rodině, to je přece radost.“

Nu, já nemohu říci, že by takový František byl v rodině zrovna radost. Už ty jeho zvrácené chutě: nedávno jsem objevil, že náš František papá písek. Všechno domlouvání a hubování bylo marné; jak se dostane k písku – třebaš z podlahy –, už si lebedí.

Ale jsou i jiné věci u něho, o kterých náhodný návštěvník nemá potuchy. František je především lenoch. A to je vlastnost, které tak příčinlivý člověk, jako jsem já, nesnese. Máme tu v pokoji pěkný tmavý kout, kde stojí pohovka, a když jsme po dobrém obědě, prohlásím paní Bassové, že se ve světě dějí strašlivé věci a že musím o nich přemýšlet a že mne nikdo nesmí v přemýšlení rušit. Paní Bassová ví, že taková vážná a odpovědná práce žádá klidu, proto se někde usadí s knížkou a čte, zatímco se já, který se nikdy neoddávám takové maskované zahálce, natáhnou na pohovku a přemýšlím, usilovně přemýšlím, dokud mě z přemýšlení neprobudí. Tak to bylo až do té doby, kdy jsme dostali Františka. Jeho příchodem se všechno změnilo, protože nám zkušení lidé řekli, že vždycky po obědě bude zpívat. Zpíval krásně, dvojhlasně a někdy i trojhlasně. Prosím vás, na nožičce má kroužek, že jako dostal na výstavě první cenu, a v šupletí mám vysvědčení, že je to čistokrevný harcký dutopěvec kmene Seifertova. Není tedy dvojhlasý zpěv u něho žádný zázrak; naopak slibovali nám, že bude zpívat až čtyřhlasně, ale ačkoliv jsem se velmi těšil, až se z klece ozve pěkně harmonizovaný kvartet, František to dál nežli na terceto nedotáh. To bylo v prvních dnech, ale když se okoukal, přestal zpívat vůbec.

Byl z toho veliký zármutek v rodině. Konali jsme dlouhé porady, v nichž paní Bassová houževnatě zastávala názor, že se František ve mně zhlíd a teď nechce nic dělat, jenom přemýšlet. Byl jsem tímto výkladem velmi pobouřen, ale jako rozvážný muž jsem se vyhnul při, která by byla pro mne tak jako tak ztracena, a poučil jsem paní Bassovou, že jsou kanáři, kteří zpívají, jen když slyší hluk. Byla to jediná pomoc, jak odvrátiti ženskou podezřívavost od vlastní osoby. Nemohu však říci, že bych si tím byl zjednal v domácnosti klid. Sotva jsme totiž

byli po obědě, dostala Pepička rozkaz přinést do pokoje šicí stroj. Mně vrazila paní Bassová do ruky kytaru, sama si vzala foukací ladičku a cinkavý zvoněk, na který jsme cinkávali v nemoci, když jsme chtěli zahnat ošetřovatelku. Aspoň kdykoli jsme cinkli, nikdy nepřišla. Teď jsme se tedy s tím vším seskupili kolem almary, na níž v kleci na vrchním bidélku seděl náš František. Nakonec byl ještě přivolán pan Kulík, který se usadil na dolním konci pohovky. Paní Bassová dala pokyn a teď jsme spustili. Pepička hřměla se šicím strojem, paní Bassová ječela a bručela ladičkou a cinkala zvonkem, já třískal do kytary a kopal do židle, Pepička zpívala, proč prý pláčou černé oči, já zpíval Salome a pan Kulík na pohovce vyl, až mu uši padaly na bedra a z očí tekly slzy.

Byl to překrásný koncert a František, když jsme spustili, lekl se tak, že spadl z bidélka na zem. Ale nic si neudělal, naopak, než jsme dozpívali první píseň, zase se vzpamatoval a vlezl si do koupelky, odkud na nás stříkal vodu. Opakovali jsme svůj koncert několikrát, a poněvadž u nás v domě bydlí samí inteligenti, pochopili hned, že jde tu o pěkný džezband, a snažili se doplnit chybějící nám nástroje. Smetáky, holemi, paraplaty mlátili do našich zdí, zprava i zleva, zdola i shora, někteří přišli až z přízemku a kopli nám aspoň do dveří, zkrátka kvůli Františkovi jsme pořádali hudební produkci celého činžáku.

Koncert byl krásný, ale měl jednu vadu: nikdy jsme nezjistili, jestli František zpívá s námi. Leckdy se tak tvářil, ale kdyby místo čtyřhlasého zpěvu spustil celý šestnáctičlenný smíšený sbor, nebylo by z něho slyšet ani pípnutí, jak jsme jen my dva s panem Kulíkem řvali. A když jsme přestali, byl i František zticha a jen si urovnával peřička, která se mu při naší produkci poněkud zježila.

Tak jsme uznali marnost svých koncertů, upustili jsme od nich a v rodině zavládl hluboký smutek. František nezpíval. A tenkrát jsem se jednou dopustil něčeho, co od základu změnilo můj pravidelný život a co se může státi osudným a nikdy nečekaným určením mého zbývajícího života.

František totiž sice nezpíval, ale občas si pípl. A tu jsem se jednou zapomněl a pípl jsem taky. Paní Bassová zvedla hlavu a podívala se na mne. Já jsem v úplné nerozvážnosti pípl podruhé. František vyletěl na nejvyšší bidýlko, natáhl krk a pátral po celém pokoji, kde je ten kanár. Když ho nespátl, pípl.

Já pípl taky.

On pípl.

Já pípl.

On spustil trylek.

Já spustil trylek.

A vtom se už ozvala paní Bassová:

„Bassinko, ty umíš hvízdát jako kanár!“

Lekl jsem se strašlivě, neboť jsem okamžitě věděl, co mě očekává. Ale už bylo pozdě.

„Bassinko, zahvízdej jako František. On bude zpívat s tebou.“

Nešlo se vymluvit. Musil jsem pípat, trylkovat i tlouci a František skutečně došel přesvědčení, že jsem nějaký větší kanár, a pípal, trylkoval i tloukl se mnou. A to byl začátek mého zlého osudu. Vyprávěl jsem vám ze začátku, jaký jsem příčinlivý člověk, a jak rád po obědě trochu přemýšlím. S tím už je nyní konec.

Jakmile se natáhnou na pohovku, ozve se něžně energický hlásek:

„Bassinko, udělej kanára!“

A i kdyby se mi chtělo sebevíce přemýšlet, musím sešpulit ústa a pípat. František už na to čeká a hned se začne s tím tlustým kanárem na kanapi předhánět. Mohu říci, že dělám pokroky. Už se mi daří občas vzít dva tóny najednou. Je to sice ještě disharmonické, ale to se časem poddá. Paní Bassová soudí, že bude ze mne brzo čistokrevný dutopěvec.

A tu je kámen úrazu. Paní Bassová je trochu nervózní. Navykla si, aby jí František po obědě zazpíval. Nemůže už bez toho být. Co se stane, až po Novém roce začne František pelichat? Obávám se nejhoršího. Docela jistě vyhodí Františka a do klece na almaru zavře mne. Ví přece předem, že jí nic nedovedu odepřít.

Bude to trochu fatální existence, až mě natrou nažluto a kolem břicha bíle. A semenec mi přece jen tak nepojede jako filet du boeuf rôti aux champignons v Chapeau Rouge. A věru že bych raději seděl na bidélku v Sektpavilóně než na almaře.

Ale když to paní Bassová poručí...

Jen vy, děvčata, která k nám občas přijdete, pomněte pak toho, že ten roztomilý kanárek, který na vás laškovně upírá svá černá očka a přitom se drbe nožičkou na hlavičce, je vlastně váš vroucně, ale nešťastně vás milující Básek, Basíček, Basánek, Bassinka nebo Edýnek...

Jsem veden v patrnosti

Od několika dnů je mi blaze u srdce. Jsem veden v patrnosti! Chápete, co to je? Jaký krásný pocit se zmocní člověka, ví-li, že není již neznámou jednotkou bloudící po světě, ubohou jednušičkou, na jejímž osudu nesejde a která může zajít, aniž kdo hne prstem. Jsem veden v patrnosti, to jest, kdosi neznámý bdí nad mým konáním, ostříhá mých kroků, nevím sice jak, nevím sice proč, ale na tom přece nijak nezáleží – jen když jsem veden v patrnosti! A to nikoliv nějakou anonymní, nezvěstnou, nezbadatelnou Božskou Prozřetelností, nýbrž úřadem velmi zvěstným, velmi reelním, velmi pozemským, ba zemským, totiž Zemskou správou politickou, oddělení 31, v Praze.

Ví bůh, že jsem se o tuto podivuhodnou výsadu neucházel, že jsem si jí žádnou protekcí nevydobýval, ba že jsem se v neprozíravosti první chvíle zpěchoval rozmnožovati starosti oné vznešené instituce ještě zájmem o mé, poněkud nespořádané, osudy. Úřady samy mi vnutily svou vrchnoporučenskou péči, a mně tedy nezbývá než poslechnouti. Ale více než všechno mé ujišťování osvětlí věc pragmatické vyličení, jak se stalo, že jsem se octl v patrnosti zemské správy politické.

Začalo se to malým lístkem, který se objevil jednoho dne na mém redakčním stole a kterým mě policejní komisařství v Praze II zvalo, abych v pondělí o 13. hodině navštívil jeho útulné místnosti v Salmovské ulici. „V záležitosti šetření“ stálo tam na konci a to mě velmi potěšilo. I policie chce šetřit, řekl jsem si, a zřejmě potřebuje rady muže rozvážného a světa znalého. Půjdeš tam a poradíš. Možná, že i jiné úřady chtějí „cestou rekvizice“ vyslechnouti tvé mínění. Tak či onak, je to vždy potěšující zjev, když si úřad ve svých těžkostech dovede najít spolehlivého rádce. Později jsem se poněkud zneklidnil, když mě napadlo, zda policii neběží snad o šetření mé vlastní. To by byla arci kapitola poněkud choulostivá; a dost možná, že se našel leckdo, jenž si musel stěžovati na mou nešetřnost. Ale šel jsem tam přesto, že se mi i hodina pozvání zdála poněkud divnou. O 13. hodině se přece obědvá, kdežto návštěvy se podle Gutha vykonávají dopoledne a přijímají odpoledne. Ve své domněnce jsem se nemýlil – úředník byl skutečně na obědě a já musel přijít až druhý den. A když jsem se postavil do řady paniček, obeslaných pro špatné hlášení podnájemníků a jiné špatnosti, které mohou nastati mezi nájemnicí a podnájemníkem, dočkal jsem se konečně chvíle, kdy jsem mohl podati úředníku lístek, zdvořile se usmáti a přátelsky – aby se hned vidělo, že nejsem nějaká delikventní kvartýrská – prohoditi:

„Já sem jdu pro ty úspory!“

Úředník si mě změřil a povídá:

„Jaké úspory? Copak jsme nějaká špárkasa?“

„No, prosím. Jdu sem ohledně toho spoření. Je to přece na obsílce.“

Podíval se na ni a vykřikl: „Tady stojí šetření!“

„Nu právě! V tom se dá mnoho dělat!“

„Ale to je naše, policajtské šetření!“

„I v tom prosím. Začněme třeba u koní. Máte koně moc tlusté. Kdyby se...“

Nenechal mne domluvit, nýbrž požádal mě, abych si napřed sedl a pak abych mu řekl, jak se jmenuji. Mezitím vytáhl tlustý spis hustě všelijakými poznámkami popsany. Pak se zahloubal do čtení a na dlouhou chvíli na mě zapomněl. Neodvážil jsem se ho rušit, až konečně zvedl hlavu, namočil pero a dal mi hádanku: Kdy jsem se narodil. Pak kde. Kam přísluším. Jsem-li ženat. Jakého vyznání. Kde bydlím. Čím jsem. Všecko jsem to uhodl, až na to poslední. Neboť když jsem řekl, že jsem redaktor, zavrtěl hlavou, vytáhl z fasciklu arch papíru a řekl:

„Chyba. Tady nás žádá zemská správa politická, abyste vyplnil tento arch.“

Podíval jsem se na něj. Nahoře bylo vytištěno:

Země Čechy

Z. spr. pol. oddělení 31

HUDEBNÍ UMĚLCI – VEDENÍ V PATRNOSTI

A pod tím všelijaké rubriky. Teď jsem zase já zavrtěl hlavou:

„Chyba. Nejsem žádný hudební umělec.“

Podíval se na mě nedůvěřivě.

„Nefoukáte na trumpetu nebo nějaký jiný nástroj?“ Mráz mi přeběhl záda, když jsem si uvědomil, že asi vypadám, jako bych foukal na trumpetu. A zkroušeně jsem odpověděl:

„Ne prosím, nefoukám ani na trumpetu, ani na buben, ba ani na basu ne.“

Díval se zase do archů.

„Nu, snad přece na něco hraje?“

„Prosím na nic.“

„Vy teda vůbec nehrajete?“

„Vůbec ne.“

Zase se díval do archů, pak se podíval na mé brejle a vykřikl:

„Už to mám! Vy jste hudební skladatel!“

„Voda,“ povídám, „samá voda. Dejte se poddat: redaktor.“

„A nikdy jste nic neskládal?“

„Nikdy ne.“

„Tak co to po nás chtějí?“

To jsme arci nevěděli, ani on, ani já. Tož jsme se dohodli, že ten soupisný arch slavné zemské správě politické vrátí a napíše jí, že „cestou rekvizice vyslechnutý Eduard Bass není žádný hudební umělec a nepřeje si být veden v patrnosti“.

S tím jsme se rozešli, ale péči zemské politické správy jsem se tím nevymkl. Neuplynulo ani čtrnáct dní, snídal jsem zrovna, když vrazila služka do pokoje všecka bledá a vykřikla:

„Ježíšmarjá, milostpane, je tu pro nich policajt!“

Vyjdu ven a tu mi strážník se zdvořilým pozdravem podává známý lístek. Pozvání na komisařství v Dejvicích. „V pondělí, mezi 9.–1. hod.“

„I ne, holoubkové strážní,“ řekl jsem si v duchu, „na to vám nenalétnu. Já už vím, že vždycky v pondělí obědváte!“

A vypravil jsem se tam v úterý. Na obsílce stálo tentokrát: „v civilní věci“. Nu, řekl jsem si, to je konečně jasné označení! Co všechno by mi strašilo v hlavě, kdyby tam zase stálo „v záležitosti šetření“. Takto však napíše „v civilní věci“ a člověk hned ví, co po něm chtějí. Přišel jsem tam a hlásím se: v civilní věci prosím. Komisař prohlédl lístek, sáhl do zásuvky a vytáhl zase tlustý fascikl křížem krážem poznámkami opatřený. Ale jak mi dal hádati, jak se jmenuji, zarazil jsem mu ruku s pérem a řekl jsem:

„Jestli zase chcete tvrdit, že jsem hudební umělec, to si napřed pročtete akta. Někde tam stojí, že nejsem a že si nepřeji být veden v patrnosti.“

„To já vím,“ odpověděl komisař, „to jste vypověděl už v Salmovské ulici. Ale když nám to shora zase posílají, musíme to vyplnit znovu.“

„Ale já na nic nefoukám,“ vykřikl jsem už zoufale. „To taky netvrdím,“ prohlásil, „tady stojí, že jste hudební skladatel.“

„Namouduši, pane komisaři, věřte mi to, prosím vás – nejsem! Já bych se přece přiznal! Vezměte mě třeba do křížového výslechu, jen ne do vyšetřující vazby!“

Mluvil jsem do něho asi dvěpůl hodiny; nakonec zakýval hlavou, vzdechl a povídá:

„Já vám to sem tedy zase napíši, ale prosím vás, vezměte si ten arch s sebou a nějak jej vyplňte. Jinak se toho nezbavíte. Komisariátů je ve Velké Praze moc, a než vás na všechny předvolají, třeba byste se přece někde přiznal.“

Poděkoval jsem mu srdečně a díval jsem se na něho, jak krásnými úředními instrumentály píše, že nejsem „ani hudebním umělcem, ani skladatelem, nýbrž spisovatelem a redaktorem“.

Pak jsme se přátelsky rozloučili, ale já nevěděl, že každý ten sedmý pád předchází můj vlastní pád. Neboť kapsou zimmíku a vším šatstvem pátil mě soupisný arch, který jsem si musel odnést. Na jeho dolním okraji jsem totiž objevil řadu cifer a písmen:

31–836 ai 192...31–369535

Nebylo uniknutí. Těmito pekelnými značkami jsem zřejmě označen a už *veden v patrnosti*. Jsou ztotožněny s mou osobou, jako by mi byly vpáleny do ramene. Nezbavím se jich. Zmocnily se mne, zdvojily můj život. Jeden vedu jako hříšný člověk, druhý jako číslo. Zatímco se snažím ubránit se hořkým a podlehnouti sladkým nástrahám světa, jsem vecpán v registratuře 31. oddělení. Smím se vůbec svou soukromou existencí postavit proti existenci úřední? Není tato mnohem důležitější oné? Není vlastně má pravá bytost v registratuře, zatímco můj Manhattan-cocktail v Pasáž-baru srká jen její vnější, mechanický, schematický, tělesný náznak? Jakže, toto tílko, o jehož blaho jsem vždy tolik pečoval, které jsem hýčkal a tak říkajíc na ruku nosil, – toto tílko tedy je jen ubohý náznak úředního aktu, s nímž se dokonce ocitá v rozporu, takže ani nemá práva na své trvání?

Té noci jsem nezavřel oči v zoufalých rozporech, které mi vyvstaly na mysli. A když ráno svítalo, viděl jsem před sebou jedinou možnost a zároveň svrchovanou povinnost: uvést své bytí v soulad s číslem 31–369535 zemské správy politické. A vstav, vzal jsem pero a soupisný

arch a po poctivém zpytování svědomí vypsal jsem svoje nacionále a konečně i onen nejspornější článek 4:

Nástroj..... Gramofon

Odborné působení..... Doma

Zkoušky..... Snášejí sousedé

Když jsem arch vložil do obálky a odeslal 31. oddělení, spadl mi kámen ze srdce. A v tu chvíli jsem poznal, jak pošetile, neprozíravě a hloupě se brání člověk osudu, jenž jej čeká a který teprve svým splněním přináší pravé štěstí. Vykonal jsem svou povinnost, sjednotil jsem svůj civilní život s úředním a hle, blaho neskonalé mě zavaluje. Co se mně může stát? I kdyby mě opustila laskavá manželka, i kdyby zemřely mé milované děti, kdyby mi zahynul kanár a posel můj pes, nebudu opuštěn, nebudu sám – jsem veden v patrnosti!

Výtečný berní objekt

Platím daně. Samo o sobě to není nic ani vznešeného, ani směšného, ale tak, jak já je platím a co všechno platím, je to už vznešené i směšné zároveň. Je to víc: je to osud. Jsem zdaněn – a tím jako by byla vyplněna všechna podstata a smysl mého bytí na této zemi. Na milióny občanů doléhá berní šroub a oni se krouží a vzpouzejí a mluví nepěkně o státním hospodářství a rozsévají řeči o ošklivých aférách. Nic takového není u mne; ctím státní správu, hluboce se ukláním před fiskem a všechno moje dychtění je upjato jen k tomu, abych splnil, čeho po mně žádají. Ne že bych neměl chvíle revolty, ale příliš brzo jsem se přesvědčil, že u mne je jakýkoli pokus o odpor marný. Vzdal jsem se odboje a přijímám svůj osud s odevzdaností člověka, který ví, že osy zemské nevyšine a rotace glóbu nezastaví. Jsou lidé, kteří se narodili jako paroháči; jsou jiní, kteří v kolébce měli maršálskou hůl; já, prosím, přišel zřejmě na tento svět jako *výtečný berní objekt*. Snad je to tragika, snad je to groteska; rozhodně je to však poslání. Já sám to přirozeně poznal nejpozději, ale úřady, daňové úřady, vycítily ihned s důvtipností zcela neuvěřitelnou a s prozíravostí až zarážející, že ve mně našly, po čem nejvíce ve světě touží, totiž výtečný berní objekt, a že mne proto musí zpracovávat, obrábět, obdělávat, fruktifikovat a exploatovat všemi svými daňovými a přírážkovými exhaustory, dokud poslední bídný zůstatek, jenž po mně zbude, nevyfouknou daní dědickou. Někdy je mi to až nepochopitelné, co všechno si dovedly na mne vymyslet. Je vůbec v republice nějaká daň, které

bych neplatil? A je vůbec ve světě nějaká berně, která by se hodila také na mne a které by proto už naše republika nezavedla? Nevím o ničem; takový výtečný berní objekt jako já je zkoumán s větší zvědavostí nežli hafnium a jeho možnosti jsou vyšetřovány s bdělejší pozorností, než s jakou se připravuje let k severní točně.

Ukažte mi prosím obyčejného, prostého gážistu, který kromě daně z příjmu platí i daň z obratu! Neseženete mi ho před oči, leda byste mne dovedli k zrcadlu. Proč ji platím? Protože jsem výtečný berní objekt. Stalo se za války, že jsem se podepsal jednomu nakladateli jako vydavatel a odpovědný redaktor časopisu, jenž jeho nákladem vycházel a jež jsem redigoval. Byl to fenomenální list; pustili jsme do něho tolik ducha, že chcipl jak dešťovka v stoprocentním lihu. I vojenský soud mne pro něj vyhledával, ale nepořídil. Zato dávno po tom, kdy jsme mu odzvonili, vyhledal si mne berní úřad a pořídil. Nadiktoval mi daň z obratu. Z obratu mrtvoly! Mně, který jsem neparticipoval ani na nadějích při zakládání, ani na dlužích při tom pohřbu třetí třídy! Zašel jsem si na úřad a všechno jsem vysvětlil. Vyslechli mne a zapsali si to. A když jsem odešel, předepsali mi k dani z obratu ještě daň živnostenskou. Odvolal jsem se písemně. K dani živnostenské mi nahoukli daň výdělkovou. Hnal jsem rekurs až k sedmi kurfiřtům. Zabavili mi svršky, spodky, krále, esa, a obec mi k té zábavě předepsala přírážku. Výtečný berní objekt byl objeven...

Od těch dob platím daně, jak mi poručí, a ani nemukám. Každý jiný se z daní vytočí, jak může; kdybych já ten nemožný zázrak dokázal, zdanili by mne za to, že nejsem zdaněn. Loni jsem poplatil, kde co bylo: z příjmu, z obratu, ze živnosti, z výdělku, z přírůstku na majetku. Jen abych už měl pokoj. Když jsem uložil poslední stvrzenku, dostal jsem poštou složní lístek. Byly na něm cifry a litery, všelijaké předtištěné poznámky na rubu přeškrtnány, ale na konci mi bylo předepsáno nových tři sta čtyřicet korun šestnáct haléřů. Dovolil jsem se pozeptat, oč jde. Půl roku bylo ticho, za půl roku jsem dostal ve své vlastní převrácené obálce přepis: „Vaše odvolání z výměru... číslo... ze dne... atd. se zamítá.“ K tomu složní lístek na těch tři sta čtyřicet korun šestnáct haléřů plus úroky, plus náhrada za první složní lístek. Zaplatil jsem, ani jsem neřek – ne, raději neřeknu, co jsem neřek.

Proč myslíte, že mi umřel kanárek a pes, potvora, žije a tyje? Protože se z kanárů daň neplatí a ze psa mi předpisují sto padesát korun. Kdybych nebyl výtečný berní objekt, byl by pes spadl z bidýlka a kanár moh dodnes chrápati u kamen.

Ptal jsem se jednou jednoho starého spisovatele, jak to dělá s daněmi.

„To je krátké řízení,“ povídal, „zajdu na úřad a řeknu jim: Pánové, já jsem spisovatel ten a ten – kolik vám mám za to zaplatit? – A oni už mě pak o nějakou maličkost požádají.“

Vida, staroušku, řekl jsem si v duchu, nejsi výtečný berní objekt. Neboť já byl už jednou fendován i pro dvě koruny padesát haléřů moučné dávky!

Pětku jsem dal tenkrát tomu zábavníkovi od cesty, neboť mermomocí chtěl zalepit něco, co má nejmíň trojnásobnou cenu. Doporučoval jsem mu naši Pepičku, ale on byl na rozpacích, kde ji má zalepit. Jak jsem přišel k placení moučné dávky? Ví bůh. Patrně si vzpomněli, že je to jediná daň, kterou jsem do té doby nebyl ani tělesně, ani duševně zatížen. Pravda, koupil jsem si kdysi za tři koruny moučné červy pro drozda, ale drozd ulít a s moučnými červy si hrála kočka tak dlouho, až se rozlezli po bytě. Nebylo to nic příjemného, když člověk vjel bosou nohou do pantofle a v něm se svíjel červ; ale je nutno takovou nehodu ještě po letech zdaňovat dvěma korunami padesáti? A blamovat člověka marným hledáním předmětu v ceně sedmi korun padesáti?

Ale je-li člověk výtečný berní objekt, i taková přísnost je možná. Chápu docela, že jeden pražský výtvarník, když se chystal soupis cenných papírů a pojistek, hned běžel domů a sepsal v bytě všechny pojistky elektrického vedení. Měl prostě talent státi se výtečným berním objektem. Pro svou osobu jsem přesvědčen, že mi v tu ránu, kdybych vsedl na velocipéd, předepíše daň z jeho převodu; a kdybych se chtěl v nejhlubším lese napít ze zurčivého pramínku, přelepili by jej pro mne páskou šumivé daně. Myslíte, že bydlím? Chraň bůh – výtečný berní objekt nemá byt, nýbrž *provozovnu* a z té platí! Chystá se zdanění přepychových bytů; přísahám vám, že se ta osnova zákona nestane, ledaže bych dostal přepychový, přímo knížecí byt.

Říká se, že platit daně je první občanská ctnost. Pánové, – já jsem hotové rajske zjevení. Archanděl, který místo meče třímá kvitance. Nestarám se o nic jiného, než jak sehnat na daně, dávky, srážky a přírážky. Dřív jsem si myslíval, že mi stačí, když si čas od času vymohu zvýšení gáže; běda – nyní musím už dokonce i dělat. Dorážejí na mne s takovou houževnatostí svých obmyslů, s takovým bohatstvím nápadů, s takovou fantazií výmyslů a z tolika nejneočekávanějších míst, že děkuji bohu, že jsem jen slabý jedinec, a nikoli akciová společnost. Být s ručením omezeným, ležel bych dávno na boku, a mé nedotčené jméno by se stalo kopacím míčem v novinářských aférách.

Řekl jsem „nedotčené jméno“? Běda, jest se mi přiznati, že od včerejška ho nemám. Výtečný berní objekt nemá práva ani na nedotčené jméno. Jsem zdaněn od hlavy až k patě, platím z bytu, ze služby, ze psa, z „živnosti“, kterou jsem jakživ neprovozoval, z dětí, kterých jsem neměl ani

za svobodna, z podniků, které dávno zkrachly, z červů, kteří se dávno zakuklili, z věcí, o nichž jsem nikdy neměl ani tušení; a teď – kdo tohle všechno dovede na mne vymyslet? – teď budu platit i ze svého jména.

Neboť právě včera jsem já, výtečný berní objekt, dostal přípis izraelské náboženské obce na Smíchově. Přiznám se, že jsem nikdy neměl valných sympatií pro obecní podniky, ale s touhle obcí jsem neměl ani já, ani moji předkové, známí až do sedmnáctého století, co dělat. Narodil jsem se v církvi římskokatolické, a jestliže jsem se s ní před nějakou dobou rozešel, nestalo se to, abych běžel do jiné. Ale to patrně není vůbec třeba, je-li člověk výtečný berní objekt; a tak jsem z velké obálky vybalil ještě větší tiskopis, na němž všelikými tučnými i půltučnými literami stojí černé na bílém:

„Izraelská náboženská obec na Smíchově. Izrael. Kultusgemeinde Smichov. Správní rok: Verwaltungsjahr 192.. Žádáme zdvořile, by následující rubriky byly za příčinou vyměření náboženského příspěvku řádně vyplněny a v osmi dnech zaslány kanceláři obce. Kdyby této žádosti nebylo vyhověno, musili bychom na základě zdejšího úředního šetření náboženský příspěvek vyměřiti. Je tedy ve Váš prospěch toto přiznání včas předložiti. Es wird höflichst ersucht...“

Prosím. Výtečný berní objekt! Už mne objevila i židovská náboženská obec. A už tu mám před sebou i toto *Přiznání – Bekenntnis*, kde musím vypsati jen svoje jméno, příjmení, bydliště, stav, povolání, působiště, členy rodiny, jejich jména a stáří, velikost bytu, roční nájem, jména podnájemníků, dřívější bydliště, příjem, poměry majetkové, rodinná břemena, závazky, jiné údaje a poznámky a Podpis – Unterschrift.

Už mi tedy sáhli i na mé ubohé spisovatelské jméno a uvalí na ně daň. Jiného důvodu přece k tomu nemají... Je někdo tak výtečný berní objekt jako já?

A vyvážnutí není. Výtečný berní objekt neunikne. To už znám. Jak jde o daň, je všechno kličkování marno. Nevyhovět jim? Píší přec výslovně, že by „museli příspěvek vyměřiti“. *Museli!!* Přiznám jim tedy do osmi dnů všechno, co chtějí. Ujišťují, že je to v můj prospěch. A pak – po náboženství se mne neptají. Já tedy přiznám, oni vyměří. A já budu platit jako mourovatý a bude pokoj.

Ale přísámbůh! K jejich víře nepřistoupím ani na smrtelné posteli! Tu svobodu si vzítí nedám! Zpovídejte si mne, vyhrožujte si mně, zatěžujte si mne, zdaňujte si mne, fendujte si mne, všechno

jsem hotov obětovat; ale jsou jisté posvátné věci, v nichž se ani nejlepší berní objekt zkrátit nedá!

Odjezd na letní byt

Každého roku se ta historie opakuje: poslední týdny před prázdninami jsou vyplněny sny a dobrými úmysly, jak nejlépe, nejkrásněji a nejužitečněji strávit několik týdnů prostého života na venkově.

Především je nutno přilnout k přírodě a zopakovat si povadlé vědomosti z rostlinopisu, broukoznalectví a motýlovědy, osvěžit odbornictví v houbách a obnovit znalost hvězd na nebi, ryb ve vodě a ptactva i drobných savců v lese. Člověk tedy vyseďává před nabitou knihovnou a shledává nezbytnou výzbroj. Tu vyloví Atlas rostlin bodrého otce přírody Jana Johna, tu vytáhne Handbuch der Schmetterlinge, tu si vyhledá příručku o našich broucích, tu zpřevrací všecko naruby, aby objevil mohutné a rozměrné dílo o houbách jedlých a jim podobných jedovatých. Na psacím stole není dost místa pro tento letní sklad, i je nutno napřed uklízet všechn ten knižní, časopisecký, výstřižkový a rukopisný nános, jež jedenáct měsíců naplavilo a navrstvilo na širokou plochu psacího stolu. Po čtyřdenním úklidu a třídění objeví se zas jeho krásná černá plocha, jež loni na podzim zmizela pod papíry všeho druhu. A nyní je možno na ni klásti definitivně to, co v myšlenkách se zjevilo jako nezbytná podmínka šťastného a plného života na venkově. Přírodopisné atlanty tedy putují na stůl. K nim dvoudílná příručka včelařská a kniha o rybách. Celý Brehm by byl trochu nepřiležitý, ale jeho třetí a čtvrtý díl o ptácích je rozhodně nutný. A tři malé knížečky o nočním nebi jsou jen nepatrným příštipečkem lidského vědění na tajemné neznámo vesmíru. Matka země se musí spokojiti jen se školní učebnicí geologie. To bychom tedy měli obor věd přírodních. Je to vše? Nikoli, ještě schází kniha o hmyzu blanokřídlém. A nyní čtyři mapy generálního štábu tvoří úvod skupiny zeměpisné. Kafkův Průvodce je dobrá pomůcka turistická, bohužel, že je nutno vzít tři díly. Umělecké památky však chceme znáti odborněji, tož tedy k tlustým fascikulům Soupisů. Běda, jsou uspořádány podle okresů a naše hnízdo leží na rozhraní trojího obvodu. Nezbyvá než naložiti na kupu knih tři objemné svazky Soupisů. A aspoň jeden díl Sedláčkových Hradů a zámků. A prokristapána – plavky! Abychom nezapomněli na plavky! Mám krásné plavky, červené, jimiž luzně oživuji mrtvou zeleň přírody. Tak Hrady a zámky a plavky a jeden jediný díl Čech. Uf, potvora, je těžký! A nyní ještě trochu prostého čtiva pro snívá odpůldne na lesním mechu, pro

tiché večery doma a pro případ deštivých dní. Nějaké hodně rozkošné, milé počtení. Čechov? Neruda? Dickens? Nikoli, sáhněme letos po autoru rafinovanějším. Anatole France! Výtečně! Šest těch cihlových svazků francouzských nebude mnoho na tu dobu. A dva svazky Steeda, na nějž nebylo v zimě pokdy. A pro změnu tři knížечky básniček. To by bylo už všechno. Je toho malá hora, ale člověk musí přece své dovolené užít. A do tří kufrů a koše se něco vejde...

A nyní přijde den balení, den hrůzy, zmatku a rozčilení. Tři kufry a koš sneseny, otevřeny, vytřeny. Hru se s náručí knih. Musejí přece na dno. „S těmi knihami počkat!“ zazní nejvyšší komando. Do koše přijdou na dno boty. Na boty houně a ložní prádlo. Koš je plný, otvírá se první kufr. Nakládám si opět náruč knih. „Počkat – sem přijde nádobí.“ Vracím se s knihami a přihlížím, jak se balí opatrně hrníčky a sklenice a porculán. Urovnává se to mezi všelijaké servítky a ubrusy a utěrky, až je kufr plný. Ženu se k druhému, ale do toho přijde na dno železné nádobí, pánve a rendlíky, melita a mlýnek na kávu, vařečky a konzervy, hrnce a puklice, sběračky a příbory. Zbývá již jen jeden jediný kufr. Loučím se v duchu s polovinou svých letních nezbytností, vracím nejmonumentálnější veledíla na jejich místa. Už vidím, že si nezopakují všech povadlých vědomostí, že nepřilnu k matce přírodě chapadly učených knih. Musím se omezit jen na pouhý výběr. Není lehké jej učinit, je nutno vybírat a volit se vši rozvážnou rozšafností. A když jsem konečně hotov a omezil jsem moudře svou potřebu na pouhých šestadvacet knih, volají mne do předsíně, abych pomohl – zamknouti kufr třetí a poslední. Neboť je napěchován tak, že dvě ženské nemohou jeho víko přirazit. Běda, nepovezu si tedy nic více, než co se mi vejde do kapes.

Ale ukázalo se, že do levé musím vzít ještě tenhle flakón a do pravé tadyhle půl tuctu kapesníků, jež se do tří kufrů nevešly, a do náprsní kapsy ještě tento klobouček do deště a do kapes svrchníku kilo rýže a do náručí psa a do ruky deštníky a hole a...

Ještě taktak jsem v poslední chvíli zachránil z celé své kupy aspoň své krásné, červené plavky, jimiž hodlám luzně oživovat mrtvou zeleň přírody.

Psí léto

Nemám tu na mysli metaforické rčení, kterým se vyjadřuje úmorné vedro červencových dní. Myslím přímo na léto, jak je prožívá městský pes, když se po třech ročních dobách, stojících ve znamení náhubku, ocitne v boží přírodě.

Mám již řadu let potěšení a čest sdílet domácnost s černým jezevčíkem, jenž se za starého feudálního režimu nazýval pyšně Gulli von der Jägersburg, ale po převratu se spokojil občanským jménem Kulík. V této věci se přizpůsobil duchu doby, ale jinak si zachoval mnoho ze svých aristokratických zálib a návyků. Je svrchovaně nedůtklivý ve věcech svého osobního pohodlí, zuřivě hájí svých dvou polštářů a vymůže si vždy, aby se mu přenesly ke kamnům nebo na okno, jakmile se mu tam zachce. Hosty uvítá přívětivě, ale dlouho se s nimi nebaví. K lidem nižšího řádu se chová rezervovaně, na děti je nevrlý. Ženám dává přirozeně přednost před muži, paní domu vyznamenává nade všechny a přímo ji zbožňuje, ale se služkou nemluví jinak než sprostě a jen za strašného vrčení a sakrování jí jednou za týden dovolí, aby mu vyluxovala hřbet. Aparát sám považuje za jednu ze svých vymožeností a pokaždé jeho kovovou trubici zamilovaně olíže. Z lidského jídla, pokud se mu neservíruje na jeho příboru v kuchyni, uznává jen cukr. Jinak mu nestojí nic za to, aby tím rušil svou dřímotu na polštáři. Výsostná práva jeho urozenosti se v naší plebejské domácnosti arci naprosto uznávají, a my jen velmi zdvořile a laskavými domluvami se snažíme jej přiměti, aby si denně ráčil očichati patník na rohu ulice. Je nutno doznati, že nám po jistém zdráhání učiní vždy po vůli, ale pak se ihned nevrle vrací do zákoutí u vytopených kamen, kde dlouho a zlobivě urovnává svůj polštář, zřejmě si bruče: „K čemu patník, mám-li tu krásný koberec?“ Nedivme se mu, je už stár, po černých knírech se mu táhnou šedivé šmouhy a zimu i jaro prokvílí revmatismem, který jeho křivé nožky pokrouť tak, že jsou téměř rovné.

A dva dny pobytu na venkově stačí, aby z tohoto unaveného, umdleného, vyhýčkaného a stonavého starce učinily tvora k nepoznání. Najednou jako by se probudil z mátožné mdloby a začal žít naostro. Všude má plno práce. Na cestách, v polích, na lukách, v lese, neustále je jeho táhlý čenich v nervózním rozčilení neviditelnými věcmi, které se tu dějí nebo před časem odehrály. Ani nemluví o zřejmých a nesmírných nebezpečích, v nichž se octne, setká-li se se starou husou, která, syčíc, jede hned po té malé černé potvůrce zobákem; nebo srazí-li se se stádem čtyř set tak podivných tvorů, jako jsou ovce, které jako fascinovány vztáhnou k němu své měkké černé tlamy a krok za krokem ho ve velikém oblouku sledují, kamkoli se ve své zděšené splašenosti uteče. Jde tu i jinak z dobrodružství do dobrodružství a nevychází ze starostí. Tu před ním písklavě zavrní krtek, zarýváje bleskurychle svůj aksamitový váleček do

země, tu se po hrázi mihne ondatra a se žblunknutím se zachraňuje v rybníce, tu narazí na dirku, která zřejmě páchne myšinou. Není přece možno, aby ji řádný jezevčík opustil. Vrhne se do ní se vsí zuřivostí svých mocných pracek, vyšetřuje její klikatost táhlým čenichem, rve zuby drn, hlína mu ucpává nos, vězí mezi zuby, zalepuje oči, je tu šípek, jež nutno krvavě překousat, v díře jsou rezaví mravenci, kteří obsypou vetřeleckou tlamu, ale nelze ustati, dokud se nevytáhne chuchvalec travin a peříček, v němž sténají slepé myšky.

Ještě více práce a zmatku je v lese. Co je tu bobků všelijakých a trusu ptačího, jež všechny nutno vyšetřit a prozkoumat a po zvlášť líbezných se vyválet! Vyválet se je nutno i po objevených zbytcích zdechlin. Kus vraního křídla, chumáč holubího peří, lebka kolčavky, všechno stopy někdejšího boje, jež nutno uctíti zbožným protáhnutím se po hřbetě. Dále je nutno ohledati všechny metry dříví, neboť v nich se ukrývají lasičky a pod nimi ušatí mladíkové, kteří se pak černému inspektoru vysmějí bílou pudřenkou svých zadečků. Z chudých ovsů na pokraji lesů vyskakují prudce splašení jankové, mlází nenadále zapraská pod během rezavého srnce, tetřevi se s velkým hlukem vznášejí do nízkých korun, všude plno náhlých zjevů a zvuků, které působí poplach a rozčilení. A neviditelné stopy bříknou svým pachem přímo do nozder, že tu přeběhla nedávno vysoká. A už není pomoci, není zadržetí, stopa volá a je nutno po ní letět, s ušima vlajícíma, je nutno kvičet a vydávat oním zvláštním vytím štvoucího psa, při němž všecky flinty po fořtovnách a hájovnách v celém kraji cvakají rozezleně kohoutky a patrony v brašnách poskakují. V zeleném moři lesů utone průběh štvance, až po dlouhé chvíli přivane vítr odkudsi zdaleka slabé vydávání, podle něhož lze sledovat, jakými klikatinami po kopcích a údolech stopa vedla. A po půlhodině se pes vrací po vlastní stopě zpět, uštván a vysílen, ale připraven hned zas letěti znova. A nové věci ho čekají. Párek mladých veveřic hraje si na stromech, oháňku mají ještě chudičkou, jen takový říd'ouneký praporeček na dlouhé žilce, ale už si s ní vesele kormidlují z borovice na borovici, a chudák pes dole marně kňučí a škrabe se na rudé kmeny. S pleskotem zvedají se z pasek holubi doupňáci, aby usedli na osamělý strom, kde se svou drobnou hlavou, útlým krkem a protáhlým tělem vypadají spíše jako nějaká ušlechtilá nádobka krétské kultury než jako ptáci našich lesů, jiní ptáci působí veliký zmatek všelijakým divným hvízdáním, mlaskáním, kukáním a vrkotáním, především však párek datlů nad Habrovým dolíkem, kteří odvádějí vetřelce od svého hnízda pomalým přeletováním z jedle na jedli a mají v hrdle dva zcela podivuhodné nástroje: dřevěnou dětskou trumpetku a píšťalku s trylkem, jako měl kdysi pán. A pak jsou tu kouzelné nory divokých králíků a docela v hluboké samotě, v Černé jámě, je veliké, největší a zcela výsostné tajemství: doupě jezevců. Osm velkých děr vede tu pod zem a půda kolem je všecka olysalá, jak ji ti břichatí samotáři udrápali

a ušlapali. O těch osmi děrách, jež objevil ve svrchovaném rozčilení, sní jezevčík ve svém neklidném spánku, kdy ze sna zoufale kňučí a vyje. Neboť až jej pán tam vpustí, setká se v hloubi země se svým nevrlym kmotrem, a jakkoliv ho nezná, ví už předem, že to bude boj na život a na smrt. Zatím nezbývá než od rána do noci prohledávat les, prodírat se houštím, brodit se přes řeku, šplhati se na skály, hrabat a kořistit, honit a štvát, až večer tento malý, zhýčkaný a zchoulostivělý jezevčík přijde domů a převalí se na tvrdou podlahu pod stolem, utahán, uondán, vysílen a zrasován; zatímco jeho pán vytahuje z kapsy hrst drobounek lišek, neboť každý chce mít nějaké to halali.

Zajíc

Pište si proti drahotě zajíců, co chcete, já mám své zkušenosti.

Můj otec si najal revír na Slánsku. Překrásný revír: romantické údolí tiché říčky, lány řepy, rozběhlá brambořiště, mezi tím zase ostrůvky hájů a po krajích revíru skutečný, hluboký, krásný les. Básník mohl by celé dny prochodit tímto božským koutkem země a stále by nacházel nové motivy a nové popudy. Bohužel, otec nebyl básník, otec byl nimrod. A tak se dočkal ve svém pitoreskním revíru trpkého zklamání: ani jedna koroptev nevolala své starostlivé „čty-ři“ do ticha letních večerů, ani jedna slípka nerozčeřila hladiny dvou našich jezírek, divoké kachny se zdaleka vyhýbaly naší krajině a jen zřídka zahlédli jsme v dálce na nebi ostrý trojúhelník táhnoucího jejich hejna. Ocúny rozkvetly na zelených paloucích, mlžné závoje ploužily se po kraji lesa – ale marně jsme čekali, kdy vyrazí z něho ušlechtilý srnec, aby se napásl na selských polích. Nebýti tisíce špačků, kteří zapadali z celého kraje na noc do topolů a vrb u hořeního jezírka, byl by náš revír úplně pustý a prázdný. Ale jedno jsme tam měli přece: zajíce. Nezapomenu nikdy na hluboké pohnutí, jež se nás zmocnilo, když jsme ho poprvé spatřili. Tehdy byli jsme již úplně přesvědčeni, že není živého tvora v celé prostoře lesy ohraničené. Šli jsme jen tak nazdařbůh, ručnice na rameni, psy kdesi za sebou. A právě ve chvíli, kdy jsme si navzájem dělali laskominy, vyprávějící si, jak chutná zajíc na smetaně, – v té chvíli právě vynořil se před námi z brambor. Zarazili jsme se, němí, užaslí. Jakže – toto zvířátko před námi, klidně zdvižené na zadních bězích, s ušima vztyčenýma, prohlížející si nás pozorně a moudře, – to že je nedostižný ideál čtrnáctidenního našeho trmácení? Báli jsme se pohnouti, abychom ho nepoplašili. A oba naši psi, Brok i Alina, stáli rovněž nehybně, mírně se třesouce. Trvalo to

snad minutu, snad dvě; poté se zajíc zvolna spustil na všechny čtyři, otočil se pomalu a hopsal klidně vzhůru po stráni, kde za mezí nám zmizel jako přelud.

Podíval jsem se na otce, otec se podíval na mne; oba jsme se podívali na psy a psi se zas koukli na nás; pak jsme se všichni čtyři zahleděli na mez, kde se ušák ztratil. Konečně otec ze sebe vyrazil:

„Tedy tu přece máme zajíce?“

Tak jsme se seznámili s jediným mackem svého revíru. A od té chvíle nastalo nám pravé peklo. Zuřivost nimroda probudila se v ušlechtilé hrudi mého otce a nakazila i mne, i Broka, i Alinu. Ať pršelo nebo pražilo, táhli jsme revírem, pronásledující svého zajíce. Nabíjeli jsme doma horečně patrony a tisíce ran rachotilo pak tichou krajinou. Macek se díval na nás ze vzdálených strání, chroupaje klidně zelný chřást. Vraceli jsme se umláceni a utmáceni. Náš zajíc vyspával v brázdě brambořiště.

Změnili jsme taktiku: číhali jsme naň v zákopech, ukryti nalámanými haluzemi. Ušák nepřišel.

Uspořádali jsme velký hon. Třicet střelců, padesát honců, dvacet psů. Psi štěkali, honci křičeli a klapali řehtačkami, střelci vzali celý revír pod bubnovou palbu. „Náš“ zajíc hopsal dlouho uprostřed střeleckého kruhu; když už mu to bylo dlouhé, šups, vyrazil zrovna mezi otcem a mnou. Táhli jsme zase s bžundou domů.

„Náš“ zajíc stával se legendárním zvířetem. V kavárně, v restauraci, vinárně – všude se nás ptali, co dělá „náš“ zajíc. Tisíce anekdot kolovalo Prahou.

Změnili jsme opět taktiku a rozdělili jsme si práci: já jsem na něho střílel dopoledne, otec odpoledne. Pytláci v noci. Zastřelili jsme jednoho psa, dvě kočky, postřelili březí krávu a tři chalupníky. Ale „náš“ zajíc byl živ a zdrav.

V té době měla Alina štěňata. Zdětinštěla, hrála si s nimi celé dny a jen nerada zúčastnila se tažení na „našeho“ zajíce. Vzal jsem ji násilím s sebou. Skončilo to spatně: hned ráno mi utekla a našel jsem ji až k polednímu, v kotlince pod lesem, kde si hrála s „naším“ zajícem.

Byli zrovna na dostřel; strhl jsem pušku, zalíčil a dobře mířenou ranou střelil jsem – nešťastnou Alinu. „Náš“ zajíc smutně očmukával novou svoji kamarádku.

Byla to poslední oběť; nevzal jsem pak již pušky do ruky.

Až když nájemné z revíru docházelo, vypravil se tam otec. A toho dne se vrátil skutečně s „naším“ zajícem. Stokrát musil líčiti okolnosti, za jakých se mu podařilo jej složit. Celá rodina si oddychla, když nesli „našeho“ zajíce na smetaně na stůl: čest byla zachráněna.

Teprve po letech se mi dostalo do ruky otcovo privátní vyúčtování jeho revírní choutky. Stálo tam:

Nájemné..... K 130,-
Dvoje myslivecké šaty..... ,, 190,-
Pušky a výzbroj..... ,, 785,14
Vystřílené náboje..... ,, 346,96
Psi..... ,, 160,-
Střelený pes a kráva..... ,, 148,-
Bolestné..... ,, 76,-
Dráha..... ,, 918,57
Jeden zajíc od zvěřináře
Jedličky, čerstvě střelený..... ,, 9,-
Dohromady..... K 2826,67

A teď si pište proti drahotě zajíců, co chcete, já mám své zkušenosti.

Čtyřicet jedna a tři desetiny

Ve vedlejším domě ohledal lékař moji teplotu a zašeptal asistentce:

„Čtyřicet jedna a tři desetiny.“

Chytrák! Zašeptal to tak nahlas, že jsem to slyšel skrze všechny domovní i pokojové zdi, jako by to řekl v hlavách mé postele. Vůbec bylo mých pět smyslů tak zbystřeno a tak ve střehu, že jsem zřetelně viděl, kterak asistentka v onom cizím domě pokyvuje hlavou a chce mi pohladit čelo. Byl to bláhový nápad, šest pokojů nás dělilo, ale – zvláštní věc: tento nesmysl se jí podařil!

Ruka se jí protáhla jako v skleněné zahradní kouli. Pocítil jsem její dlaň na čele. Nato oba, lékař i asistentka, vyvolali jakousi umělou mlhu a zmizeli, zanechávající mě s jedenačtyřiceti stupni. Pánové, nejste-li proti mně zaujati, uznáte, že jedenačtyřicet stupňů je značná výška. Tu už se může člověku trochu motati hlava. Zvláště když – a to je patrně mé tajemství – zvláště když jde o výšku zeměpisnou. Neboť já jsem si, pánové, odjakživa přál poznati nějaký ten stupeň z meridiánu. Má prosím někdo něco proti tomu? Vznesený věšáku, nezamlouvá se vám snad můj meridián? Hej vy, pane, jenž otevíráte okénko u stropu! Popíráte snad jsoucnost mého meridiánu? Jakže, pane, vy že jste žena? Prosím, k dámám všechny ohledy! Můžete se spolehnout, pane dámo. Chtěl jsem jen jaksí s tím meridiánem... Ale to dělá celková situace. Dostihli jsme jedenačtyřicátého stupně. Tady je zajisté nutno mít všech pět smyslů pěkně pohromadě. I všechny údy. Ano, pane dámo. A ne prosím jako moje pravá noha! Račte se na ni podívat! V nejtěžší chvíli prosím proklamuje svoji nezávislost a položí se ostentativně podél peřiny. Já jsem v nebezpečí života, ale moje pravá noha si prosím usmyslí obstruovat.

„Vážená slečno,“ povídám, ačkoliv vím dobře, že ta noha je vdaná; proč bych však jí nepolichotil? „Vážená slečno, vraťte se ke krbu otcovskému.“

Je to vlastně hloupost, přirovnat svoje tělo k otcovskému krbu. Je to blamáž a nic mi nepomůže, vykřikuji-li to na celý pokoj. Ani zuření není teď nic platné. Ano, až se zase vzchopím a budu se procházet po ulici, pak mi má pravá noha může přijít! Kopnu ji, bestii, až spadne z chodníku. Beztoho to všechno začala. Teď se hlásí i ruka. Je to všeobecné povstání a násilím se nezmůže nic. Jedině snad ještě rozumnou domluvou... „Drazí údové, rozmyslete si, co tuto počínáte. Vaše secese nebude první případ. Dějiny zaznamenaly již něco podobného ve starém Římě. Tehdy právě, spanilá noho, usmyslili si údové, že opustí žaludek, i učinili tak, ubytovavše se na sedmi pahrbcích. A víte, jak to dopadlo, drazí údové? Čtete historii, milované končetiny, čtete historii! Žaludek nemohl trávit, z toho vzniklo křesťanství – a konec byl nádherné říši římské...“

Prosím, pánové, – mluvte s nohou, když je hluchá! Ani si mne nevšímne. A což teprve ostatní končetiny! Nikoliv, pánové, řečmi to nespravíme. Opouštějí mě úd po údu a zanedlouho... co uzříte zde na posteli zanedlouho, pánové? Ubohrou, opuštěnou, nesmrtelnou lidskou dušičku, k níž můžete vymýšlet protézy.

Dušička bude ležet v ledovém obkladu a po levé straně bude trčet z ní teploměr. Prosím vás, pečujte, ať si neproleží záda. Decubitus dušičky...

„Nikoliv, pane sestro, nepotřebuji nic. Leda otočit, otočit o jedenačtyřicet stupňů. Bolí mě záda... A pak bych potřeboval ještě čtyři klobouky...“

Čím to přijde prosím, že známe tak málo své tělo? Viděli jste, pánové, udivený pohled sestřin? A přece je jasná věc: tolik hlav, kolik smyslů... Jsou věci skutečně podivuhodné. Jakýsi věšák, bídný, sprostý antichambující věšák dovoluje si popírat existenci meridiánu. Je tu prosím nedaleko dům, k němuž vede jedenačtyřicet stupňů a kde se měří teplota ve chvíli, kdy se nohy objevují na pahrbcích. A je tu prosím člověk (ano prosím, ještě pořád člověk, a ne nějaká smradlavá, vydechnutá duše!), je tu člověk, který první ve světě objeví, že máme pět hlav, pět hlav vedle sebe prosím, a to tu existuje jakési okénko u stropu, které se tomu ironicky pošklebuje! Okénko idiotů! Prosím odpusťte, ale to musím zakřiknout! Tady nutno křičet ze všech sil! Pryč s obkladem! Pusťte mě ven! Hurr... á – ách:... Dech!... Jsem, pane sestro, člověk starostlivý. Celý život jsem po jednom klobouku kupoval, a teď najednou vidím, že je potřebí pěti. Pošlete ke kloboučníkovi. Na firmě nesejde. Weiss, Hess, Krize, Čekan... Vyříd'te... vyříd'te... že jsem sláb, že schází dech...

Že není nic než malé modré okénko pod bílým stropem. A za tím okénkem že se děje veliká věc, o které ještě nikdo nic neví: z pískotu dětí, štilipování vrabců, ze vzdálených rachotů povozů, z klepání ševce, z volání a křiků, jež se táhnou vzduchem... z toho všeho... vyrábí se tam venku... jaro.

Ano prosím, vážený stolečku, ráčil jste zcela trefně poznamenat: pro pět ran do hlavy... znamenitě postřehnuto: do každé hlavy jedna rána. Jste výtečný psycholog, pane stolečku. Jen račte nyní pozorovati upřeně ono okénko, něco se děje... Komická figura, že ano, baňatý primář a poletuje vzduchem. Račte si všimnout, že nemůže trefit k nám do pokoje... Šups! ó... to je škoda, už sem vklouzl okénkem...

Primárius baňatý. Čtyřicet jedna, tři. Poletuje. ... Sedla panna, sedla panna...

Béře ruku a hledá puls. Kdyby věděl, že tato ruka už dávno není moje!

Proč se tak tváří? A ten průvod kolem... prosím... k dámám všecky ohledy.

A teď se otáčí... zrovna o jedenačtyřicet stupňů... a říká... svoje jméno! Není to primář! Slyšel jsem zřetelně, jak se mi představil:

„Krize!“

Vztyčuji se přes odpor průvodu.

„Kloboučník Krize?“ křičím, „prosil bych o čtyři klobouky... číslo... číslo... čtyřicet... čtyřicet jeden... tři...“

Pět hlav je těžko udržet vzhůru. Skládám je na polštář. A zavírám oči. Se zvláštní pečlivostí u všech pěti hlav najednou...

Starosti

Prosím vás, poradte mi. Potřeboval bych nějaký vtipný, nenápadný způsob, jak dostat tchyni z kufru.

Kufr je obyčejný, globetrotter, metr dvacet × osmdesát × sedmdesát, s patentní vložkou na obuv a prádlo.

Tchyně je starší, hubená, s drdůlkem a holubičkovitým kloboučkem, jehož sametové stuhy má uvázané pod bradu.

Kufr má tři patentní zámky, tchyně bohužel ne.

Nemůže jí tam být nijak volno, protože v kufru zůstaly ještě čtyři levé boty bratrance invalidy a vůně po levanduli.

Tři dny již přemýšlím, jak bych ji dostal ven. Hlavní věc: nenápadně! Má totiž sama klíčky od kufru a zavolat zámečníka znamenalo by velký hluk.

Jak by se mi ulehčilo, kdyby byla zavřena aspoň v kredenci! Neb ve spodní zásuvce pohovky! Ale to je zatím zcela vyloučeno. V kredenci je zavřen polekaný student z prvního patra a pod pohovkou soudní praktikant Kulhánek.

Nebýti těch starostí o tchyni, bylo by všechno v pořádku. Milovaná manželka Aloisie netoužila po ničem než dostat se do levého oddělení knihovny, kde jsou nemravné tisky a necudná grafika. Teď se tam konečně dostala! Je zavřena na dva západy.

A její domácí přítel? Leží ustrašen v posteli a dusí se pod nastlanými peřinami. Neodvází se pohnout!

Chápete, co mi to dalo práce, než jsem všecky dostal, kde jsou? A to bez násilí, klidně a přirozeně, řekl bych logicky. A teď se to všechno rozbíjí o záležitost tchyně v kufru. Tři dny

sedím již nad nimi a přemýšlím. Už jsem chtěl celý pokoj dát pronajmout samostatné dámě, nejraději z obchodu, a počkat jen, jak bude vřískat, až v noci odestele postel a najde tam zalknutého domácího přítele. Pak jsem myslel na lepšího řemeslníka nebo dokonce na starší bezdětné manžele.

Ta švanda, až by se hrnuli do šatníku a našli by tam služku s dědečkem!

Ale to pořád ještě není to pravé. Kdyby se tak nenápadně dostala tchyně z kufru, to by bylo teprve vyražení. Leč já sám již na to nestačím. Můj mozek už je hotov. Chodil jsem včera po kavárnách a ptal jsem se každého známého: „Prosím vás, nevíte, jak bych nenápadně dostal tchyni z kufru? Je to globetrotter metr dvacet × osmdesát × sedmdesát. Tchyně, zdá se, má pouze jeden rozměr.“

Považovali mne za blázna, ti... ti... ti... blázni!

A dnes dostal jsem ostrý přípis z továrny, abych dodržel smluvní termín, jinak že bych musel platiti konvenční pokutu.

Deset tisíc korun pokuty – a celá má námaha v pekle. A to jen proto, že nevím, jak dostat tchyni z kufru.

A pak pište duchaplné veselohry pro biograf!

Slučí paštika

Je mnoho věcí lahodných a delikátních, jež dodává na náš stůl zvěř našich lesů a hájů; jsou krmě složité i jemné, jež působí na jazyk jako komorní kvarteto chuti; ale nade vším se vznáší slučí paštika jako vrchol labužnických představ. Není arci slučí paštika jako slučí paštika, všecko záleží na rafinovaném kumštu její přípravy. A tu mohu – co mohu, tu musím prohlásit, že slučí paštika doktora Kabeláče je prostě dílo mistrovské. Spatříš ji, a chmury z čela zmizí; čichneš k ní, a líbezné sny tě obetkají; nařízneš její vábnou hmotu, a sliny po jazyce tryskají v mohutných gejzírech; ochutnáš, a temné bytí se rozzáří v růžový třpyt ráje. Taková je slučí paštika doktora Kabeláče a já mohu s dobrým svědomím prohlásit, že jsem jakživ nejedl nic tak chutného a lahodného. A smím-li tuto mezi čtyřma očima pronést důvěrné slovíčko pravdy, pak se přiznám, že jsem nejedl ani paštiky doktora Kabeláče. Ale to zůstaniž prosím přísně mezi námi. Doktor Kabeláč je můj zubní lékař, s tím si nepřěji rozhodně žádných nepřijemností.

Bůh mne chraň, aby měl na mne nějaký vztek člověk, který má právo rýpat se čas od času v zánětu mé okostice, a mimoto mi pak posílá účty. S takovými lidmi je nejlíp vyjít v dobrém. Ostatně je historie jeho slučí paštiky větší, než by se na první pohled zdálo.

Začíná se to u paní Mourkové. Paní Mourková maluje. Tak, jak se to zpravidla provozuje: vypije se láhev koňaku, pak se k ní přidá herynek a kytara s citrónem a udělá se z toho umění. Zítra k ní jdu na čaj, a mohu proto dnes beze všeho zaujetí prohlásit, že je to umění znamenité. Je to bystře viděno, tvarově zmocněno, barevně zmoženo, kompozičně sevřeno, lineárně zladěno, ideově zhutněno a zvláště citrón a kytara přímo vyjadřují všechnu složitost moderní doby. Hlavní věcí je, že láhev musí být aspoň načatá, kterémuž poslání milerád o čajích paní Mourkové vyhovují. Netajím se přitom svým obdivem k umění paní Mourkové. Paní Mourková naopak zase o mně tvrdívá, že jsem nejdokonalejší z mužů, jež zná. Jak je vidět, lze při troše sebezapření učinit život mnohem snesitelnějším.

Stalo se tedy, že se jednou paní Mourková nabažila citrónů i kytar a zatoužila po nových tvarech a nových harmoniích. Seděla mezi námi v křesle a s indiánkem v ruce zatoužila:

„Chtěla bych něco zcela nového! Ach, míti tak jiné valéry, míti tak jinou škálu! Takhle Bezděz nebo aspoň bažanta!“

Zubní doktoři jsou vždycky mecenáši umění.

„Bezděz nebo bažanta?“ vykřikl doktor Kabeláč. „Bud'te ubezpečena, milostivá paní, že vám jednu z těch dvou věcí přivezu. Mám tam revír.“

Paní Mourková znala velkou linii všech podniků doktora Kabeláče a byla od té chvíle přesvědčena, že jí přiveze Bezděz. Ale překvapení bylo větší. Doktor Kabeláč jí poslal sluku. Střelil ji, když pod Bezdězem mířil na bažanta. Nebýt sluky, jež se mu obětavě vrhla do rány, byl by odstřelil Bezděz. Tak aspoň sluka slučovala v sobě představu obého.

Paní Mourková byla okouzlena. Přičichla k sluce a vykřikla: „Konečně nature morte!“

Načež ji urovnala na stolek mezi kaktus, tři esa a tahací harmoniku, a napjavši pěkně našepsované plátno, pustila se příštího jitra do malování. Malovala jeden den, malovala druhý den, malovala třetí den. Taková mrtvá sluka není žádný lehký problém ani pro portrétistu. Čtvrtého dne se paní Mourkové zdálo, že sluka změnila výraz a barevné valéry obrazu že se pošinuly. Ale to se stává, když se člověk časem vžije do modelu, jako je mrtvá sluka. Šestáho dne byly vztahy valérů na obraze zase vyrovnány a paní Mourková přikročila k dovršení posledních světél a stínů. Osmého dne se jala zlepšovat pazourky a dráčky. Desátého dne se

vrátila k zobáčku. Malovala neústupně od rána do večera a sluka pořád ležela jako prvního dne, s nožkami vzhůru a hlavičkou přes okraj stolu dolů. Vzduch v ateliéru se stával těžkým a spousta much se v něm potácela jako omámena neznámým opojením. Otevřel-li někdo dveře, valila se hustá vůně po schodech dolů, do vily, jejíž obyvatele přepadla těžká melancholie. Cizí návštěvy v těch dnech nějak prořídly a ti, kteří přišli, brzo se zase poroučeli. Jediný doktor Kabeláč vydržel seděti několik hodin nad mrtvou slukou a vyprávěti paní Mourkové neuvěřitelné historie o tom, co všecko už v životě zastřelil, když mířil pod Bezdězem na bažanta. Šestnáctého dne, kdy paní Mourková malovala sluku, byl pan Mourek stížen nějakou záhadnou chorobou. Lékaři radili změnu vzduchu. Buď Egypt, nebo Špicberky, cokoliv, jen nezůstat už v ateliéru. Radu však nebylo možno provést, ježto sluka nebyla ještě hotova.

Dvacátého dne dala stará věrná služka paní Mourkové po třicetileté oddané službě výpověď. Z jejího štkavého prohlášení bylo možno jen vyrozuměti, že ji tu v poslední době všecko dusí.

Dvaadvacátého dne zjistili, že domovník z vily zmizel, zanechav dopis, v němž se se všemi loučil a oznamoval, že ho život v takovém ovzduší pranic netěší. Že prý má docela rád svoje povolání, ale že se nedá v něm otrávit, že nikdy nepronesl ani slova proti herynkům, ale co prý je moc, to prý je moc. A že prý se nevrátí dříve, dokud mu páni nezaopatří gázmasku.

Uprostřed všech těchto nepochopitelných příhod malovala paní Mourková svoji sluku neúchylně od rána do večera, den za dnem, týden za týdnem. Konečně bylo dílo hotovo. Mrtvá sluka ležela na něm jako živá. Paní Mourkové nastala nyní otázka, kam s modelem. Vhodila sluku do smetí, ale chodci v okolních ulicích se zastavovali, čichali rozhořčeně do vzduchu a zle mluvili o obecním hospodářství. Před vilou nastávalo srocení lidu rozčileně uvažujícího, odkud to přichází. Manželé Mourkovi vzali tedy vpozdvečer sluku a tajně ji zakopali u plotu.

V noci se sběhli psi z celé čtvrti, přeskočili zed' a podhrabali plot, a za žalostného vytí i rozčileného kňučení se váleli zmámeni po hrobečku nešťastné sluky. Také kocouři táhli se po plotech a řvali. Manželé Mourkovi uznali, že to takto dále nejde. Vyhrabali sluku a zakopali ji v pozadí zahrady hluboko pod zem. A šesti kameny ještě zatížili upěchovanou hlínu.

Tři dny dala sluka pokoj, ale čtvrtého dne prorazila její vůně hlínou, jílem i kamením a linula se po okolí jako záhadný a nevylicitelný čmoud. Obyvatelstva se zmocnil neklid a dvoučlenné komise kroužily kolem Mourkovy vily plny podezření a nenávisti. Drobná ptáčata, která letěla přes zahradu, padala mrtva k zemi, jakmile se octla nad neviditelným sloupem vůně ze slučí jámy.

Šestého dne po přenesení sluky do nového hrobu navštívila paní Mourková doktora Kabeláče. A ten při práci, tak mezi druhou a třetí stoličkou, se jí zeptal, co je se slukou.

„S obrazem jsem hotova,“ prohlásila paní Mourková, „ne však se slukou. Je to moc silné.“

„Co jste s ní udělali?“

„Zakopali jsme ji na zahradě...“

„A to ji tam chcete nechat?“

„Myslím, že to nepůjde. My bychom to nevydrželi. Ale co s ní? Co s ní mám udělat?“

„Paštiku, milostivá paní, paštiku! Není přece lahodnější věci nad slučí paštiku!“

Paní Mourková se neodvážila žádné námitky, ježto doktor Kabeláč objevil právě bolestivé místo v dásni. V duchu se jen modlila, aby se pomyslením na slučí paštiku příliš nerozohnil. Ale byl opatrný. Uzavřel jí zub a prohlásil rezolutně:

„Dneska už toho tady necháme. Týden byla v zemi – to bude paštika jako víno. Jak si umyji ruce, pojedeme k vám.“

„Ale, pane doktore, mám tu ještě nějaké pochůzky...“

„Prosím, nevadí, pojedu sám. Já už tu potvůrku na zahradě najdu. Ta přec musí být cítit až dolů na Klárov.“

Za čtvrt hodiny fičela jeho renoltka Klárovem vzhůru. Vyptáváním u Mourků se nezdržoval. Vzal z kůlny rýč a rovnou šel po čichu do kouta zahrady. V pěti minutách byla sluka venku. Když se paní Mourková vracela, cítila zdaleka, že se se slukou něco děje. Nahoře v kuchyni našla lékaře, jak s vyhrnutými rukávy drtí ve mlýnku maso, zatímco se vedle vyvářely kostičky na hustou polévku.

„Milostpaní, honem – kde máte pepř, květ, nové koření, muškát? Taky je potřebí nasekat nadrobno cibulku. A máte doma špek? Pošlete ihned pro špek! Slučí paštika musí mít hodně špeku!“

Tříkrát přemlel doktor Kabeláč slučí maso, než přistoupil k vlastní přípravě. Pak míchal, přidával, solil, pepřil, kořenil, podléval, a zase hnětl a míchal a mnul. Po dvou hodinách podal paní Mourkové s vítězným úsměvem malý šálek, z něhož vycházela strašlivá vůně.

„Nechte to vystydnout a večer to podávejte svým přátelům. Užasnou nad tou dobrotou. Je to jedno z největších tajemství mé myslivecké kuchyně.“

A se stejně veselým hřmotem, jak se vrátil, tak i zmizel. Renoltka se rozletěla a po doktoru Kabeláčovi zbyl jen hrneček a jeho vůně.

„Okna musíme otevřít jenom opatrně,“ poznamenal pobledlý pan Mourek. „Teď je ta vůně tak kondenzovaná, že by mohla někoho neotužilého venku zabít.“

Paní Mourková postavila hrneček do jednoho kouta ateliéru a sama usedla v protějším koutě.

„Julínku,“ zalkala, „Julínku, pročpak jsem raději nemalovala Bezděz? Z toho by mi tady nenadělal paštiku!“

„To ještě nevíš. Doktor Kabeláč udělá pro své přátele všechno.“

„Myslíš, že to budu moci podati přátelům, až to ztuhne?“

„Vůně neztuhne. Vůně zůstane. Že jsem nejel raději na Špicberky!“

„Ale komu to mám tedy nabídnout? Dva dny to tu přece mít nemohu!“

„Nabídni to nejdokonalejšímu muži. Ať za to něco užije.“

„Do tramvaje nás s tím nevezmou...“

„Vezmu auto. Budeš koukat, jak s tím bude uhánět.“ Za chvíli tedy točila paní Mourková moje číslo. A nejsladším hlasem na světě mi oznamovala, že mi přinese malou lahůdku, něco, co připravil doktor Kabeláč pro nejlepší její přátele, kousek slučí paštiky.

Slučí paštiky? Černé podezření vyvstalo mi v mysli.

„Milostpaní... to je z té sluky, kterou jste...?“

„Ano, z té. Dnes odpoledne ji vyhrabal na zahradě.“

Stáli jsme na obou koncích telefonu zdrceni jako po odhalení nevěry. Zapřísahala mne, abych neodmítal. Že vždycky ve mně viděla nejdokonalejšího muže a že je nemohu vyhánět do té zimy na Špicberkách. Když jsem namítl, že šofér jim omdlí a ještě se stane neštěstí, rozhodla se, že přiváže paštiku dozadu jako kufr. Viděl jsem, že se musím obětovat a umožnit jim, aby tu lahodu vyvezli z domu. Ale nevzdával jsem se ještě, nýbrž vymýšlel řadu nejlepších přátel, kam by lépe mohli paštiku umístit než ke mně. Ukázalo se, že všude mají malé dítky a že by to mohlo stát lidský život. Přemýšlel jsem znovu. A tu přišla spásná myšlenka.

„Milostivá, vy přece musíte jet přes most. Po mostě jede auto pomaleji. Otevřete okénko, energický pohyb pravice – a Vltava si odnese slučí paštiku doktora Kabeláče. Vltava je široká řeka, ta něco unese. A já vám přísahám, že budu doktoru Kabeláčovi pěti nejnadšenější hymny o jeho kuchařině. Vždyť je to můj zubní lékař.“

Za půl hodiny usedali s malým balíčkem do autodrožky. Jakkoli zavřeli okno k šoferovi, ohlížel se podezřívavě do vnitra vozu. Vůně paštiky se táhla za vozem jak ohon letící komety. Dvanáct strážníků si zapsalo číslo vozu. Domnívali se, že je to otevřený výfuk.

Na mostě poručil pan Mourek jeti pomaleji. A nad třetím mostním obloukem paštiku vyhodil.

Pamatujete se na zprávy, že v Klecanech bylo zdymadlo zataraseno leklými rybami?

Vzpomínáte, jak pod Mělníkem ztroskotal parník Libuše, protože se posádce i s kormidelníkem udělalo mdlo?

Četli jste děsivé telegramy z Německa, že na dolním Labi vypukl mor a lidé na hamburských nábřežích že padají jako mouchy?

Dnes vám to mohu prozradit – to byla cesta slučí paštiky doktora Kabeláče.

Nemýlím-li se, je unášena nyní Golským proudem na severovýchod od Anglie. Odtamtud aspoň se vrátil parník, na jehož palubě propukla jedné noci žloutenka. To právě, když vzduch byl zamořen rozkladnými výpary z množství leklých velryb.

Když jsem se po čase setkal opět s doktorem Kabeláčem, udeřil na mne rovnou svým hřmotným smíchem:

„Tak co, nejdokonalejší muži, jaká byla?“

Ironie v oslovení mne podráždila k vzpouře a odboji. Pokrčil jsem rameny a prohlásil:

„Trošku trupelnatá...“

Zadíval se na mne, zchmuřil obočí a po chvíli řekl se strašnou lhostejností:

„Koušete zase jen na předních zubech. To si zas chystáte zánět okostice, co?“

Načež jsem ihned zradil svou vzpouru a zahájil ústup:

„Odpusťte, doktore, vy jste se mne ptal na tu slučí paštiku? Já si to spletl s naší domácí, husí. Ta byla trošku trupelnatá! Ale ta vaše – ne, to bylo prostě dílo mistrovské. Spatříš ji, a chmury z čela mizejí, čichneš k ní, a líbezné sny tě obetkají; nařízneš...“

Nu, zkrátka, doslova tak, jak jsem se tomu předtím naučil zpaměti.

Žížaly

Přišel ke mně Pafnuc Výhon pravíci:

„Žížaly jsou zvěř velmi škodlivá.“

„Rybám a čolkům,“ řku já.

„Nikoli,“ dí on, „člověku.“

I vidím v tu chvíli, že ruku má ve fáci a tváře jsou bledé, že rukáv jeho jest pomazán poslintanou jakousi hlinou a kalhoty, jeho pečlivé kalhoty, mají díru. Polekán ustoupím o krok a pravím:

„Pafnuci, – ty ses rval s dravými žížalami?“

„Nikoli,“ praví, „a přece by se to snad mohlo tak formulovat.“

A klouznuv znaveně do křesla jme se hovořit hlasem přidušeným a jaksi zlomeně zastřeným.

„Kdo vnikne kdy do dílny Stvořitelovy, aby zvážil, co dobré jest a co nedobré? A zváživ aby dobré podporoval a naopak ničil, co Stvořitel nadrobil nedobrého? Neboť dáno jest přece lidskému rodu, aby zlepšoval tento svět zlo potíraje a dobro fedruje. Leč kdo nám dá kdy přesnou hranici, jež oddělí dobré od nedobrého? Přidržíme se například žížaly. Dí jedni: kypří půdu. Dí druzí: žere kořínky. Dí jedni: odstraňuje látky škodlivé. Dí druzí: pustoší záhony, zatahujíc útlé bylinky pod zem. Táži se: kde je pravda? Stojí psáno: ‚všeliký červ zemský, jenž hlínu požírá.‘ Ale požívání hlíny působí odulý břich. Neviděl jsem žížaly s odulým břichem. Nežere hlínu. Co tedy? V téže chvíli, kdy tuto hovoříme, vlní se a plazí pod povrchem zemským miliardy žížal. Miliardy se jich hemžily i včera, i před týdnem, i před rokem, i po celých devatenáct i čtvrt století od narození Kristova i po pět, deset, sto tisíc, milión let předtím. Kdyby žraly hlínu, byly by už dávno sežraly zeměkouli.“

Pafnuc se odmlčel, ale vzápětí pokračoval:

„Připusťme však teorii o ožírání kořínků a zatahování útlých bylinek. Táži se: kde se vzala naše vegetace? Neboť řečené už miliardy žížal byly tu od prvopočátku a od prvního dne stvoření ožíraly kořínky a zatahovaly útlé bylinky. Zdaž neměl i věkovitý dub svůj osudný den a svou

osudnou žízalu, která jej tehdy musela zatahnouti pod zem? A přece víme, že duby existují, neboť už národní píseň praví, že pod dubem, za dubem měla jedna dvě, z čehož plyne, že žízaly nikterak nejsou tak škodlivé, kterak býti se praví. Nicméně hlasy proti nim odevzdané jsou tak četné, že člověk spravedlivý, který chce vzdorovati zlu, nemůže si jich nepovšimnouti. Tím méně, jestliže se ho žízaly dotýkají tak bezprostředně jako mne. Neboť já, drahý příteli, mám truhlíček. Ne velký, ne malý, impregnovaný. Nuže, i kdybych v něm pěstoval věkovité duby, nemohl bych si být zcela jist, zda mi je žízaly jednoho dne nezašantročí. Oč jsou však mé obavy a nejistoty větší, když pro bytovou nouzi nepěstuji v svém truhlíčku věkovitých dubů, nýbrž bylinku prostou, půvabnou a milou – řeřichu luční! Je třeba ji chrániti od úkladů žízal. Ale věc není tak lehká. Jsou odborníci, kteří doporučují před výsevem přerýti záhon. Zakoupil jsem si rýč, mocný a vydatný. Ukázalo se však, že se mi do truhlíčku nevešel. Jiný osvědčený nástroj proti žízalám jest krtek. Není lehké jej sehnati, ale opatřil jsem si ho. Nabyl jsem však nového důkazu, jak jest naše přírodní věda v plenkách. Neboť krtek zřejmě žere jen záclony. Kde si je v přírodě opatří, ví bůh. I nezbylo mi než užití způsobu třetího. Postavil jsem truhlíček dnes odpoledne na plotnu. Rozdělal jsem vydatný oheň. A zatímco teplo mocně vnikalo do hlíny, lil jsem na ni shora vodu. Problém jest jasný: jsou-li žízaly v hlíně, uvaří se. Vařená žízala jest totiž neškodná. Je to recept prostý, ale účinný.“

„A pomohl, Pafnuci?“

„Trochu příliš, běda, trochu příliš! Neboť zatímco jsem se oddával úvahám, zda nejsou žízaly přece jen tvorové neškodní a zda se nedopouštím krutého bezpráví, – truhlíček na plotně chytíl. Vím z četby, že malý oheň lze nejlépe uhasiti peřinou. Pádil jsem tedy do ložnice, rozestlal jsem postel, vybral největší peřinu a vrátiv se přiložil jsem ji na hořící truhlíček na rozpalené plotně. Nikdy bych neřekl, co z takové věci pojde. Když přijeli hasiči, rozsekali všechna okna, vyházeli nábytek do dvora a zaplavili byt. Před půlhodinou spadly stropy.“

„Pafnuci,“ vykřikl jsem, „tys bez přístřeší?“

„Bez přístřeší, bez šatstva, popálen a rozedrán. Musíš mne tu nechat přes noc.“

Stiskl jsem mu zdravou ruku. Pafnuc Výchon pokýval smutně hlavou:

„Vidíš tedy, že žízaly jsou zvěř náramně škodlivá. A člověku venkoncem nebezpečná.“

A já věru že nemohl nic namítati.

Strýček Alexandr

Před mnoha a mnoha lety jsem přišel do spřátelené rodiny na venkově, kde měli zrovna malé štěně. „Tomu zvířeti už byste měli dát přistříhnout uši,“ povídal jsem jim jako zkušený kynolog a rodina sborem odpověděla: „Ano, dáme, jen co přijede strýček Alexandr.“ Ptám se, co s tím má co dělat strýček Alexandr. A dovídám se, že strýček Alexandr, fořt někde v Haliči, je největší psář v příbuzenstvu a už dávno si vyhradil, že nikdo jiný nesmí kupírovat psy v celém rodě než on. Na to nelitoval cesty sebedelší. Muselo se tedy čekat, až přijede strýček Alexandr z Haliče. A najednou tu byl, mohutný, hřmotný, halasný, všechno poobjímal a políbal a hned, kde prý je ten pejsek. Přivedli Bročka a strýček Alexandr se s ním uvítal stejně bouřlivě jako s celou rodinou. A že odpoledne, hned po obědě, se do toho dá. Oběd, toť se ví, byl slavnostní, začalo se několika stupečkami vodky, pak přišlo pivo, pak víno, pak černá káva, ale strýček Alexandr se pro změnu vrátil k pivu – kdy prý tam takové lahody užije. I posedělo se při plzeňském a při strašlivých historkách z haličských lesů tak do tří do čtyř. A konečně došlo na Bročka.

Strýček Alexandr vytáhl z kufru nůžky, leukoplast a zástěru, připravil si to na verandě, přivolal Bročka, pomazlil se s ním, pak mu najednou pevným hmatem své ohromné ruky sevřel hlavu tak, že levé ucho držel mezi dvěma prsty, a šmik, šmik, okraj ucha upadl.

„Tak se to musí dělat,“ vykládal nad poděšeným zvířátkem, „jen tak lehce u kraje a pěkně zformovat do špičky. Nic si z toho, Bročku, nedělej, teď vezmeme to druhé a budeš pašák na celý život.“

Přehodil si psa v klíně proti sobě, nohama přidržel tělo, rukou hlavu, prsty druhé ucho a šmik, šmik, operace byla hotova.

„Tak vidíš, Bročku, už to máš za sebou. No, nekňuč, nenaříkej, vždyť tě to vlastně nebolí. A ukaž hlavičku, ať se podíváme... i sakryš, nějak jsme tady vlevo moc zabrali, to musíme přece jen vyrovnat.“

A strejček Alexandr zase psíka přehodil, rázně ho popadl a šmik, šmik, zkrátil pravé ucho.

„No a je to. A už budeš krasavec. Ouška ti zalepíme... no, no, neboj, neboj... a ukaž se nám... mordsecdudy, že má teď to pravé ucho kratší? Už jo, o půl centíku, to on sebou asi hnul. No, chlapíku, nic si z toho nedělej, my tě takhle nenecháme. Kdepak, to se spraví, kamaráde, to se spraví...“

A už zase psíka otočil, zabral do dlaně a šmik, šmik, zkrátil levé ucho.

Pes ječel, na zástěře byla loužička, ale strýček Alexandr zářil.

„Báječné. Teď to má tu pravou fazónu. Koukejte na to ucho, jakou má linii, to bude prima elegantní pes. Takhle vytočit ucho do špičky, to je umění! Já nevím... ale mně se zdá, že to pravé ucho nemá takový švunk, tady to přece jen k té špičce tak nestoupá... no, to ještě není žádné neštěstí, to se nic nestalo, to tady trošičku přibereme...“

A už Bročka obracel a už vymakal druhý slech a šmik, šmik, přistříhl pravé ucho.

„Panečku! To je ucho! Majstrštuk! Kdepak to dávat nějakému fušerovi, to musí vzít do rukou odborník. Pes je čistá ráce, ať má podle toho vizáž. Teď je to ucho jako zvoneček. Ty kluku psovská, ty budeš na mne vzpomínat, až dostaneš první cenu pro krásné uši... Nekňuč, hned jsme hotovi, jen se nám ještě ukaž... krucifagot, cos to, potvoro psí, dělal, vždyť ty máš tu pravou špičku vyšší? Takhle to přece nemůžu nechat běhat po světě!“

A už se zase široká ruka svezla k pravému uchu... a šmik, šmik.

„Tak, hodný pejsánek. Pěkně držel, za to bude mít pěknou hlavičku... Lidičky, to jsem blázen, to snad není ani jinak možné – ten pes je nějak rostlý nakřivo... on má teď zase levé ucho větší! Ukaž, dej sem tu levou stranu!“

A zase šmik, šmik. A ještě jednou šmik, šmik. A šmik. A šmik.

A potom hrozné láteření, krucilaudon, co to mají za bláznivého psa, který má „nepřetržitě každé ucho jiný“. A šmik a šmik.

Večer ležel Broček v boudičce, na hlavě zalepeny dvě rány, kde předtím byly uši. A strejček Alexandr se bouřlivě a srdečně loučil k nočnímu rychlíku a jen si vymíňoval, že bude-li někde v příbuzenstvu štěně, nikdo mu nesmí kupírovat uši než on.

O deváté večer odjel zase do Haliče a od té doby jsem ho už nikdy nespátřil. Ani nevím, co se s ním stalo. Je-li ještě fořt. Teď je možná někde u delimitační komise.

Malíř Kordofán

Můj přítel malíř Kordofán nebyl nikdy tak spokojen s veřejnou správou jako onoho dne, kdy se v novinách dočetl, že také dvacetikoruny jest považovati za drobné. „To je konečně rozumný názor,“ prohlásil tehdy u Zlatého tygra uznale, „taková dvacetikoruna nestojí opravdu za to, aby se o ní mezi přáteli mluvilo.“ Po pravdě se sám docela podle této zásady neřídil. Pokud šlo

o něho, Kordofán to byl, který zpravidla zavedl řeč na dvacetikorunu; ale sotva ji na vás vymámil, výjimka potvrdila pravidlo a Kordofán si nepřál, aby se pak na tuto maličkost vzpomínalo. Založil na dvacetikoruně celou svou veselou existenci. Jako malíř, zpěvák, improvizátor, kytarista, tanečník, recitátor, lehký atlet, pingpongista, vodák, plavec, rybář, šachista, fotograf, znalec rádia, kuchař, pijan a spolujezdec na čemkoli měl tisíce přátel a známých, mezi nimiž mu nebylo za těžko najít denně tři, čtyři, pět mužů s přebytečnou dvacetikorunou, o níž pak, jakmile se setkání skončilo, bylo zbytečno mluvit. Malíř Kordofán byl člověk osobně navýsost skromný, rád přijal pozvání i na hubený oběd, a zasedlo-li se večer k pití, nikdy se nehnul k placení dřív, dokud nezjistil, že to opravdu nikdo za něho nezaplatil. Při tomto rozšafném způsobu života se mu dařilo dokonce i ukládat přebytky dvacetikorun na zlé časy, takže mohl považovat svou existenci za zajištěnou.

Z druhé strany to zase jeho přátelé přijímali už jako životní normu, jako jakýsi druh sociálního zdanění, jako desátek, jako velkoměstskou koblinu a rohovinu: potkáš Kordofána a odevzdáš mu dvacet korun. Jen ti, kteří měli své pražské stezičky vyšlapány ve stejných směrech jako on, bručivali na tuto povinnost a na sociální řád, který neuspěl k tomu, aby vydržování malíře Kordofána rozvrhl na širší obec poplatníků. Kordofán sám to uznával a na svou omluvu ujišťoval, že se snaží každý den chodit jinudy, aby spravedlivě postihl všechny své přátele. Potvrdili pak přemnozí, že se jim Kordofán vynořil na místech někdy zcela netušených, v panorámě na Petříně například, nebo ve vinohradském viváriu. O jeho dobré vůli nemohlo být tedy pochybností; a o smyslu pro pořádek svědčilo, že nároky jeho byly pevné a neměnné. Setkání s ním stálo 20 K. Byla to prostě taxa.

Proto bylo výjimkou takměř historickou, když mě jednoho dne přepadl s požadavkem u něho zcela neslýchaným: potřeboval tentokrát celých padesát korun. Nevím už, jaký krutý důvod ho k tomu doháněl, zda uhlí, či domácí nebo exekutor. Nikdy jsem jeho důvodům nevěnoval pozornost, ač si jí pro svou důvtipnou rozmanitost zasloužily. Povšiml jsem si jen jeho naléhavého ujištění, že aspoň těch třicet korun, jimiž překročil taxu, považuje za mimořádně čestný závazek, jež vyrovná při první příležitosti. Upřímně řečeno, zamrzelo mne to, a když jsem se pak rozloučil jednak s ním, jednak s padesátikorunou, zbyla ve mně jakási hořkost, že je dovoleno takové nenadálé zvyšování poplatnosti, když se hladina platů a mezd nikterak nepohnula, a že zrovna já jsem ten hejl, který si nenadálou z vůli Kordofánovu odskákal. Také jsem po různých úvahách dospěl k rozhodnutí, že to nenechám jen tak a že při té slíbené první příležitosti budu hájit svůj nárok, už ze solidarity k širé obci přátel a známých malíře Kordofána.

Na tu příležitost bylo mi tehdy čekati několik měsíců. Jednou konečně jsme se setkali. Bylo to ve větší společnosti, tak na třicet nás mohlo být. Malíř Kordofán oplýval roztomilostí a bujarými nápady, takže každý se v dobré náladě připravoval na chvíli, kdy bude mu nenápadně vyklopiti povinnou dvacetikorunu. Jen já si pro ten okamžik schovával svůj tajný trumf. Několik přátel postřehlo, oč nakonec půjde, a vytratilo se po anglicku, k nemalému pohoršení Kordofánovu. Zbylo nás přesně dvacet, když shledal, že ubývání spolustolovníků začíná být příliš nebezpečné. Přesl tedy hned k akci. Náhoda tomu chtěla, že první, k němuž přisedl, byl jsem já –

„Příteli...“ spustil, ale podívav se mi oddaně do očí, shledal v nich patrně cosi jako advokátskou upomínku. Musím přiznat, že jeho paměť a vůbec bystrost ducha nikterak předchozím kvasem neutrpěla. S podivuhodnou duchapřítomností zůstal po pomlčce věren témuž vroucímu tónu, kterým začal.

„Příteli... drahý, nejdražší příteli... nikdy ti nezapomenu, cos pro mne posledně udělal. Dal jsem ti slovo a uvidíš, že mu po chvílce dostojím. Jen ještě okamžiček měj strpení – Kordofán ví, co je to čest!“

Stisknuv mi obě ruce, potřásl jimi a podíval se na mne téměř v slzách. Načež vstal a požádal prvního náhodného souseda, aby s ním na minutku vyšel ven. Pak vyzval druhého, třetího... muž za mužem se vytráceli jako do zповědnice. Pak už je přestal zvat ven, k desátému či jedenáctému si přisedl. Pilo se mezitím dál, zábava byla už docela hlučná, zpěvu a smíchu plno, zapomínali jsme, co dělá Kordofán. Všiml jsem si ho až asi za hodinu, když zase usedl v mé blízkosti a začal hučet do mého souseda po levici. Hodina už tak pokročila, že ani si příliš nedával pozor na šepot, a já tedy zřetelně slyšel aspoň úryvky.

„... můžeš se ho zeptat, sedí tu vedle tebe... padesát korun mně půjčil, je to znamenitý chlapec... ale teď je s ním zle, já myslím, že ho vyhodili z místa nebo prohrál žalobu na alimenty nebo takového něco, zkrátka já mu musím těch padesát korun dnes vrátit, jinak je to s ním zoufalé...“

Zahlédl jsem u souseda pohyb ramenem, jak vytahuje tašku, aby Kordofánovi odevzdal padesát korun na mou záchranu. Chtěl jsem tomu uniknout, zvedl jsem se opatrně, kývl na číšníka, že zaplatím v šatně, a zmizel jsem od stolu. Ale než jsem se oblékl, Kordofán už byl za mnou a objal mne oběma rukama.

„Příteli, drahý, nejdražší příteli... slovo dělá muže. Pomohls mi a hle, já půjčené vracím. Dals mi tehdy padesát korun, ale dvacet byl bys dal bezevšeho, zbývá tedy třicet. Dnes bys mi jistě

byl neodepřel také svou přátelskou podporu, že ano, to máme druhých dvacet korun, takže zbývá deset, které ti tuto podle svého slibu vracím. Pořádek je pořádek.“

„Kordofáne,“ zvolal jsem, „upřímně řečeno, kolik jsi na tom vydělal?“

„Devět set devadesát korun,“ odpověděl prostě, „dvacetkrát po padesáti bez těchhle desíti. Byl to krásný večer. Nazdar.“

Cestou domů teprve se mi rozleželo, že to všechno bylo vykoupeno dvacaterou pomluvou mého života do uší dvaceti různých lidí. Nepochyboval jsem ani chvíli, že fantazie Kordofánova si vymyslela nejméně dvacet malérů, které mne domněle potkaly. A řekl jsem si: Dobře ti tak. Proč jsi se chtěl vzpírat sudbě. Proč jsi chtěl zvrátit výsostné zařizení, kterým je malíř Kordofán.

Nejhorší však na tom bylo, že se tehdy Kordofán namlsal a začal opouštět zásadu drobných. Přátelé si začali naříkat, že od toho dne je zatěžuje padesátikorunami. Pravda, dalo se s ním smlouvat, že vzal i třicet, ale tím vším byl prvotní pořádek porušen. A tehdy jsem, zas jménem všech spolutrpicích, vešel pošetile v druhý souboj s Kordofánem. Seděli jsme téměř mezi samými malíři, když na mne zaútočil o padesát korun.

„Kordofáne,“ odpověděl jsem mu, „nejde mi o těch padesát korun, ale o mravní závazky. Dávám ti tuto celou stokorunu, ale s podmínkou, pro niž jsou svědci všichni přátelé kolem. Tato stokoruna bude putovní. Zakládám ji jako věčnou výpůjčku pro všechny naše potřebné přátele. Tys první její uživatel. Za čtvrt roku máš povinnost, mravní povinnost, odevzdat ji malíři, kterému nejvíce přijde vhod. A ten po čtvrtroce učiní stejně. A tak dále...“

„Řetěz na věky věkův!“ vykřikl Kordofán. „Báječná myšlenka! Jedinečný nápad! Celé generace malířů budou ti, příteli, žehnat!“

Oslavilo se to mecenášské gesto znamenitě. Od těch dob jsem už o putovní stokoruně neslyšel. Po roce jsem se setkal s Kordofánem.

„Kordofáne,“ povídal jsem mu, „ty jsi myslím docela mizerný chlap. Převzal jsi nejvyšší mravní závazek solidarity...“

„Počkej, příteli, mýlíš se,“ přerušil mě Kordofán. „Stokoruna jestvuje a mravní závazek taky. Ale ať dělám, co dělám, po každém čtvrtroce ti shledám, že nenajdu malíře, který by více té stokoruny potřeboval než já sám. A proto zcela ve smyslu darovacího statutu ji každý kvartál odevzdám zase sobě. Ujist'uji tě, že tvá nadace je tak v nejlepších rukou. V tak dobrých, že by bylo záhodno, abys k té první stokoruně připojil nyní druhou.“